

અક્ષાહ દરમાવે છે.

“ અને અલ્લાહને માટે લોકો ઉપર ખેતુલ્લાહની હજજ કરવી છે. જે કોઈપર કે તેના તરફ માર્ગ (ના અસખાળ)ની શક્તિ રાખે. અને જે કોઈ કુદરત કરશે તો ખેશક અલ્લાહ બેપરવા રતુલી પાત્ર છે, ” મુશ આલે ઇમરાન. ૩:૬૭

ખુલ્દતુલ મનાસેક.

અથવા

હજજના મસલાનો સત્વ.

આવૃત્તિ બીજી નકલ ૧૦૦૦

મુળ બેદુથી બાષાંતર કર્તા.

હજજત મોલાના મોલવી મરહુમ
ગુલામ મોહમ્મદ બી. હાજી હાફેજ સાહેક સાહેબ

જપાવી પ્રતિદ્ધ કરનાર

હકીમ અબ્દુરરહમાન બી. મોલવી ગુલામમોહમ્મદ સાહેક

મેનેજર—કુતુબખાતા—એ—સાહેકીચક.

મુ. રાંદેર, ૭૦ સુરત.

માસ સફર સને ૧૩૩૮ હિજરી.

૩૦ ૫૦) મોલવીનીવાલા શેક મી. હસમાઈલ હંબાલીમ દાદાલાઈ સાહેબે તથા ૩૦ ૪૦) વરાછાવાલા શેક મી. અહમદ હંબાલીમ માંજુ સાહેબે તથા ૩૦ ૨૫) રાંદેરવાલા શેક મી. અહમદ કાસમ હાંસ સાહેબે આપી ભેટ કરી છે.

— મુદ્રા —

સુરત તામવાલાની પાળયા આવેલા “ જૈન વિગ્ન ” પ્રી. પ્રેસમા
ધર્મસાલે કસનદાસ કાપડીઆએ છાપ્યું

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૫૬૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૫૬૩ વર્ગિક.

પુસ્તકનું નામ ઈશ્વરના મહાભક્તિ સભ્ય

વિષય ૮૭ : ૪ ૯૬૮

જીવંદતુલ મનાસેક

અથવા

હજીજના મસલાનો સત્વ

ખુદાના નામથી જે મોટા મેહેરખાન રહમ કર્તા.

અલ્લાહ સર્વ જહાનના પાલનાર માટે તેની મખલુકની ગણતરી પ્રમાણે તથા તેની ખુશી પ્રમાણે તારીફ છે. અને અમારા સરદાર, મખલુકના સરકાર અને રસુલોના સરદાર હજરત મોહમ્મદ ઉપર તથા તેમની આલ તથા તેમના અસહાય તથા તેમના તાબેદારો તથા તેમનાં સર્વ દોસ્ત ઉપર દોરદ અને સલામ છે.

હમ્દ અને સલામ બાદ અરજ કરવામાં આવે છે કે આ રિસાલો “જીવંદતુલ મનાસેક” કેટલાક દોસ્તની ફરમાએશ તથા માગણીને લીધે તથા બાઈ મુસલમાનોના લાભને માટે રચાયો છે. અને એના ઘણા મસલાઓ દુર્ગે મુખ્તારના હાશીયા રહદુલ મોહતાર કે જે શામીના નામથી પ્રખ્યાત છે તેથી લખાયા છે. વિશેષ કરી રિવાયતના ફેરફારમાં તેની તહકીક ઉપર આધાર રખાયો છે. અને મોહમ્મદ તથા ખાતેમો ફતહુલ કદીર તથા આલમગીરીયાથી લેવાયેલો છે. તો જો કેયે વિરહતા જણાયે તો જલદીથી તેને ગલતી સમજે નહીં. અને હું તો પોતાને ગલતીથી પવિત્ર ગણુ તો નથી. કારણ કે ભુલ ચુક થવી એ માણસની ટેવ છે. અને આ નિર્બળ તો માથાથી તે પગ સુધી ગલતીથી ભરેલો છે અને વિદ્યા શક્તિ (ઇસ્તે-અદાદ) પણ ઝાણ રાખતો નથી. માટે જો કંઈ ગલતી જુએ તો લિલાહ સુધારે. અને અલ્લાહ તઆલા નેયતના પ્રમાણમાં રચનારને શરમાએશ કરનારાઓને અને સુધારનારાઓને અજર અતા કરે. અને અલ્લાહ તઆલા તેથીક આપનારો છે

અને મદદગાર છે. તે મને બસ છે અને તે સારો વકીલ છે. ગુનાહોથી શરવા ઉપર તથા નેકી કરવા ઉપર અલ્લાહ બોલદ મોટા મરતખાવાળાની શક્તિ વગર કોઈ શક્તિ નથી.

જાણું જોઈએ કે બૈતુલ્લાહની હજીજ ફરજ છે અને તે ઇસ્લામનો એક રૂકન છે. એની શર-જીયત કુરઆન શરીફથી સાબેત છે, એની શરજીયતનો નકાર કરનાર કફીર થાયે છે. અને રસુલે મક્રયુલે (સલ) શરમાવ્યું છે કે જે કોઈ હજીજ કરવા ચાહે તેને જોઈએ કે તે જલદીથી અદા કરે અને તેવળે શરમાવ્યું છે કે જે કોઈ વગર હજીજ કરે મરશે અને તે મકકે સુધીના ખરચ તથા સવારીનો માલેક હશે અને તે કોઈ જલેમ બાદશાહની કેદમાં કે જઈ નહીં શકે તેવી ખીમારીમાં ફસેલો ન હશે તો તેને જોઈએ કે તે યહુદી થઈને મરે અથવા ચાહે તો નસારો થઈને મરે. અલ્લાહ અમને તથા સર્વ મુસલમાનોને નગ્મત આપે. તો જોઈએ કે હજીજ ફરજ થયા પછી અદા કરવામાં દીલ કરે નહીં પણ જલદીથી અદા કરે વાર લગાડવાથી ફસેલ તથા ગુન્હાગાર થશે.

અને હજીજ તે આગદ તદોરત આકેલ બાલેગ મુસલમાન ઉપર ફરજ થાયે છે કે જે જરૂરી હાજતો સિવાય એટલો માલ રાખતો હોયે કે સવાર થઈને જઈને પાછો આવે અને જેનો ખરચ એને માપે હોયે તેને આવવા સુધીનો આપે.

જ્યારે હજારો ધરદો કરે તો મુસ્તહબ છે કે પ્રથમ આ વાતનો ઇસ્તિખારો કરે કે ક્યે મર્જો ક્યા દીવસે ચાલે, સવારી બાડે લે કે ખરીદી શલાલુને સાથે જાએ કે ફલાલુને, અને એ સિવાઇ એવી તરેહની ખીજ બાજતોમાં ઇસ્તિખારો કરે. નહીં તો હજાર કરવામાં ઇસ્તેખારાની જરૂર નથી. જેમકે મશહૂર છે, “દરકારે ખેર હાજતે ઇસ્તે ખારો નેસ્ત” * અને એવીજ રીતે નાજએજ કામને છોડવામાં ઇસ્તેખારો કરે નહી. પણ તરત તોમા કરે, અને તે કામ છોડી દે. અને ઇસ્તેખારા તો તરીકા આ છે. પ્રથમ બે રકઅત નફલ પઢે. પેહલી રકઅતમાં અલહમ્દ પછી ફલયા અને ખીજમાં કુલ હોવ-સ્લાહ પઢીબેહતર છે સલામ ફરવ્યા પછી અલ્લાહ તઆલાની તારીફ બયાન કરીને હોશ શરીફ પઢીને હોઆ માસુરા પઢે તે આ છે:—અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસ્તખી શેક બેઇલમેક વ અસ્તકદેશેક બે કુદરતેક વ અસઅલોક મિન ફદલેકલ અજમ ફઇન્નક તકદેશે વલા અકદેશે વ તઅલ-મો વલા આલમો વ અન્ત અલ્લામુલ જોયુબ. અલ્લાહુમ્મ ઇન કુન્ત તાલમો અન્ન હાજલ અમર ખેરૂલી શી દીની વ-મઆશી વ આકેબતે અમરી ફકદ દેરહા-લી વ ચસ્સેર હોલી સુમ્મ બારેક લી ફાહે વ ઇન કુન્ત તાલમો અન્ન હાજલ અમર શફૂલલી ફી દીની વ મઆશી વ આકેબતે અમરી ફસરેફ હો અન્ની વસરેફની અ-નહો વકતોર હોયલ ખેર હેસોકાન સુમ્મ રહેનીબીહી ફરી ઇસ્તેખારો કર્યાબાદ સર્વજુ નાહોથી તોખા કરે અને જે કાંઇ કોઇનુ હક્ કોઇ પણ તરફનું એના ઉપર હોએ તેને અદા કરે. અને દુશ્મનોથી તથા જોઓથી મામલો હોએ તેઓથી માફ કરાવે અને જે ઇમાદત ફાત ચઈ

હોએ તેની કબા કરે. અને જે કોઇ હક્ વાજો મરી ગયો હોએ તો તેના વારસેને આપે. અને જે કોઇ વારસ નહીં જણાએ તો ખેરાત કરે કે જેથી આખેતરમાં જખીરો રહે. અને જે બદની હક્ હોએ (માલનું હક્ નહોએ) તો માફ કરાવે અને જે તે મરી ગયો હોએ તો તેને માટે ઇસ્તી-ગફાર કરે. અને હજારો ખરચો હલાલ માલથી હો કારણ કે હરામ માલથી હજાર કમુલ થતી નથી. આજમગીરીયામાં કાઠખાનથી લખાએલું છે કે જે કોઈ હજારો ધરદો કરે અને તેના માલમાં શુબ્હ હોએ તો તે કરજ લઈને હજાર કરે અને ફરી પોતાના તે માલથી કરજ અદા કરે. અને સાથી સારો માણસ મેળવે કે દીન દુન્યાની બાજતોમાં તે તેનો મદદગાર રહે. અને સગા કરતાં પારકાની સાથ કરવી ઘણી સારી છે કે જેથી સગાઈ તુરે નહીં. અને કીરાયાદારને અસબાબ પ્રથમથી દેખાડે, તેની વગર રજાએ તેથી વધારે લાંબે નહીં અને જાનવર ઉપર તેની શક્તિ ઉપરાંત અસબાબ ચકડાવે નહીં. અને તેના ઘાસ દાણાથી ગફલત કરે નહીં. અને હજારની સજરને વેપારની નૈયત મોટાઇ, અને નામદારીથી ચોખી રાખે. અને જે વેપાર પણ કરી લેશે તો પણ કંઇ નથી પણ છોડવો બેહતર છે. અને માર્ગમાં બેહુદા નકામા અને નાજએજ કામોથી બચતો રહે અને બાર બોજથી રહે અને શુરસો કરવાથી બચતો રહે અને બરદાશત કરતો રહે અને અલ્લાહની યાદ ઘણી કરતો રહે. અને ખાવા પીવામાં ભાગ કરે

કારણ કે ખચીત તે શક્તિ ધરાવે છે. અને હું શક્તિ રાખતો નથી. અને તે જાણુ છે હું જાણુતો નથી. અને તે પોશીદા વસ્તુઓનો જાણુનાર છે. આ અલ્લાહ જે તે જાણુતો હોય કે આ કામમાં મારે માટે મારા દીનમાં, મારા શુબરામાં, અને મારા કામની અંજમમાં બેહતરી છે તો તે મારે માટે ફેરવ અને તે મને રોહલ્લુ કર ફરી તેમાં મને બરકત આપ અને જે તે જાણુતો હોય કે આ કામ મારે માટે મારા દીનમાં મારા શુબરામાં, અને મારા કામની આખરમાં ખુશી છે તો તે મારાથી દૂર રાખ અને મને તેનાથી દૂર રાખ, અને જ્યાં કેથે મારો લાલ હોય તે મારે માટે ફેરવ ફરી તેથી તે મને ખુશ રાખ” હોઆ કરતાં “હાજલ અમર” તથા “અન્નહુ” (અર્થ આ કામ તથા તે મારે માટે) ના રાખદો બેહતરી વેળા પોતાની મતલબને ફીલમાં જ્ઞાન રાખે શા. મો.

* અર્થ—સારા કામમાં ઇસ્તેખારો કરવાની ફરી જરૂર નથી. શા. મો.

૧ અર્થ—આ અલ્લાહ હું તારા જાણુવાને લીધે મારી પાસેથી લલાઇ માંગુ છું, અને તારી શક્તિને લીધે તારાથી (સીધા કામની) શક્તિ માંગુ છું, અને તારા મોઢા ફજલને લીધે તારાથી માંગણી કરુ છું.

નહી * અને સશરમાં અસખ્યા ખરીદતા ખરાખ ચાલ કે રૂચ કરે નહી. અને શર મહીનામાં ગુમેરાન કે પીરના પ્રથમ વખતમાં સફર કરવી ખેલતર છે. અને સગાઓ અને દોસ્તોથી રૂખસત થાયે અને તેઓથી હક્ક તથા કસુર માફ કરાવે અને તેઓથી ભલાઈની દોઆ ચાહે. અને રૂખસત થતી વેળા આ પટે અસતવદેઓકોમુ—દલાહ હીજ લા ચોદીઓ વદાએઅહુર અને જ્યારે ધરથી નીકળવાનો ધરદો કરે તો ખે રકઅત નફલ પટે. અને જ્યારે દરવાજા પાસે આવે તો ધન્ના અનજલના પટે. અને ધરથી જ્યારે નીકળે ત્યારે કાંઈ સદકો ખેરાત કરે અને આયતુલ કુરસી પટે અને કહે. અદલાહુમ્મ ઇન્ની અઉએ બેક અન અદિલ અવ ઓદલ અવ અજલ અવ ઓજલ અવ અજલેમ અવ ઉજલમ અવ અજલ અવ ઊજલ અલેચ અદાહુમ્મ અન્ત—રસાહેબો ફીરસફરે વલખલીફ—તો ફીલ અહલે અદલાહુમ્મ ઇન્ની અઉએ બેક મિનદ દીકતે ફીરસફરે વ કઆખતીલ મુન્કલખે અદાહુમ્મ—કખેદ લનલ અરદ વ હવેન અલેન—રસફરે જ્યારે સવાર થાયે તો રેકામમાં પગ મુકીને ખીરમીલાહ કહે જ્યારે સવાર થઈ જાયે તો “અલ હમ્દો લિલ્લાહ સુખહાન દલજ સખખર લના હાજ વમા કુન્ના લહુ

* કારણ કે તંયા ફેસાદથી સારી રીતે બચારો અને આ ખેલતરીને માટે છે. અને જે બીસી કરશે તો પણ દુસ્ત છે. શા. મો.

૨ અર્થ—હું તમને ખુદાને સોંપું છું કે જે સોફી વસ્તુઓનો નાશ કરતો નથી. શા. મો.

૩ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું તારી પનાહ લઉં છું આથી કે હું ગુમરાહ થાજી અથવા ગુમરાહ કરાચો જાઉં, અથવા હું ફીસલી જાઉં અથવા ફીસલવાચો જાઉં અથવા હું જુલમ કરે અથવા હું જુલમ કરાચો જાઉં અથવા હું જહાલત કરે અથવા મારા પર જહાલત કરાઈ જાય. ઓ અલ્લાહ હું સાચી સફરમાં છે અને ખરીદો અહલમાં છે. ઓ અલ્લાહ હું તારી પનાહ લઉં છું સફરમાં સખતીથી તથા ખુરી હાલતમાં પાછા ફરવાથી ઓ અલ્લાહ તું અમારે માટે પૂજીને કબજે કરે અને અમારા પર સફરને આશાન કરે શા. મો.

મુકરેનીનવ ઇન્ના ઇલારખેના લમુનકલેમુન પહીરે અલ હમ્દોલિલ્લાહ ત્રણવાર અને અલ્લાહ હો અકખર ત્રણવાર લાએલાહદલ—દલાહ એકવાર પહીને કહે સુખહાનકે ઇન્ની જલમતો નફસી ફગફેરલી ઇન્નહુ લા યગફેરજ જે નુખ ઇલ્લા અન્ત જે પહાડ હુંગર ઉપર ચડે તો અલ્લાહો અકખર કહે જ્યારે નીચે ઉતરે સુખહાનદલાહ કહે જે જંગલમાં જવું થાયે તો લા એલાહ ઇલ—દલાહો વલ્લાહો અકખર કહે. અને જ્યારે કીશતીમાં સવાર થાયે તો ખિરમીલાહે મજરહા વ મુરસાહા ઇન્ન રખિજ લ ગકુર—રફીમ વ મા કદર—દલાહ હક્ક કદરિહી વલ અરદો જમીઅ કખદતોહુ યવમલ કિયામતે વરસમાવાતો મતવીયાતું બેચમીનહી સુખહાનહુ વ તઆલા અમ્મા યુશરેકુન પટે કે એતું પદતું હુવાથી અમન છે. જે જનવર મસ્તી કરે તો તેના કાનમાં આપટે અફગેર દીની—લાહે યખગુન વ લહુ અસલમ મન પૂરિસમાવતે વલ અરદે તોઅ વ

૪ અર્થ—સર્વ તારીફ અલ્લાહને માટે છે પાકા છે તેને કે જેણે અમારે માટે આને તાબે કર્યું અને અમે એને માટે શક્તિ રાખનાર નહોતા. અને અમે અમારા પરવરદીગારની તરફ પાછા ફરનાર છીએ. શા. મો.

૫ અર્થ—પવિત્રાઈ છે તેને બેશક મેં મારા જીવ પર જુલમ કર્યો છે, તો તું મને બખ્શા. કેમકે તારા સિવાઈ કોઈ ગુનાહોને બખ્શતો નથી. શા. મો.

૬ અર્થ—અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે. શા. મો.

૭ અર્થ—ખુદાને પવિત્રાઈ છે. શા. મો.

૮ અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી. અને અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે. શા. મો.

૯ અલ્લાહના નામથી એનું ચલવું છે અને એનું થેભવું છે. બેશક મારો પરવરદીગાર જરૂર બખ્શનાર રહમકર્તા છે અને અલ્લાહની જેવી રીતે કદર કરવી બેઇએ તેવી કદર તેઓએ કરી નથી અને જમીન પુરેપુરી કયામતને દીવસે તેના કબજામાં છે. અને આસમાનો તેના સીધા હાથમાં લપેટાયેલા છે. પવિત્રાઈ છે તેને અને જે બીજને તેઓ શરીફ કરે છે તેથી તેને ખાલ્દી છે. શા. મો.

કરહે વ ઇલેહ યુરજીન^{૧૦} અને જ્યારે કોઈ શહેર દેખાએ અને તેમાં જવું હોએ તો કહે અલ્લાહુમ્મ રખ્મ-રસમાવાતિ-રસખએ વમા અજલલન વ રખખલ અરદીન વમા અકલલન વ રખખશયાતીન વમા અલલલન વ રખખર રેયાહે વમા જરેન હા ઇન્ના નસઅલોક ખેર હાજીહીલ કરયતે વ ખેર અહલેહા વ નજીએ બેક મિન શરેં હા વ શરેં અહલેહા વ શરેં માપ્રીહા,^{૧૧} અને જ્યારે તેમાં દાખલ થવા લાગે તો આ પહે અલ્લાહુમ્મ ખારેક લના ફીહા^{૧૨} ત્રણવાર અલ્લાહુમ્મ-રજેકના જનાહા વ હ ખખખના એલા અહલેહા વ હખખખ સાલે-હી અહલેહા ઇલૈના^{૧૩} અને જ્યારે મનજેલ કરે તો અગીએ બેકલેમાતી-લ્લાહીત તા-મ્માતે મિન શરેં મા ખલક^{૧૪} કહે તો ત્યાંથી ઉપાડવા સુધી કોઈ ચીજ ઇનશા અલ્લાહો તખાલા નુકશાન કરશે નહીં. જ્યારે સાંજ પડે અને રાત થાએ તો આવી રીતે કહે. યા અરહો રખખ

૧૦ તો શું અલ્લાહના દીન સિવાય બીજી દીન તેઓ આહે છે. અને જુઓ તો જે કોઈ આસમાન તથા જમીનમાં છે તેઓ ખુશી નાખુશીથી તેના તાબે હાર થયા છે અને તેના તરફ ફેરવારો. શા. મો.

૧૧ અર્થ—ઓ અલ્લાહ સાતી આસમાનના અને જે પર તેઓ છાંયા કરે છે તેના પરવરદીગાર, અને જમીનોના તથા જેને તેઓ ઉઠાવે છે તેના પરવર-દીગાર, અને શેતાનોના તથા જેને તેઓ શુમશદુ કરે છે તેના પરવરદીગાર, અને હવાઓના તથા જેને તેઓ ઉઠાવે છે તેના પરવરદીગાર અમે તારાથી આ ગામની બેહતરી તથા આ ગામવાળાની બેહતરીને માંગીએ છીએ અને એની પુરાઈથી તથા એ ગામ વાળાઓની પુરાઈથી તથા એમાં જે જે છે તેની પુરા-ઈથી અમે તારી પનાહ લઈએ છીએ. શા. મો.

૧૨ અર્થ—ઓ અલ્લાહ અમને એમાં ખરકત આપ. શુ. મો.

૧૩ અર્થ—ઓ અલ્લાહ જું એના ફલનું ફીજક અમને આપ. અને એ ગામવાળાઓ આગલ અમને પીયારા. કર અને અમારી આગલ એ ગામવાળાઓના સાશ માણસોને પીયારા કર શા. મો.

૧૪ અર્થ—અલ્લાહની સંપૂર્ણ શબ્દોની જે ચીજ છે તેણે ઉત્પન્ન કરી તેની પુરાઈથી પનાહ લઉં શા. મો.

વ રખખોક-લ્લાહો અગીએ બિલ્લાહે મિન શરેં કે વ શરેં મા ખલકે પ્રીકે વ શરેં મા ચદુખખો અલેકે વ અઉએ બિલ્લાહે મિન અ-સદીવ વ અસવહ વ મિનલ હૈયાતે વલ અકરખે વ મિન શરેં સાકેનીલ ખલકે વ મિન વાલેદીવ વ માવલદ^{૧૫} અને સવારના કહે સમેઅ સામેઉન બે હમ્દીલ્લાહે વ નેમતેહી વ હુસને ખલાએહી અલૈના રખખના સાહેખના વ અફદેલ અલૈના આએજ^{૧૬} બિલ્લાહે મિનનાર^{૧૬} અને જે જગ્યા ખાફ કે દર હોએ ત્યાં લેખલાશું પઠવું દરેક ખલાથી અમન છે. અલ્લાહ ખુખ ગણુ છે.

જું ગણુ કે હજજ ત્રણ તરેહ કરે છે. એક તો રક્ત હજજ અને એને ધરિરાદ કહે છે. અને એ હજજના કરનારને સુફરેદ કહે છે. બીજી કેરાન છે કે હજજ તથા ઉમરા બનેને એક એહરામમાં એકઠા કરીને અદા કરે. અને એ હજજ કરનારને કારેન કહે છે. ત્રીજી તમ-તોઅ છે. કે પ્રથમ હજજના મહીનામાં ઉમરા અદા કરે ૧૨ી તેજ સફરમાં વગર ધર ગએ તેજ વર્ષમાં હજજનો એહરામ પાંધિને હજજ કરે. અને એ હજજ કર-નારને મોતમ-તેઅ કહે છે. અને ત્રણે તરેહમાંથી કોઈ પણ અદા કરશે તો માયેથી ફરજ અદા થશે. પણ હનફી મજહબમાં તમ-તોથી કેરાન અફજલ છે. અને ધરિરાદથી તમ-તો અફજલ છે. અને આ ત્રણ જુદી જુદી ફસલમાં લખાશે. અને હજજના મહીના ક્ષવવાલ અને જીલકલ પુરા અને જીલ

૧૫ અર્થ—ઓ પૃથ્વી તારો પરવરદીગાર અને મારો પરવરદીગાર અલ્લાહ છે તારી પુરાઈથી તથા તારામાં જે ઉત્પન્ન થયું છે તેની પુરાઈથી તથા જે તારાપર ચાલે છે તેની પુરાઈથી હું અલ્લાહની પનાહ લઉં છું. અને વાધ તથા કાળા સાપથી અને સાપ તથા વીંછથી અને આ ગામના ફેહવાસીઓથી તથા જાણનાર તથા જે જણેલા તેની પુરાઈથી હું ખુદાની પનાહ લઉં છું. શા. મો.

૧૬ અર્થ—સાંભળનારાએ સાંભળ્યું ખુદાની મારી તારીફ કરવાને; અને તેની નેઅમતના તથા અમારા ઉમરા તેની નેઅમતની ખુખીના એકરાને ઓ અમારા પરવરદેગાર જું અમારો મહદગાર થા અને અમારા પર ફજલ કર. અલ્લાહની પનાહ લઉં છું અગિથી. શા. મો.

હજીના પ્રથમના દસ દીવસ કહેવાય છે. જે હજીના કોઇ કામ આ મહીનાઓથી પ્રથમ કરશે તો પુરતું ગણાશે નહીં. અને હજીના એહરામ શવવાલથી પહેલાં બાંધવું મકરંહે તહરીમી છે. અગર જે એહરામમાં મના થએલાં કામેને નહીં કરવા તો બરેસો હોએ. અને જે જગ્યાથી વગર એહરામ બાંધે મકરં જનારને આગળ વધવું હરામ છે તેને મીકાત કહે છે. તો હિન્દુસ્થાનથી જનારને યલમલમ ની સિદ્ધમાં દરયામાં એહરામ બાંધવું પડે છે. અને તે જગ્યા માલમ કપતાન બતાવે છે. અને મદીના મોનવરાથી આવતાં ગુલ હોલેશથી એહરામ બાંધવું પડે છે. જે કોઇ મક્કા જનારો મીકાતથી અથવા તેની સિધ્ધની જગ્યાથી વગર એહરામ બાંધે આગળ વધશે તો ગુન્હેગાર થશે. ૧૨ી તે હજી માટે જતો હોએ કે બીજી કોઇ જરૂરતે અને જે એહરામમાં મના થયેલી વસ્તુમાં ઘણા દીવસ વીતવાને લીધે પડવાનો અદેશો નહોએ તો મીકાત આવવા પહેલાંથી એહરામ બાંધવું અજીજ છે. અને એહરામમાં મના થએલી વસ્તુઓનું બયાન આગળ આવશે. ઇનશાઅલ્લાહ અને જે કોઇ શખ્સ ખુદ મીકાતપર અથવા મીકાત અને હરમની હદની વચ્ચે રહેતો હોએ તો તેને વગર એહરામે મક્કામાં જવું ફરજત છે. પણ જે હજી કે ઉમરા માટે જશે તો તેને પણ વગર એહરામે જવું હરામ છે. અને તેની મીકાત હરમની હદ તથા મીકાતની વચ્ચે છે. અને જે કોઇ મક્કા શહેરમાં અથવા હરમની હદમાં રહેતો હોએ તે જે હજી કરે તો હરમમાંથી એહરામ બાંધે. અને મક્કાની મસજિદે હરામથી બાંધવું મુસ્તહબ છે. અને જે ઉમરા કરે તો હિલ્લથી એટલે હરમની હદ બહારથી એહરામ બાંધીને આવે.

હવે સમજવું જોઇએ કે મક્કા શહેરની ચોતરફ હદ છે કે હજરત જીમરફલે (અલે) હજરત ઇબ્રાહીમ (અલે)ને તે જગ્યા બતાવી હતી. અને હજરત ઇબ્રાહીમ તે જગ્યા નિશાન કરી હતી. ૧૨ી હજરત સરવરે આલમે (સલ) તે નીશાનીયોને નવેસરથી બનાવી હતી. ફરી હજરત હુસેઇન (રદી) ફરી હજરત મોઆવીયાએ (રદી) તે નીશાનીયોને બનાવ્યા કરેલા, અને આ

હદ જદદાની તરફ દસ માઇલ છે અને કોઇ તરફ ત્રણ માઇલ છે અને કોઇ તરફ સાત તો કોઇ તરફ નવ માઇલ છે. આ હદની અંદર શીકાર કરવો તથા લીલી ઘાંસ લાકડી તોડવી હરામ છે. અને અને એ હદની અંદરની જમીનને હરમ કહે છે. મક્કા શહેર પણ હરમ છે અને એ હદથી બહાર (પણ મીકાતથી અંદર જે છે તેને) હિલ્લ કહે છે. વસ્ત્રાહો તઆલા આવશે.

ફસલ ૧

ઇરાદના બયાન વિષે.

તું ગણ કે હજીમાં ત્રણ ફરજ છે. એક એહરામ બાંધવું બીજું અરકાતમાં યોમનું ત્રીજું તવાફ્ જવારત. અને હજીના છ વાજેય છે (૧) મુજદલફમાં યોમનું (૨) સરા મરવાની વચ્ચે દોડવું (૩) જમરાએને કાંકરી મારવી (૪) બહારવાળાએને તવાફ્ સર (વદાગરીને તવાફ્) કરવો (૫) માથાના વાલ મુકાવવા અથવા કતરાવવા અને (૬) કારેન તથા મોતમનું ગુબહ કરવું. અને એ સિવાય જે ચીજના છોડવાથી ગુબહ કરવું વાજેય થાય છે તે પણ વાજેય છે જેમ કે આગલ જણાશે. અને સુનત તથા મુસ્તહબ એ મસલાઓની વચ્ચે ગણાશે. અને જે ચીજનું છોડવું મકરં છે તે પણ સુનત છે.

હવે મુકરેદ જ્યારે એહરામ બાંધે તો એહરામનો તરીકો આ છે કે પ્રથમ વોગુ કરે અને જે ગુસલ કરે તો ઘણું બેહતર છે. અને મુસ્તહબ છે કે નખ લે મુછા કતરાવે. દુટ્ટી નીચેના વાળ લે અને જે માથું બોડાવવાની આદત હોએ તો માથું પણ મુકાવે અને નહીં તો કાંસકી ફરવીને વાળ સવારે અને જે પોતાની સ્ત્રી સાથે હોએ અને કંઈ ઉગર ન હોએ તો જમા પણ કરે. ફરી ગુસલ અથવા વોગુ પછી લુગીને દુટ્ટીથી તે ગુટણ સુધી બાંધે અને એક ચાદર ઓડે. અને લુગીને જે દોરી કે દુગમાંથી બાંધે તો તેને દમ કે સદકો આપવો પડતો નથી. પણ એ સાફ નથી. અને જમણા પાંખા ખુલો રાખીને જમણી બગલની નીચે લઈને ચાદરને ડાબે બાંધે નાખીને ચાદર ઓડવી અને ઇતિયા કહે છે, તે હયાં સુનત નથી. પણ જેમ ઓડાય.

છે તેમ એડે અને માથાને તથા મોઢાને ખુલા રાખે. અને સુંત છે કે બે કપડાં નવા અથવા ધોએલાં પાક સુઈ હોએ. બે એક કપડામાં અથવા ત્રણ કપડામાં અથવા કાળા (કે કોઈ બીજા રંગના) કપડામાં એહરામ બાંધશે તો પણ દુરસ્ત છે. અને મુસ્તહય છે કે બદન તથા કપડાને ખુશબો લગાડે. પણ જે ખુશબો કે લગાડવા પછી તેનું તન (જીરમ) બાકી રહે તેવી ખુશબો કપડાને લગાડે નહીં. અને બદનને દરેક તરેહની ખુશબો લગાડવી સુંત છે, ફરી જે મકરહ વખત નહોએ તો સુંત છે કે બે રકઅત નફલ નમાજ પડે, પેહેલી રકઅતમાં અલ હમ્દો પછી કુલયા પઢવી અને બીજામાં ફલ હોવ-લાહ પઢવી બેહતર છે. નહીં તો જે સુરત ચાહે તે પઢે. સલામ ફરજવા પછી કહે “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની એરીહુલ હુજ્જ ફયરસેરહો લી વ તક-બબલહો મિત્રી”^{૧૭} ફરી હજ્જની નૈયતથી તલબીયા * કહે. અને જગ્યાની એહરામમાં અલ્લાહનું કોઈ પણ જીકર કરવું ફરજ છે અને હદીસ શરીફમાં આવેલી તલબીયા કહેવી સુંત છે. અને તે આ છે. લખ્મૈક અલ્લાહુમ્મ લખ્મૈક લખ્મૈક લાશરીક લક લખ્મૈક ઇન્નેલ હમ્દ વન નેઅમત લક વલ મુલક લાશરીક લક^{૧૮} એમાંથી કાઢ શબ્દ એ છો કરવો મકરહ છે. અને હદીસ શરીફમાં આવેલા શબ્દોને શરૂમાં કે આખરમાં વધારવા મુસ્તહય છે. દાખલા તરીકે જેમકે આ વધારે લખ્મૈક એલાહુલ ખલકે લખ્મૈક^{૧૯} અથવા આ વધારે લખ્મૈક લખ્મૈક વ સાદેક વલ ખેરો બેયદેક લખ્મૈક

૧૭ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું હજ્જના ઇરાદો કરું છું હું તેને મારા પર આસાન કર અને તેને મારા તરફથી કબુલ કર. શા મો.

* તલબીયા એટલે લખ્મૈક કેહવું જેનું બયાન આગળ આવે છે. શા મો.

૧૮ અર્થ—હાજર છું હું તારી ખીજમતમાં એ અલ્લાહ હાજર છું. હું હાજર છું તારો કોઈ ભાગ્યો નથી હું હાજર છું બેશક સર્વ તારીફ તથા નેઅમત તારે માટે છે અને મુલક તારોજ છે તારો કોઈ ભાગીયો નથી શા મો.

૧૯ અર્થ—હું હાજર છું તારી ખીજમતમાં એ અખલુકના માથું હું હાજર છું. શા મો.

વર રજાઓ એલેકે વલ અમલો લખ્મૈક^{૨૦} અને બે હદીસમાં નહી આવેલા શબ્દોને શરૂમાં કે આખરમાં વધારશો તો પણ દુરસ્ત છે, પણ વચમાં વધારો કરે નહીં. અને તલબીયા બેલહ અવાજથી કેહવી મુસ્તહય છે, પણ ઘણું ચીખવું બેહએ નહીં. અને મસજીદમાં એટલી જોરથી નહીં કહે કે નમાજીયોને હરકત થાએ, અને જ્યારે કહે તો ત્રણ વાર સાથે કેહવું મુસ્તહય છે વચમાં વાત કરે નહીં. બે કોઈ સલામ કરે તો જવાબ આપે, પણ એવી હાલતમાં સલામ કરવી મકરહ છે. ફરી ત્રણ વાર તલબીયા કહીને આહિસ્તથી દોરહ શરીફ પઢીને જે ચાહે તે દોઆ કરે પણ આ દોઆ હદીસ શરીફમાં આવેલી છે “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસઅલોક દેહાકવલ જનત વ અઝીએ બેકમિન ગદબેક વન્નાર”^{૨૧} અને હાલતોના ફરફાર વખતે જેમકે સવાર થતાં ઉતરતાં સવારનાં ફરવતાં અથવા ઉંચી જગ્યાએ ચડતાં કે નીચે ઉતરતાં ફરજ થતાં આંખ ખુલતાં તથા ફરજ કે નફલ નમાજને પઢવા પછી કાફલાથી મુલાકાત થતાં તથા દરેક હાલતમાં તલબીયા કેહવી મુસ્તહય છે. અને તલબીયા જેમ વધારે કેહવાય તેમ અફઝલ છે, મતલબ કે જ્યારે હજ્જની નૈયતથી તલબીયા કહી કે એહરામ બંધાય જાય છે. અને નમાજની તકબીરે તહરી માની જેમ આ હજ્જનું પહેલું ફરજ છે,

અને એહરામમાં હજ્જની નૈયતથી ફકત જીકર કરવું ફરજ છે. અને તેનાં કપડાં કહાડવાં બે રકઅત નમાજ પઢવી ખુશબો લગાડવી વગેરે ચીજો એ મુસ્તહય સુંત અને વાજેબ છે. અને જે અણસમજ બચ્ચા તરફથી એહરામ બાંધે તો તેના કપડાં ઉતારીને લુંગી પેહરાવાને તેની તરફથી લખ્મૈક કહે અને એ એહરામમાં મનાય એલાં કામોથી તેને બચાવતો રહે. અને બે કોઈ

૨૦ અર્થ—હું હાજર છું તારી ખીજમતમાં હું હાજર છું અને હું તૈયાર છું અને સર્વ ભલાઈ તારા હાથમાં છે હું હાજર છું અને રજમત (ચલણ) તારી તારીફ છે. અને સર્વ અમલ તારી પાસે આવે હું હાજર છું તારી ખીજમતમાં શા મો.

૨૧ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું તારી પાસે તારીખલ્લો ને તથા જનતને મારું છું અને તારા અજબથી તથા અબિથી તારી પનાહ લઉં છું શા મો.

મના કામ અચ્ચાથી થશે તેથી કંઈ આપવું લાગુ પડતું નથી, ન અચ્ચાને અને ન તેના વાહીને. અને આતરીકા એહરામ જેવાનીના છે. અને આજ એહતર છે અને એહરામ કેઅલીના તરીકા કિતાબોમાં લખાયેલા છે. હયાં લખવાની કંઈ જરૂરત નથી.

જ્યારે એહરામ બાંધી રહ્યો તો જમા (સ્ત્રી મીલાપ) તથા જમાને લાગતી બાબતો યુમન ગળે વળગવું વગેરે તથા સ્ત્રીઓ આગળ જમાની વાતો કરવી અક્રાહ તઆલાની નાફરમાની કરવી ઝગડો લગાઈ કરવી ખુશમીના શિકાર કરવા શિકારીને ખુશી રીતે કે ઈશારાથી બતાવવું શિકારીને મદદ કરવી છરી કે બાલો વગેરે પકડીને, તથા ખુશમો લગાડવી નખ તથા વાળ કપાવવા, માથું મોઢાંકવું થોડું કે ઘણું આ સર્વ કામ તજી દે. અને ખુશમો અથવા ખુશમોદાર મેવો સુંગવો મકરૂહ છે. અને જે નાક ઉપર હાથ રાખશે તો કાંઈ ડર નથી. અને તક્યા ઉપર માથું કે ગાલ રાખવો દુસ્ત છે પણ કંઈ યદને તક્યા ઉપર પેશાની મુકવી મકરૂહ છે. અને માથા ઉપર કપડું રાખવું તે લોકવાના કાયદામાં છે, અને માથા ઉપર કપડાની પોટલી કે ખુનચો રાખવો દુસ્ત છે. જે કાપાના પરદા નીચે આવે ને માથાને કે એહરાને પરદો લાગે તો મકરૂહ છે. અને જે નહીં લાગે તો ફરી હરકત નથી. અને માથાને તથા દાદીને ખતમી (મુકેખર)થી ધુએ નહીં પણ સામુ તથા ઉશનાનથી ધોવું દુસ્ત છે. અને આંખોનું પડવાળ કડાવવું દુસ્ત છે, અને સિવેલા કપડા જેમકે કુડતો ધનર તથા પાગડી ટોપી મોજ પેહેરે નહીં અને સિવેલા કપડાને વાપરવાની રીત પ્રમાણે નહીં પણ ખાંજી રીતે પેહેરે જેમકે કુડતને ચાદરની તરેફ ઓડે તો દુસ્ત છે, પણ છોડવું એહતર છે. જેડા નહોએ તો મોજને કદમની વચ્ચેથી દાપીને પેહેરે અને કપડું ખુશમોદાર ચીજમાં રંગાયું હોએ તો તેને પેહેરવું દુસ્ત નથી. પણ જે તેને ધોએ અને ખુશમો જતી રહે તો દુસ્ત છે. અને હરમામમાં જવું દુસ્ત છે. પણ મેલને ગરમ કે સરદ પાખીથી દુર નહીં કરે, એ મુસ્તહબ છે. જે નહાએ તો પાગી કે કંઠકવી નૈમતથી નહાએ. અને લાંબુ કે શૂમફૂકના સાપામાં આવવું દુસ્ત છે પણ

તે માથા કે એહરાને લાગે નહીં જે લાગશે તો મકરૂહ થશે. અને હમયાણી (વાસલી) તથા કમરપટો બાંધવો હથવાર બાંધવા તથા અંશુડી પેહેરવી તથા વગર ખુશમોનાં સુરમો લગાડવો દુસ્ત છે. અને ખુશમોવાળો સુરમો એક બે વાર લગાડવાથી સંજો આપવો પડે છે. અને વધારે વાર લગાડવાથી જુબાહ કરવું પડે છે. અને ખનના કરાવવી તથા ફસદ ખોલાવવી તથા વગર વાલ ખોડાવે રમણી ખેંચાવવી તથા દાડ કડાવવી તથા બાંગેલા આગળને બાંધવો દુસ્ત છે. અને જે રમણી ખેંચાવવામાં વાલ મુડાવશે તો દમ આપવું પડશે. માથું ખજવાલવું દુસ્ત છે પણ જે વાલ તુટવાની કે ખુન નીકળવાની બીક હોએ તો નરમીથી ખજવાલે આ મસલાએની બાકીની તકલીફ જનાયાતની ફસલમાં આવશે ધનશા અસ્લાહ.

જ્યારે હરમમાં દાખલ થાએ તો જે બની શકે તો ખુસ્સે પગે ચાલતો ચાલે એ મુસ્તહબ છે. અને ચેન તથા બાર ખોજની સાથે ઘણી ફિસ્તીગદાર તથા દોઆ કરતો ચાલે. ફરી જ્યારે મકામાં દાખલ થાએ તો ફીવસના દાખલ થવું તથા જાહુન એટલે મકાની કબરસ્થાનના માર્ગથી કે જેને બાખુલ મોઅસ્લા કહે છે ત્યાંથી દાખલ થવું મુસ્તહબ છે. અને મકામાં દાખલ થયા માટે ગુસલ કરવું સુનત છે. અને મકાથી નીકળવું બાખુસ સુકલાથી મુસ્તહબ છે. ફરી મકામાં દાખલ થઈને પોતાના અસબાખતો બદોબસ્ત કરીને પ્રથમ મસજીદે હરામમાં આવે અને બાખુસ સલામથી મસજીદમાં દાખલ થવું મુસ્તહબ છે. તલબિયા કહેતાં નરમાઈ તથા તવાજીથી બૈતુલાહની ખુશુરગી ધ્યાનમાં રાખતાં દાખલ થાય. પ્રથમ જમણો પગ દાખલ કરે. અને પડે. અહ્લુહુમ્-ફતહ અલૈના અબવાબ રહમતેક વ સહહેલ અલૈના અબવાબ રિજકેકરર અને દોરફ શરીફ પડે. જ્યારે બૈતુલાહ ઉપર નજર પડે તો અદલાહો અકબર લાએલાહ તણુ તણુવાર કહે. અને બૈતુલાહને જોતી વેળા

૨૨ અર્થ—આ અલ્લાહ હું અમારા પર તારી રહમતના દરવાજ ખોલ અને તારા રિજકના દરવાજા અમારા પર સેહલા કર ગુ. એ.

દુઆ માંગે, કારણ કે એ કમુંલીયતનો વખત છે. અને બૈતુલ્લાહને જોતી વેળા હાથ ઉપાડવા (રક્ષાપદન કરવું) હદીસ શરીફની કેટલીક રિવાયતોમાં સિદ્ધ થયા છે જેમ કે ફતહુલ કદીરમાં લખાયલું છે. તો હયાં પણ રક્ષાપદન સુનત થવું જોઈએ. અને આ વખતમાં દોરફ શરીફ પઢવું અને હદીસ શરીફની દોઆ પઢવી એકતર છે. તે આ છે. અલ્લાહુમ્મ અન્તસ સલામ વ મિન્કસ સલામ ફૂહેયેના રખના ખિસ્સલામ અલ્લાહુમ્મ જીદે ખેતક હાજ તાજીમ વ તશરીફ વ તકરીમ વ મહાબત વ જીદ મહંજહુ અ વેઅતમર તશરીફ વ તકરીમ વ તાજીમ વ ખિર^{૨૩} અને જે ચાહે તો બીજી દોઆ પઢે. કારણ કે હયાં તથા હજીની બીજી જગ્યામાં કોઈ દોઆ ખાસ નીમાઈલી નથી. જેમાં વધારે ખુદા તરફ દીલ લાગે તે પઢે. ફરી મસજીદમાં આવીને જે નમાજ કળ થવાની કે જમાઅત ફોત થવાની કે વિત કે સુનત મેઅઝ્ઝા જતી રહેવાની બીક ન હોએ તો પ્રથમ તવાફ કરે, પણ જે એમાના કોઈની ફોત થવાની બીક હોએ તો તેને પ્રથમ અદા કરે તે પછી તવાફ કરે.

તવાફ કરવાની રીત આ છે. બૈતુલ્લાહની સામે જે તરફ હજર અસવદ છે ત્યાં એવી રીતે બોલો રહે કે તેનો જમણો ખાંધો હજર અસવદના ઠાપા કીનારાની બરાબર થાએ અને તેની આખો હજર અસવદની જમણી બાજુએ રહે. ફરી તવાફની નૈયત કરીને જમણી તરફ જરા ચાલે કે હજર અસવદની બરાબર સામે થાએ. અને જાણવું જોઈએ કે તવાફની નૈયત દીલમાં કરવી ફરજ છે. જે તવાફની નૈયત વગર બૈતુલ્લાહની ચોતરફ સાતવાર ફરશે તો તવાફ ગણતરીમાં આવશે નહીં. ફરી હજર અસવદને સામે ઉભા રહી

ને જેમ નમાજમાં હાથ ઉઠાડે છે તેમ હાથ ઉઠાડીને રહે. ખિસ્મી-લ્લાહે અલ્લાહો અકબર લાએલાહ ઇલ-લાહો વ લિલાહિલ હમ્દ વસ્સલાતો વસ્સલામો અલા રસુલિ-લ્લાહે અલાહુમ્મ ઈમાન ખેકવ વક્ષાઅ ખે અહ દેક વ-તેમાઅ લે સુન્નતે નબીયેક મોહમ્મદીન મલ્લ-લાહો અલેહે વ સલ્લામ^{૨૪} અને હજર અસવદની સામે થયા પહેલાં તથા તક બીર કહેવા પહેલાં હાથ ઉઠાવવા બિદઅત છે. પણ તકબીરની સાથે હાથ ઉઠાવે ફરી હાથ છોડીને ઇસ્તીલામ કરો. એટલે બને હાથની હથેલીયેને હજર અસવદ ઉપર મુકીને પોતાના મોઢને બંને હાથેની વચ્ચે રાખીને આહિસ્તાથી યુમે ચટાખો મારવો જોઈએ નહીં. અને કેટલાકની નજદીક મોસા પછી હજર અસવદ ઉપર માથું મુકવાનું ફરી બીજે મોસો અને ફરી સિન્દો ફરી ત્રીજે મોસો અને ફરી ત્રીજે સિન્દો કરવો પણ મુસ્તહબ છે. અને ઇસ્તીલામ સુનત છે પણ જે બીડને લીધે ધકાધકી થતી હોએ અને કોઈને ધન અપાતી હોએ તો છોડી દે, કારણ કે ઇન્તુ છોડવું વાજબ છે. અને જે એવી રીતે ઇસ્તીલામ કરી નહીં શકે તો બંને હાથજ હજર અસવદ ઉપર મુકે. જે બંને હાથ મુકી નહીં શકે તો એક હાથ મુકે. પણ એક હાથ મુકવામાં જમણો હાથ મુકવો એહેતર છે. ફરી હાથ ઉપાડી ને પોતાના હાથને યુમે. જે હાથ પણ ન મુકી શકે તો લાકડી અથવા બીજી કોઈ ચીજથી હજર અસવદને અડકીને ફરી તે ચીજને યુમે. જે બીડને લીધે એ પણ થઇ ન શકે તો બંને હાથને કાનો સુધી ઉઠાડીને બંને હાથની હથેલીને હજર અસવદની તરફ રાખે અને હાથની પીટને મોહ તરફ રાખે. જાણે હજર અસવદ ઉપર

૨૩ અર્થ—જો અલ્લાહ તું સલામતી આપનાર છે અને તારાથી સલામતી છે. તો જો અમારા પરવરદીગાર તું અમને સલામતીને સાથે જીવતા રાખ. જો અલ્લાહ તું તારા આ ઘરનો માન મરતબો ઇજત તથા મહાબો વધાર, અને જે એની હજી કરે અથવા બિમશે કરે તેનો માન મરતબો ઇજત અને નેહી તું વધાર. ગુ. મો.

૨૪ અર્થ—અલ્લાહના નામથી અલ્લાહ સર્વથી મોટો છે અલ્લાહ વગર કોઈ પુજ્ય નથી. અને સર્વ તારીફ અલ્લાહને માટે છે. અને દોરફ તથા સલામ રસુલ-લ્લાહ ઉપર છે જો અલ્લાહ હું તારાપર ઈમાન લાવવાને તથા તારા અલ્લાહને પુરા કરવાને તથા તારો નબી હજરત મોહમ્મદ [સલ]ની સુનતની તાબેદારીને માનું છું આ. મો.

રાખ્યા છે. અને તકબીર તહલીલ જે બયાન થઈ છે તે પઢીને ફરી હાથેને યુમે. ઇસ્તીલામ પછી વાજેય છે કે જમણી તરફ દરવાજા તરફ ચાલે કે ઐતુલાહ ડાબા ખાંધાની તરફ રહે. અને વાજેય છે કે હતીમને પણ તવાફમાં હોય. હતીમ અને ઐતુલાહની વચ્ચેથી નીકળે નહીં. કારણ કે હતીમ પણ ઐતુલાહમાં દાખલ છે. જે વચ્ચેથી નીકળશે તો તે ગણતરીમાં આવશે નહીં એટલુંજ નહીં પણ ફરીથી તવાફ કરવો પડશે ફરી જે માત્ર હતીમનો સાતવાર તવાફ કરશે તો પણ ખોટ પુરાશે. જ્યારે તવાફ કરતાં રૂકને યમાનીયે પુરો કે જે દક્ષણની તરફનું ખુણુ છે તો તેને પણ ઇસ્તીલામ કરવું મુસ્તહબ છે. અને રૂકને યમાનીનું ઇસ્તીલામ આ છે કે પ્રકત બને હાથ અથવા જમણા હાથ તેને લગાડે. અને ડાબો હાથ લગાડવો કે યુમે આપવો, કે હયાં સિજદો કરવો જોઈએ નહીં. અને બીડની વખતે ઇશારો પણ હયાં કરવો જોઈએ નહીં. અને આ બંને જગ્યા સિવાય કોઈ બીજા ખુણાને કે દીવારને ઇસ્તીલામ કરવો મકરૂહ છે. ફરી જ્યારે ચોતરફ ફરતે હજર અસવદ ઉપર આવે તો ઉપર વર્ણાયા પ્રમાણે ફરી ઇસ્તીલામ કરે. પણ હાથ પેહેલીજ વાર ઉઠાવવાના છે ફરી હાથ ઉઠાવે નહીં. જેમકે ફતહુલ કદીરમાં તહકીક થઈ છે. અને હજર અસવદથી તે હજર અસવદ સુધી આ એકવાર ફરવાને શોત કહે છે. જે કોઈ ડાબા તરફ તવાફ કરશે અથવા તવાફ કરતાં ઐતુલાહની તરફ પીડ કે ચેહરો ફરતે તવાફ કરશે અથવા શોર તવાફ હજર અસવદ વગર બાજે કંચેથી કરશે તો જ્યાં સુધી મક્કામાં હશે તવાફ ફરીથી કરવો જોઈએ. જે ઘર ચાલ્યો આવશે અને તવાફ કોઈના ન હશે તો દમ વાજેય થશે. અને હજર અસવદથી અગર જે તેના એક ભાગ હોય તવાફ શોર કરવો વાજેય છે. પણ આખા બદનનું હજર અસવદ ઉપરથી ગુજરવું જેમકે તવાફ કરવાની રીતમાં બયાન થયું છે એ મુસ્તહબ છે. મતલબ કે એવી રીતે સાત શોત કરે. અને સાતે શોત કર્યા પછી ફરી આડમો ઇસ્તીલામ કરે, અને ઇસ્તીલામ કરવો સુનતે મોખાફા છે.

જે કોઈ જાણી યુજીને આડમો શોત ફરશે

તો છ શોત મેળવીને સાત પુરા કરેવા વાજેય થશે. અને જે સાતમો ધારીને કર્યા હશે તો કંઈ હરજ નથી. જે ધરજ કે વાજેય તવાફ કરતાં શોતની ગણતરીમાં ગુચ્છ પડે તો નવેસરથી શોર કરવો જોઈએ. પણ નમાજનો મામલો અંતે કિલો છે તેમાં વધુ ધારના ઉપર આધાર રખાય છે. એવીજ રીતે નજ્જ કે સુનત તવાફમાં પણ જે શક હોય તો વધુ ધારના ઉપર આધાર રખાય છે. જે તવાફ કરતાં ફરજ નમાજની તકબીર (એકામત) થાયે. તો જે સમયત જવાની ખીક હોય તો તવાફ સુકીને નમાજ પડે. ફરી તે જગ્યાથી આવીને તવાફ પુરા કરે. એવીજ રીતે જે વોગુ તુટવાથી જાયે અથવા જના જાની નમાજે જાય તો ફરી આવીને ત્યાંથી પુરા કરે. પણ જે ચાર શોતથી કમ કરીને ગયો હોય તો નવેસરથી કરવો અજઝલ છે. અને જે ચાર શોત બાદ ગયો હોય તો ત્યાંથી બાકીના પુરા કરે. અને વગર જરૂરતે ચાલ્યા જવું મકરૂહ છે. જે જશે તો આવીને બાકીના શોત પુરા કરે. અને જે સદા મરવાની સહ કરતાં જશે તો તેનો પણ એવોજ હાલ છે. મસલ (દાખલા તરીકે) જે નમાજ કે વોગુ કે જનાજાની નમાજની જરૂરતે જશે તો ફરજત છે અને જે વગર જરૂરતે જશે તો મકરૂહ છે. પણ દરેક હાલમાં બાકીને પુરા કરે. અને તવાફની હાલતમાં ખાવું અને પેચ ખરીદ મકરૂહ છે. અને પીવું મોખાફ છે. અને સ્થભાવેચ ખરીદ મકરૂહ છે, અને તવાફ તથા રાઇમાં અલ્લાહની યાદ અજઝલ છે. અને મસલાની વોતચીન કરી તથા કુરઆન શરીફની તિલાવત કરવી ફરજત છે. અને તવાફ કરતાં તલબિયા કહે નહીં. અને રૂકને યમાની તથા હજર અસવદની વચ્ચે જે છકર હદીસ શરીફમાં આવેલું છે તે આ છે. રખખના આતેના પ્રીફ હુન્યા હગાનત વ પ્રીલ આખેરતે હસનત વ કેના અજબન નાર^{૨૫} અને હજર અસવદ તથા હતીમની વચ્ચે પણ હજરતે (સહ) જોજ પડી છે. અને તવાફ કરતાં આ દોઆ પણ આવેલી છે.

૨૫ અર્થ—ઓ અમારા પરવરદીગાર હું અમને હુન્યામાં ખુબી આપ અને આખેરતમાં ખુબી આપ, અને અમને અઝિના અજબથી બચાવ. શા. મૈ.

અલ્લાહુમ્મ કન્નેઅની એમા રજકતની વ ખારેક લી ફીહે વખલોફ અલા કુલ્લે અલ્લેખતીલ લી એ ખેર લાએલાહઇલ્લાહો વહદહુ લા શરીક લહ લ હુલ મુલકો વ લહુલ હમ્દો વ હોવ અલા કુલ્લે શોઇન કદીર તવાફની હાલતમાં દોઆ કયુલ થાએ છે.

બ્યારે સાત શાત તવાફના કરી રહે તો મકામે હજરાહીમની પાસે આવીને બે, રકબત નફલ અદા કરે. અને તે પછી આદમ (અલે) વાળી દોઆ પઢવી મુસ્તહબ છે અને તે આ છે. અલ્લાહુમ્મ ઇન્નક તાલમો સિરરી વ અલા નેયતી ફકબલ મઅજેરતી વ તઅલમો હાજતી ફઅતેની સોઆલી વ તઅલમો મા શી નફસી ફગફેરલી બેતુબી અલ્લા હુમ્મ ઇન્ની અસ્અલોક ઇમાન' યોબાશેરા કલબી વ યકીન' સાદેક' હતા આલમો અન્નહુ લ' યોસીબની ઇલ્લા મા કતબતહુ અલૈય ફઅરદેની એમા કસમતહુ લી યા જલ જલાલે વલઅેકરામ ૨૭ અને આ તવાફનો દોગાનો દરેક તવાફ પછી ફરી તે ફરજ હોએ કે નફલ હોએ તે વાજેબ થાએ છે અને ખલફે મોકામ એટલે એવી રીતે તે દુગાનો પઢવો કે મકામે હજરાહીમ નમાજ

૨૬ અર્થ—ઓ અલ્લાહ જે તે મને આપ્યું તેના પર મને કેનાઅત કરનાર કર. અને તેમાં મને બરકત આપ. અને તું ખલીફો યા અમારી દરેક ગાએબ થનારી વસ્તુ ઉપર લલાઇની સાથે, અલ્લાહ સિવાય કોઇ પુન્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ લાગ્યો નથી તેનોજ મુલક છે અને તેનેજ માટે સર્વ તારીફ છે અને તે દરેક ચીજપર શક્તિવાળો છે. શા મો

૨૭ અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું મારા છીપાને તથા બહેરને બળે છે. તો તું મારા ઉગરને કયુલ કર અને તું મારી મરજને બળે છે તો તું મારી માંગણીને આપ. અને મારા જવમાં જે છે તેને તું બળે છે તો તું મારા ગુનાહોને બખ્શ. ઓ અલ્લાહ હું તારી પાસે ઇમાન માયું છું કે જે મારા દીલની સાથે લાગેલું રહે અને સાચી થકીનને જેથી હું બળીકું કે જે કાંઈ તે મારે માટે લખેલું છે તે સિવાઈ મને કદી કાંઈ પુગશે નહીં તો જે ચીજ તે મારે લાગે નાખી હોય તેથી તું મને ખુશ રાખ ઓ ખુશ્તુરગી અને એકરામવાળા શા. મો.

પઢનાર અને બેતુલ્લાહની વચ્ચે હોએ એ મુસ્તહબ છે, અને એ સર્વથી અફજલ જગ્યા છે. તે પછી બેતુલ્લાહની અંદર તે પછી હતીમમાં મીબબની નીચે શરીહતીમમાં મીબબની પાસે ફરી બાકીની હતીમમાં ફરી બેતુલ્લાહની પાસે બીજો તરફ ફરી આખી મસજીદે હરામ ફરી આખું હરમ ખરાબર છે. અને હરમથી બહાર મકરહ છે પણ અદા થઈ જાએ છે. અને આ દુગાનામાં કુલયા તથા કુલ હોવદલાહ પઢવી મુસ્તહબ છે અને તવાફ દરેક વખતે ફરજત છે અગર જે મકરહ વખત હોએ પણ આ દુગાનો તે વખત પઢે નહીં. સખર કરે બ્યારે મકરહ વખત નીકળી જાએ ત્યારે આ દુગાનાને પઢે. આ દુગાનાને તવાફની સાથેજ પઢવો બેઇએ. મકરહ વખતના ઉગર સિવાઈ ફરી કરવી મકરહ છે. તો જે અસર પછી તવાફ કર્યો હોય તો મગરબની ફરજ પઢીને પ્રથમ તવાફનો દુગાનો પઢે. તે પછી મગરબની સુનત પઢે. જે મકરહ વખતમાં દુગાનો પઢશે તો કરાહીયતની સાથે ફરજત થશે. પણ મકરહ વખતના ગુજર્થા પછી ફરીથી તેને પઢવો બેહતર છે. અને જે આદતાબ નીકળવાને વખતે કે જવાલને વખતે કે 'દુખવાને વખતે પઢો હશે તો તે ગણતરીમાં આવશે નહીં ફરીથી પઢવો વાજેબ છે. અને દુગાનાનો ફાસલો કર્યા વગર બે તવાફને સાથે કરવા મકરહ છે. પણ જે મકરહ વખત હોએ તો કંઈ હરકત નથી. ત્યારે મકરહ વખત જતો રહે તો દરેક તવાફને બદલે બે બે રકબત અદા કરે. તવાફનો દોગાનો પઢીને જમજમના કુવા ઉપર જઈ જમજમનું પાણી પીવું મુસ્તહબ છે એ દોઆ કયુલ થવાની જગ્યા છે દોઆ કરે. શરી ત્યાંથી હજર અસ-વદ અને દરવાજાની વચ્ચેની દીવાર જેને મુલત જમ કહે છે તેને વલગીને દોઆ કરે. એ જગ્યા પણ દોઆ કયુલ થવાની છે. અને કેટલાક કહે છે કે પ્રથમ મુલતજમની પાસે આવે શરી તવાફનો દુગાનો પઢે ફરી જમજમની પાસે જાએ. અને આ પહેલા માર્ગ છે અને અફજલ લખેલો છે. આ તવાફનું નામ તવાફે કાદુમ છે. બહારવાળાને

સુનત છે, પણ જે મક્કામાં રહે છે અને મીકાત ઉપર રહે છે તેઓ ઉપર સુનત નથી. અને જે કોઇ ઊમરો કરવા આવે તેના પર પણ તવાફ કાદુમ નથી.

જે મુકર્રેદે આવીને તવાફ કર્યો અને તવાફ કાદુમની નૈયત નહીં કરી ફક્ત તવાફની નૈયત કરી અથવા બીજા કોઈ તવાફની નૈયત કરી તો પણ તવાફ કાદુમજ થશે તેની નૈયતથી કંઈ થશે નહીં. અને આ તવાફનો વખત મક્કામાં દાખલ થયા પછીથી તે અરકામાં હરવા સુધી છે. જે અરકામાં થાભવું શરૂ કર્યું તો એનો વખત જતો રહ્યો.

હવે જાણવું જોઈએ કે સરા મરવાની સર્ઈ કરવી વાજેબ છે. અને અશજલ આ છે કે તવાફે જીયારત પછી સર્ઈ કરે. અને જે તવાફે કાદુમની સાથે કરી લેશે તો એ હુસ્ત છે. તો જે તવાફે કાદુમ પછી કરવી હોય તો તવાફે કાદુમ કરવાથી જરા આગલ ઇદતેઆમ કરે અને આગલા ત્રણ શાતમાં રમલ પણ કરે. અને રમલ આ છે કે ચાલવામાં ઝડપથી જલદી અને જોરથી કદમ ઉપાડે અને કદમને પાસે પાસે રાખે. અને ખભાને ખુબ હલાવતો જાય. અને જે તવાફની બાદ સર્ઈ કરવાની છે તેમાં રમલ તથા ઇદતેઆમ સુનત છે. અને જે તવાફ પછી સર્ઈ નથી તેમાં એ સુનત નથી. અને જે ભીડને લીધે રમલ કરી ન શકે તો ધીરજ રાખે, બ્યારે જગ્યા મળે ત્યારે તવાફ કરે. અને જે એક બે શાત કર્યા બાદ ભીડ થાય તો રમલને છોડી દે, અને વગર રમલે પુરો કરે કે જ્યાં શાતમાં તુકડા પડે નહીં. જે રમલ કરવાને છુટી ગયો તો જે એક શાત પછી બાદ આવે તો બે શાતમાં રમલ કરે. જે ત્રણ શાત કરી રહ્યો ને ફરીયાદ આવે તો રમલ કરે નહીં. કારણ કે જેવી રીતે આગલા ત્રણ શાતમાં રમલ સુનત છે તેવીજ રીતે પાછલા ચાર શાતમાં રમલ છોડવું પણ સુનત છે. જે કોઈ સાતે શાતમાં રમલ કરશે તો સુનત છોડવાને લીધે મફરૂદ છે. અને તવાફથી ફરિગ થયા પછી ઇદ-તેઆમને કાઢી નાંખે અને તવાફના દોગાનાને આંધી કાઢીને પડે, કારણ કે ઇદતેઆમ આ

જગ્યા વગર કેયે સુનત નથી. વળી જાણવું જોઈએ કે સર્ઈ તવાફને તામે છે. અને સર્ઈને સર્ઈ થવા માટે તવાફનું આગળ ચલું છે. જે કોઈ તવાફ કરતાં સર્ઈ પ્રથમ કરશે તો સર્ઈ ગણતરીમાં આવશે નહીં. તવાફ કર્યા પછી સર્ઈને દોહરાવવી વાજેબ છે. અને તવાફ પછી તરત સર્ઈ કરવી વાજેબ નથી પણ તવાફની લગાલગ સર્ઈ કરવી સુનત છે. જે ઉજર કે થાકને લીધે થોમી જશે તો કંઈ હરકત નથી. પણ વગર ઊજરે વાર લગાડવી મફરૂદ છે.

બ્યારે આમેજમજમ પાંતે સર્ઈ કરવા ચાહે તો હજર અસવદ ઉપર જમન એક ધરતી લામ કરે. અને બયાન થયા પ્રમાણે અલ્લાહો અકબર લાએલાહ ઇલ-લ-લાહ કહે. અને આ નવમે ઇસ્તીલામ તવાફ પછી સર્ઈ કરે તો જેમ રમલ તથા ઇદતેઆમ મુસ્તહબ છે તેમ એ મુસ્તહબ છે. ફરી સફાના દરવાજાથી બહાર નીકળે કારણ કે બંને જહાનનાં સરદાર (સ) એ દરવાજાથી તશરીફ લઇ ગયા હતા, અને જોઈએ તો બીજા દરવાજાથી જાય. ફરી પ્રથમ સરા ઉપર એટલો ચડે કે ત્યાં ઐતુદલાહ જોઈ શકે, ફરી ઐતુદલાહની તરફ મોહ કરી ઉભો રહીને બંને હાથને આસમાનની તરફ ખભા સુધી જેવી રીતે દોઆમાં બીચકાય છે તેમ ઉચકે. અને તકબીર (અલ્લાહો અકબર) તથા તહલીલ (લાએલાહ ઇલ-લ-લાહ) જોરથી તથા દોરૂદ શરીફને આ-હીરતાથી પઢે. અને દોઆ કરવામાં કોશીય કરે. કેમકે કમુલીયતની જગ્યા છે. અને આ જગર હદીસ શરીફમાં છે. લાએલાહ ઇલ-લ-લાહો વહ્દહુ લા શરીફલહ લહુલ મુલકો વ લહુલ હમ્દો થોહયી વ થોમીતો વ હોવ અલા કુલ્લે શૈધન કદીર. લાએલાહ ઇલ-લ-લાહો વહ્દહુ અનજજ વઅહુલુ વ નસર અઅહુલુ વ હજમલ અહબબ વહ્દહુ નબી સાહેબે (સલ) આ પઢીને દોઆ કરી. ફરી બીજી

૧ અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી તે એટલો છે તેનો કોઈ ભાગ્યો નથી તેનોજ મુલક છે અને તેનેજ મારેજ સર્વ તારીફ છે તે જવાબ છે અને મારે છે અને તે ફરેક બીજાપર શક્તિવાન છે અલ્લાહ સિવાય કોઈ માણુદ નથી તે એટલો છે.

વાર પહોંને દોઆ કરી. ફરી ત્રીજાવાર પહોંને દોઆ કરી છે. અને એમ પણ રિવાજ તથા છે કે ત્રણ વાર અંદલાહો. અકબર કહીને લાએલાહ હંદલ-દલાહો. વહદહુ લા શરીક લહ લહુલ મુલકો વ લહુલહરહો વ હોવ અલા કુલ્લે શેઇન કદીર એકવાર કહ્યું છે. એવી રીતે સાત વાર કહ્યું છે તો કહેમો સાત-ગ્રામ અને અલાહો અકબર એકવીસ વાર થયા. અને હજરતની (સલા) દોઆ સદા ઉપર આ છે. અદલા હુરમ્મન્નક કુલત બિહજની અસ્તજેમ લકુમ વ ઇન્નક લા તુ ખલેકુલ મીઆદ વ ઇન્ની અસઅલોક કમા હદૈતની લીલ ઇસ્લામ અ લા તનજેઅહુર હતા તતવફ્ફાની વ અના મુસલ્લેમુનર અને એ વગર જે ચાહે તે દોઆ કરે. અને ત-લખીયા પણ કહેતો રહે અને ઘણીવાર ઉભો રહે. અને જીકર કરતો પોતાની ચાલ પ્રમાણે મરવા તરફ ચાલે. અને સદા અને મરવાની વચ્ચે આ દોઆ હદીસ શરીફમાં આવેલી છે. રખ્મે-ગફેર વરહુમ અતલ અમમબ્રહ્મણ અકરમ^૩ અને ચાહે તો ખાનુ કંઈ પદે. આ પણ કમુલીયતની જગ્યા છે. અને મસજીદના ખુણા ઉપર જે નિશાન લા-ગેલી છે તેનાથી છ ગજનો છોટો રહે તો સદા મરવાના નીચાણમાં દોડીને ચાલે, પણ દરમયાની દોડે દોડે. જ્યારે અને નિશાનીયોથી આગળ વધે તો ફરી પોતાની ચાલે ચાલે. અને આ દોડવું ફક્ત બે નીશાનીયોની વચ્ચે સુનત છે. જે સઘળે રસતે સદાથી મરવા સુધી દોડા કરશે તો વાજેમ અદા થશે પણ સુનત છોડનાર થશે. ફરી મરવા ઉપર

તેણે પોતાના બાયકાને પુરો કર્યો, તથા પોતાના શેવકને મદદ કરી, તથા ખોટા ટોલાઓને તે બેકલાએ હાર આપી શા. મો.

૨ અર્થ-જો અલાહ તે કહ્યું છે કે તમે મારેથી દોઆ કરો હું તેને કબુલ કરું અને જેશક તું તારા વાયકા વિરુદ્ધ કરતો નથી. અને હું તારાથી મામણી કરું હું કે જેવી રીતે તે મને ઇસ્લામની હિફાયત કરી તેમ હું તેને ખાયાવી લેતો નહીં તે તહા સુધી કે હું મને વફાત આપે અને હું અસલમાન હોજી શા. મો.

૩ અર્થ-જો પરવરદીગાર હું બખ્શ અને રહમ કરું હું ઘણા ખીમારો અને કુબરાગ છે શા. મો.

ચહીને બૈતુલ્લાહની તરફ ઉભો રહે. અને જમણી તરફ જરા ઝુકેલો રહે કે જેથી સારી રીતે દિગ-લાના તરફ મોઢ થાયે. નહીં તો હાથથી ધમાર-તોને લીધે બૈતુલ્લાહ દેખાતું નથી. ફરી જેવી રીતે સજા ઉપર હાથ ઉઠાવીને જીકર તથા દોઆ કરી હતી તેવીજ રીતે મરવા ઉપર ફરે. કે આ પણ કમુલીયતની જગ્યા છે. અને સજાથી મરવા સુધી આવવું તે એક શોત થયો. ફરી મરવાથી ઉતરીને પોતાની ચાલ પ્રમાણે ચાલે, અને બે મીલો (નીશા-નીયોની વચ્ચે) દોડે. ફરી પોતાની ચાલે ચાલીને સજા ઉપર ચડે, અને ખયાલ થયું તે પ્રમાણે જીકર તથા દોઆ કરે. અને આ મરવાથી સજા સુધી બોળે શોત થયો, એવીજ રીતે સાત શોત કરે સઘની શર સજાથી અને છેવટ મરવા ઉપર થશે. અને દરેક વખત જીકર તથા દોઆ સારી રીતે કરતો રહે. જે કોઈ સઘન મરવાથી શર કરે તો પહેલો શોત મરવાથી સદા સુધીના ગણતરીમાં આવશે નહીં. પણ સજાથી શર ગણાશે. અને એક ફેરા વધારે ફરવો પડશે કે જેથી સાત શોત થાયે.

ફરી સઘ પછી મસજેદે હરામમાં આવીને બે રકઅત નજલ નમાઝ પડે એ મુસ્તહક છે. નખી સાડેખે (સલા) મતાર એટલે બૈતુલ્લાહથી ચાતરફ ફરવાની જગ્યા તેને કિનારે આ દુગાનો પડેલો છે. અને જાણવું જોઈએ કે સજા, મરવાની કેટલીક સીડી જમીન ચડી જવાથી દખાઈ ગઈ છે. અને જે પગતયા હાલમાં છે તેના પહેલા પગતયા ઉપર ઉભા રહેવાથી બૈતુલ્લાહનું નજરે પડવું ખનવા જોગ છે. તો હવે જાહેસો જેમ ચ-ડી ચડીને હીવાર સુધી જાય છે તેમ ઘણા પગતી ખા ચડવાની જરૂર નથી, આ સુનત તરીકાથી વિ-રુદ્ધ ને. પહેલીજ સીડી ઉપર ઉભું રહેવું ખસ છે.

મસલો મસજેદે હરામમાં નમાઝ પઢનાર ના આગળથી જવાને મના કરે નહીં તે આગળ જનારો તવાજ કરનાર હોયે કે નહોયે.

મસલો બૈતુલ્લાહમાં દાખલી કરવી જો પો-તાને કે ખીજા કોઈને ઇજા નહીં કરે અને ફરજ ત પણ આપવી નહીં પડે જેમકે દરવાનને લોક આપે છે તો તે મુસ્તહક છે.

મતલબ કે સુફરે તવાજ તથા સજાથી મર-વા થયા પછી એહરામ બાધેસો મક્કામાં રહે અને તરફ તવાજ ચાહે તેટલો કર્યા કરે. મરણ કે ખ

હારવાળાઓ માટે નફલ નમાજ કરતાં નફલ તવાફ કરવો બેહતર છે. અને મક્કાવાળાઓને ખાસ હજ્જની મોસમમાં તવાફ કરતાં નફલ નમાજ પઢવી બેહતર છે કે જેથી બાપકા હાજીને ભીડ કરનાર થાયે નહીં. અને આ નફલ તવાફમાં ઇદતેઆઝ, રમલ અને તવાફના દુઆના બાદ ધરતીલામ કરે નહીં. કારણ કે આ ત્રણે તે તવાફ ને બાદ છે કે જેની બાદ સધ હોયે, પણ નફલ તવાફ બાદ સધ થતી નથી. અને નફલ સધ પણ થતી નથી. સધ તે વાજેબ છે તેજ માત્ર સધ છે.

સાતમી જીલ્લાજે જોહરની નમાજ પછી વગર જલસો કરે ઇમામ એક ખુતબો પઢે છે તેમાં તે હજ્જના મસલા શીખવે છે. આ ખુતબો પણ સુનત છે. ફરી આઠમી તારીખે આશતાબ દુઆવા પછી મિનામાં જાય કે જે મક્કાથી ત્રણ મૈલ છે અને રાતના મિનામાં, રહે, આ સુનત છે. ફરી નવમીએ જરૂરની નમાજ અજવાળું થયેથી મિનામાં પઢીને સૂર્ય નીકલવા પછી દખ્ખ ને માર્ગે તલબિયા અને તકબીર કેહતો અરક્ષતે જાયે. અને દખ્ખ એક પહાડીનું નામ છે કે જે મિનામાં મસજદની ખીજ છે તેને લાગેલી છે. જે આઠમી તારીખે અરક્ષત ઉપર જશે તો સુનત તરક થશે. કેમકે મિનામાં પાંચ નમાજો પઢવી તથા ત્યાં રાત રહેવી સુનત છે. અને અરક્ષતમાં જ્યાં ચાહે ત્યાં ઠેરે પણ લોકોથી અલગ તથા માર્ગમાં ઉતરે નહીં. અને જગલે રહમત (પહાડ) ની પાસે ઠેરવું ઘણું અજગલ છે. અને બાતને અરેના સિવાય સધળું અરક્ષત ઠેરવાની જગ્યા છે. અને અરક્ષાની મસજદની પશ્ચિમે આ એક વાદી છે. જે મસજદની પશ્ચિમી ઠીવાર પડે તો તો તે વાદીમાંજ પડે. આ હરમનો ભાગ છે અને અરક્ષતની હદથી બહાર છે. જે આ વાદીમાં કોઇ ઠરશે તો તેનું ઠરવું ગણતરીમાં આવશે નહીં. ફરી અરક્ષામાં જઈને દોઆ, દોરફ, જીકર, અને તલબિયા ઘણા કરેતો રહે, જ્યારે સૂર્ય નમે તો વોગ્ધુ કરે અને ગુસલ કરવું અજગલ છે. ફરી વગર ઢીલ કરે મસજદે નમેશમાં જાય. અને ઇમામની સાથે જોહર તથા અસરને એક અગ્નન તથા બે તકબી રની સાથે જોહરના વખતમાં એકઠી કરીને પઢે અને જોહર અસરની વચ્ચે કંઈ પડે નહીં. એટ

લુંજ નહીં પણ જોહરની રકબત સુનત પણ તરક કરે. પણ તકબીરે તશરીફ કહે. અને અસર પછી પણ સુનત નફલ પઢે નહીં. પણ જે ઇમામ જોહર પછી અસરની નમાજ પઢાવવામાં ઢીલ કરે તો મુક્તદિયોને નફલ પઢવી હુસ્ત છે. જોહર અસરને એવી રીતે ભેગી કરવા માટે કેટલીક શરતોની જરૂર છે (૧) અરક્ષત (૨) નવમી જીલ્લ જ (૩) ઇમામ તથા તેના નાગેબનું થવું (૪) અને નમાજોમાં એકરામનું થવું. અને (૫) જોહરનું અસરથી આગલ થવું. જે આ શરતોમાંથી એક પણ શરત ન હશે તો બે નમાજોને ભેગી કરવી હુસ્ત નથી.

ફરી મસજદથી નીકળીને ઠરવાની જગ્યાએ (મવકકે) જાય. ઇમામ ને સવાર થવું બોલે તેની આસપાસ પગે ઉભા રહેવું અજગલ છે. અને કેટલાક કહે છે કે ખાજીઓને પણ સવાર થવું બેહતર છે. અને જગલે રહમતની પાસે ઇમામની નજદીક જેટલી નજદીકી બની શકે તેટલી બેહતર છે અને જગલે રહમત ઉપર ચડવું જેમકે અવામ લોકો ચડે છે એ બે પાયા છે. અને કિમલા રૂપ ઊભો રહે. અને ઠેરવાની નેયત કરવી કે ઉભા રહેવું શરત કે વાજેબ નથી, પણ મુસ્તહબ છે જે બેઠેલા રહેશે તો પણ વોકુફ (ઠરવું) થઇ ગયું. કારણ કે મૌકકમાં થવું જરૂરનું છે અગર જે સુતો સોતો મૌકકમાંથી ચાલ્યો જાય. અથવા કોઇ જખરદસ્તી તેને લઇ જાયે. અગર જે તે જાણતો નહોયે કે આ મૌકક છે, તે પાક હોયે કે નાપાક હોયે અથવા તે દોડતો મૌકકમાંથી નીકળી જાયે, આ સર્વ મુસ્તોમાં વોકુફ (ઠરવું) ગણતરીમાં આવે છે. અને ફરજ અદા થાય છે. ફરી ઇમામ બરાડીને નહીં પણ ખુલ્લું આ વાજથી તલબિયા કહે. અને જીકર તથા દોઆ પોશીદા બેહતર છે. અને તે લોકોને હજ્જના મસલા શીખવે અને લોકો ઇમામની પાસે તેની પાછલ કિમલાને મોકલ કરીને અદખથી સાંભળે અને રહે અને ઘણી કોશીશથી દોઆ કરે. કારણ કે આ કમુલીયતની જગ્યા છે. અને હયાં રોજે રાખવા કરતાં ઇજતાર બેહતર છે. કુરઆન શરીફની તિલાવત, દોરફ શરીફ, તકબીર, તહલીલ, ઇસ્તિમ્દાર, તલબિયા વગેરે જીકરો ઘણા કરે. હરબી

હરગીજ કમી થાય નહીં. કારણ કે ફરી એ દીવ-
સનો લાભ લેવા મુશ્કેલ છે. અને રડવામાં ગુના-
હોથી માફી માગવામાં જરા કમી કરે નહીં એટ-
લુંજ નહીં પણ એ દીવસે દુરસ્ત વાતથી પણ
અલગ રહે. જ્યારે આલસે (સલ) અરક્ષાતમાં આ
દોઆ પઠી છે. લાએલાહ દલિલ-દલાહો વહ
હહુ લા શરીક લહ લહુલ મુલકો વ લહુલ
હમ્દો વહોવ અલા કુલ્લે શૈધન કદીર અલ્લા
હુમ્મ-જઅલ ફી કલબી નુરં વ ફી સમઇ નુરં
વફી ખસરી નુરં અલ્લા હુમ્મ-શરહ લી સહરી
વ યસેર લી અમરી વ અઉલ્લે એક મિન
વસાવેસી-સહરે વ શાતિલ અમરે વ
ફિતનતિલ કખરે અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અઉલ્લે
એક મિન શરં માયલેલે શીલેયલે વ
શરં મા ચલેલે ફીન્નહારે વ શરં મા તહુ-
ખ્ખો બિહીર-રિયાહો લખ્ખેક અલ્લાહુમ્મ
લખ્ખેક ઈન્નમલે ખરે ખેરૂલ આખેરહ
ખીજ રિવાયતમાં છે કે તેણે હાથ મુગારક ઉઠાવીને
અલ્લાહો અકખર વ લિલ્લાહીલ-હખ્ખ
ત્રણ વાર પઠીને આ દોઆ પઠી લાએલાહ ઇ-
લ-દલાહો વહહહુ લા શરીક લહ લહુલ
મુલકો વ લહુલ હમ્દો અલ્લાહુમ્મ-હફેની
બિલહોહા વ નકકેની બિતકવા વગદેરલી
પ્રીલ આખરતે વલ ઉલાર ફરી અલ હમ્દો

૧ અર્થ-અલ્લાહ સિવાઈ કોઈ પુન્ય નથી તે
અંકલો છે તેનો કોઈ શરીફ નથી. તેનેજ મુલક છે
અને તેને માટેજ સર્વ તારીફ છે. અને તે ફરેક
ચીજપર શક્તિવાન છે. આ અલ્લાહ તું મારા દીલમાં
મારા કાનમાં, અને મારી જ્ઞાપમાં નુર કર. આ
અલ્લાહ તું મારા સીનાને ખાલ અને મારા કામને
સેલહ કર અને હું સીનાના વસવસાથી પરેશાનીથી
અને કખરના અભયથી તારી પનાહ લઉં છું. આ
અલ્લાહ જે ચીજ શતમાં દાખલ થાય છે તેની
પુરાઈથી તથા જે ચીજ દીવસમાં દાખલ થાય છે તેની
પુરાઈથી તથા જે ચીજને વાયુ ઊડાવે છે તેની પુરા
ઈથી હું તારી પનાહ લઉં છું. હું હાજર છું તારી
ખીજમતમાં આ અલ્લાહ હું હાજર છું ખુબી (અને
ખેલતરી) તો આખેરતનીજ ખુબી છે. આ. મો.

૨ અર્થ-અલ્લાહ સિવાઈ કોઈ પુન્ય નથી
તે અંકલો છે, તેનો કોઈ ભાગથી નથી, તેનાજ

પદાય તેટલી વાર હાથ ઊઠ્યા ફરી હાથ ઉપાડીને
તેવીજ રીતે ક્યું. ફરી અલ હમ્દો જેટલા હાથ
ઊઠ્યા ફરી એવીજ રીતે કરતા રહ્યા. અને આ
જગ્યામાં હાથ ઉઠાવવા દુઆની તરેહપણ છે.
મતલબ કે સુર્યાસ્ત સુધી ત્યાં રેહવું વાજેજ છે.
જે સુર્યાસ્ત પેહેલા અરક્ષાની હદથી નીકળી જશે
તો દમ વાજેજ થશે પણ જે આશતામ ગોરમ
થયા પહેલાં પાછો હડીને આવશે તો દમ દેવું
માથેથી ઉતરી જશે.

૩ ફરી આશતામ હુપવા પછી એ પહાડીની વચ્ચે
જે માર્ગ છે ત્યાંથી ઇમામની સાથે મુજદલકામાં ભાર
ખોજથી જાય. અને જગ્યા ફેશાહા હોય તો જરા
જલદી ચાલે કે જેથી કોઈન ઇબન થાય નહીં.
અને આ એ પહાડી અરક્ષા તથા મુજદલકાની વચ્ચે
છે. અને અરક્ષાની મસજેદથી મુજદલકા ત્રણ
માઇલ છે. અને ઇમામથી પેહેલાં અરક્ષાથી જવું
ન જઈએ. પણ જે રાત થવા લાગે અને ઇ-
મામ ચાલે નહીં તો લોક ઇમામની વાડ જુએ
નહીં. કેમકે તે સુનતને તરફ કરનાર છે. અને
જારે ઇમામ ચાલે ત્યારે બીડને લીધે જરા થોભી
જાય તો કશો દોશ નથી. જે વગર ઉગરે ધણું
ઠેરશે તો ગુન્ડગાર થશે. અને સુરતહય છે કે
મુજદલકાની પાસે પગે ચાલીને મુજદલકામાં દાખલ
થાય. અને માર્ગમાં તલખિયા તથા અલ્લાહની
યાદ દમપર દમ ધણી કરતો રહે. અને મુજદલ-
કામાં લોકોથી અલગ તથા માર્ગમાં ઉતરવું નહીં
જેઈએ. અને અસખ્યાય ઉતારવા પેહેલાં મગરેય
ઇશા બંનેને એક અબજન તથા એક ઇકામતથી
ઇશાના વખતમાં પઠે. અને વચ્ચે સુનત નફલ
કંઈ પઠે નહીં, પણ મગરેય, ઇશાની સુનતો
તથા વિત્રને ઇશાની નમાજ બાદ પઠે,

અને આ બંને નમાજને ભેગી કરવાની
શરત આ છે (૧) અહેરામ હોય (૨) અરક્ષામાં
પ્રથમ ઠેરેલો હોય. (૩) દસમી રાતે મુજદલકામાં
હોય. અને (૪) એશાનો વખત હોય. અને જ-
માઅત હયાં શરત નથી. જે મગરેયને કે. એ-

મુલક છે, અને તેનેજ માટે સર્વ સ્તુતી છે. આ
અલ્લાહ તું મને હિફાયતના માર્ગ બતાવ અને તકવા
(પરહેજગારી)ની સાથે મને શાફ કર અને આગ્રહ
પાછામાં તું મને બખ્સ આ મો.

શાને અરશતમાં કે માર્ગમાં પહી ને મુજદલદામાં આવશે તો શરીથી પદવી જોઈએ. જો શરીથી નહીં પદશે ને જરૂર થઈ જશે તો તેજ નમાજ હવે થઈ ગઈ. કળ કરવાની હવે જરૂર નથી. અને જો ઇશાથી પ્રથમ મુજદલદામાં આવશે તો જ્યાં સુધી ઇશાને વખત થાય નહીં ત્યાં સુધી મગરેખને પદે નહીં. જો માર્ગમાં બીક હોય કે મુજદલદામાં જતાં સુધી જરૂર થઈ જશે તો માર્ગમાં મગરેખ ઇશાને પદવી દુરસ્ત છે. જો મુજદલદામાં ઇશાને ઇશાના વખતમાં મગરેખથી પ્રથમ પદશે તો મગરેખને પહીને ઇશાને દોરવે. જો નહીં દોરવશે અને સુખ્હ થશે તો હવે ઇશા પણ દુરસ્ત થઈ. અને મુજદલદાની મગરેખની નમાજમાં નૈયત અદાની કરે કળની નૈયત કરે નહીં. અને આ રાતમાં આખી રાત જગવું મુસ્તહબ છે. ફરી તે મુજદલદામાં હોય કે બીજો કેથે હોય. કારણ કે આ રાત કેટલાકના મત પ્રમાણે ગુમઆની રાત તથા શબે કદરથી અદબલ છે. વલ્લાહો આલમે (ખુદા સારી રીતે જાણે છે)

શરી ફજરની નમાજ અંધારામાં પહીને ઇમામની પાછલ પણ તેને નજદીક જેમ અરશતના બ્યાનમાં વર્ણયું તેમ ઠેરે. અને આ ઠરવાનો વખત ફજર નીકળવાથી તે સુર્ય નીકળવા સુધી છે અને આ ઠરવાનું વાજેખ છે. અગર જો જરા સરખી વાર ગુજરવાની રહે મુજદલદામાંથી ચાલ્યો જાએ. મુજદલદાને મુજદલદા જાણે અથવા નહીં જાણે, વાજેખ અદા થશે. જેમકે અરશમાં લખાયું છે. પણ રોશની થયા સુધી થોભવું સુનત છે અને મુજદલદામાં રાત રહેવી પણ સુનત છે. અને આ જગ્યામાં દોઢ શરીફ, તકયીર, તહલીલ, ઇસ્તિગ્દાર, તલબિયા, અને જુકર ઘણા કરતો રહે. અને દોઆમાં દોઆની જેમ હાથ ઉપાડે.

અને વાદીએ મોહસસર જેમાં અસહાબે શીલ જાહેલા તે જગ્યા સિવાય સધળું મુજદલદા ઠરવાની જગ્યા છે. જો કોઈ વાદીએ મોહસસરમાં ઠરશે તો તે ગણતીમાં આવશે નહીં.

શરી જ્યારે સુર્ય નીકળવામાં બે રકઅત જેટલી વાર હોય તો તલબિયા અને જુકર કરતો મિના તરફ ચાલે. જ્યારે બતને મોહસસરને કીનારે

પુગે તો દોડીને નીકલી જાય. તે પછી જ્યારે પાનસો પીસતાલીસ ગળને હંટે આવે તો શરી અહિસ્તા ચાલે, એ વાદી માપમાં આટલીજ છે અને આ વાદી ન મિનામાં દાખલ છે અને ન મુજદલદામાં, પણ બંનેની વચ્ચે ગુદી હદ છે. જો કોઈ ખીમારીને લીધે કે બીડથી તુક્સાની કે હરજ થશે એવી બીકથી મુજદલદામાં ઠેરવવાને છોડી દે, વિશેષ કરીને સ્ત્રીઓ અને અંધારામાંજ ઇમામથી પેહેલાં મિના ચાલ્યા જાય તો તેઓને કાંઈ આપવું પડશે નહીં. અને એવીજ રીતે બીજી કોઈ વાજેખ ઉગરને લીધે છોડાશે તો તેના ઉપર કાંઈ આપવું પડતું નથી. પણ જો ખીમારીના ઉગરને લીધે કોઈ મના કામ કરશે. તો તેની ગુહેગારી આપવી વાજેખ થશે. અને આ કાચદો કુલીયા છે.

શરી જ્યારે જમરએ અકબાની પાસે આવે કે જે મિનાની હદ ઉપર મકકા તરફ લાગેલો છે અને એ મિનાની હદમાં નથી એને જમરતુલ કુખરા તથા જમરતુલ જાખરા પણ કહે છે, તો તેમાં સાત કાંકરીયા મારે. અને આ કાંકરી મારવાને રમી કહે છે. અને આજના દીવસની તથા આવના દીવસોની રમી કરવી વાજેખ છે. અને મુસ્તહબ છે કે આ કાંકરીઓ મુજદલદાથી લાવે જો બીજો કેથેથી કાઢાવશે અથવા માર્ગમાંથી લેશે તો પણ દુરસ્ત છે. પણ જમરાની પાસેની કાંકરીઓ કાઢાવે નહીં; કેમકે તે ધાંકારાવલી છે. હદીસ શરીફમાં છે કે જેની હજજ કમુલ થાય છે તેની કાંકરીઓ ઉપાડી લેવાય છે. અને જે કાંકરીઓ જમરાની પાસે પડી રહે છે તે નહીં કમુલ થયલી હજજની હોય છે. જો તેને જાઢાવી કોઈ રમી કરશે તો પણ કરાહતે તનજીહીની સાથે દુરસ્ત થશે. અને બાકીની ત્રેસઠ કાંકરીઓ ઉપાડી જે બીજા દીવસોમાં મરવાની છે તેને મુજદલદાથી લાવવી મુસ્તહબ નથી જ્યાથી ચાહે લે. પણ જમરા પાસેની લયે નહીં. અને જો એક મોટા પથર તોડીને કાંકરીઓ બનાવશે તો મકકહ છે. અને આ રમીનો વખત દસમીની જરૂર નીકળવાથી તે અગયારની રાતની છેવટ સુધી છે જો અગયારમીની ફજર થઈ ગઈ અને રમી કરી નથી તો દમ આપવો પડશે. અને દસમીના

જેને નીકલવા પહેલાં રમી કરવી સહી નથી અને આ રમીના મસનુન વખત આક્રમણ નીકળવાથી તે સુધ્ધ નમવા સુધી છે. અને સુધ્ધ નમવાથી તે હુમલા સુધી મુખાહ વખત છે. અને હુમલા પછી મકરૂં છે અને દસમીના ફળર થવા પછી અને સુધ્ધ નીકલવા પહેલાં પણ મકરૂં છે, પણ જે જાહેર અને ખામારે બીડને લીધે સવેળા આવીને રમી કરી લે તો મકરૂં નથી. અને ખાતરી પૂરવક નાપાક કાંકરીઓથી રમી કરવી મકરૂં છે. પણ શકક હોય કે કદાપી નાપાક હશે તો કાંઈ પહમ કરે નહીં. પણ મુસ્તહબ છે કે તેને ધોએ કે જેથી તે ખાતરી પૂરવક પાક થાય. અને રમી કરવા પત્થર માટીના દેલા, ગારાના ગોલા, ગેર મુનો, હરતાલ, સુરમો, ધુલ અને રેતથી દુસ્ત છે. પણ એક મુઠી એક કાંકરીની ગણતરીમાં થશે, અને લાકડી, અંબર, મોતી, સોના, ચાંદી, ફેરોગન, યાકુત, અને લીંટીથી દુસ્ત નથી જે સાત કાંકરીથી વધારે રમી કરશે નો મકરૂં છે, અને કમતી કરશે તો ખસ થશે નહીં પણ સાત પુરી કરવી વાજેગ થશે. અને નહીં તો શુન્દહારી આપવી પડશે. અને શુન્દહારીની તરસીલ છંનાયતની જુદી જસલમાં આવશે.

અને પચદર પચ એટલે એક પછી એક કાંકરી મારવી મુનત છે, વાજેગ નથી અને નીચી જગ્યામાં ઉભા રહીને કાંકરી મારે ઉપરની તરજથી મકરૂં તનજી છે. અને રમી કરનાર તથા જમરાની વચ્ચે પાંચ હાથથી ઓછો અંતર ન હોય, એથી ઓછો મકરૂં છે. વધારેનો કાંઈ ઠર નથી પણ કાંકરીને હાથથી જમરા ઉપર મુકે તો દુસ્ત નથી અને મુખતાર મત પ્રમાણે કાંકરી ચાલાના જેટલી થવી મુસ્તહબ છે. જે મોટા હલવા જેટલી કે મોટી પત્થરી લેશે તો પણ દુસ્ત છે. પણ મોટા પત્થરથી મકરૂં છે. અને કાંકરીને કોઈ પણ રીતે પકડીને કેંકે દુસ્ત છે પણ મુસ્તહબ આ છે કે અંગુઠા અને ક્લેમાની આંગળીના કીનારાથી પકડીને મારે, આ રીતને સહી તથા ચલણ લખી છે, અને કેટલાકોએ દસની ગણતરી પ્રમાણે અને કેટલાકોએ સિતેરની

ગણતરી પ્રમાણે અંગુઠાના નખ ઉપર કાંકરી મુકીને કેંકવી મુસ્તહબ કહી છે. અને રમી કરતી વેળા મિનાને જમણે અને કાયાને ડાબે રાખીને અક્ષાહો અકખર કહીને એક એક કાંકરી મારે. અને દરેક કાંકરીની સાથે તકબીર કહે. જે એકી કાંકરી કેંકશે તો એક કાંકરીની ગણતરીમાં આવશે અને જે તકબીરની જગ્યા મુખહાન-દલાહ અથવા લાએલાહ ઇદલ-દલાહ કેલશે તો પણ દુસ્ત છે. અને હદીસ શરીફમાં તકબીરની સાથે આ દોઆ આવેલી છે અક્ષાહુદુમ-જઅસહો હુજજ મખરૂર વ જઅ મગકુર કાંકરી જે જમરાને નહી લાગે અને તેની પાસે પડે તો પણ દુસ્ત છે. પણ જે દુર પડે તો દુસ્ત નથી. ત્રણ હાથ એ દુસ્તી ગણતરીમાં છે અને એથી કમ તે પાસેની ગણતરીમાં છે. જે કોઈ કાંકરી કેંકે અને કોઈ આદમી અથવા જનવરની કમર ઉપર પડે કરી જે તે કાંકરી આપોઆપ કમર ઉપરથી ગળાડીને જમરાની પાસે પડશે તો દુસ્ત છે અને જે તે દુર પડશે તો તેની ગણતરી નથી. અને જે તે કાંકરી આપો આપ નહી પડે પણ જનવરના હલવાથી પડે તો પણ મોતખર નથી, પાસે પડે તોએ. એ કાંકરીને ફરી દોરવે. અને જે શક હોય કે તે આપોઆપ પડી છે અથવા જનવરની હરકતથી પડી છે તો એહતેયાતને માટે તેને ફરી મારે અને પહેલી કાંકરીને સાથેજ તલખિયા બંધ કરે મુકરૂં હોય કે કારેન હોય કે મોતમતેઅ હોય હજજ જસેદ હોય કે સહી હોય. જે કોઈ એ રમીથી પ્રથમ માથું મુઠાવ્યું અથવા તવાફને રમી, બોડાવવા, અને જુગલ કરવા કરતાં પહેલા ક્યોં તોએ તલખિયાને બંધ કરે. અને જે કોઈએ

માની આંગળીના નખના ઝિરાને અંગુઠાના પહેલા બેડ ઉપર એવી રીતે મુકે કે જે આંગળીયાની વચ્ચે ગોલા કાર થાય એ દશમી નિશાન છે અને અંગુઠાના નખ ઉપર ક્લેમાની આંગળીના અંદરના તરફના પહેલા તથા બીજા બેડને મુકવું એ સિતેરની નીશાની છે. શા મો.

૨ અર્થ—ઓ અક્ષાહ તું એ હજજને મક પુલ હજજ કર અને શુન્દને ખખરીલા કર હજજ મખરૂર તે હજજ છે કે જેમાં શુનાહની કોઈ બીજા કાચેલી નહોય. આ મો.

૧ હાથની આંગળીઓ પર એક રીતની ગણતરી થાય છે જેને “અકકે અનાસેલ” કહે છે એમાં કહે

સુધા દસવા સુધી રમી નહીં કરી તો તે જ્યાં સુધી રમી નહીં કરે તલબિયાને બંધ કરે નહીં. પણ જો આપ્રતાપ હોય અને રમી કરી ન હોય તો બંધ કરે જો રમી કરતાં પેહેલાં જીવંત 'કંઈ' તો મુકરે તલ બિયાને બંધ કરે નહીં પણ કારેન તથા મોતમ-તે બંધ કરે. ફરી રમી કર્યા બાદ હયાં દેરે નહીં પણ પોતાને ઠેકાણે મિનામાં ચાલે જાય. કેમકે એ દીવસે આ જમરા વગર બીજા જમરાની રમી નથી.

૪૨ી રમી કર્યા બાદ જીવંત કરે. અને જીવંત કરવું મુકરેને મુસ્તહબ છે, વાજેમ નથી. કુરખા ની અથવા બીજું કોઈ તરેહનું જીવંત કરે તે રમી પછી કરે. જીવંત કર્યા પછી માથું બોડાવે અથવા આંગળીના એક ટેરવા જેટલાં વાળ કતરાવે. માથાનું ચોથાઈ બોડાવવું અથવા ચોથાઈ માથાના વાળ કતરાવવા વાજેમ છે અને આખું માથું બોડાવવું અથવા આખું માથું કતારવવું મુસ્તહબ છે. અને એક ટેરવાથી એટલાં લે નહીં પણ વધારે લે. કારણ કે કેટલાક વાળ નાંધલાં અને કેટલાંક મોટા હોય છે. જો વધારે લેશે તો નાંધલા વાળ પણ ટેરવા જેટલાં કપાશે. અને વાળ કતરાયા કરતાં મુડાવવા બેહતર છે. જો બોડાવવા વિષે કંઈ જીવંત હોય જેમકે અસતરો હાંજર હોય નહીં અથવા બોડનાર હોય નહીં અથવા બોડાવવાથી નુક-સાની થતું હોય તો કતરાવવું ખાસ વાજેમ થશે. જો કતરાઈ શકાય નહીં દાખલા તરીકે વાળ નાંધલાં હોવાને લીધે તો બોડાવવું ખાસ વાજેમ થશે. અને જો ચુનો અથવા બીજું કોઈ બીજાથી વાળ દુર કરશે અથવા દુપશે અથવા લડતાં નીકળી જશે તો પણ ખસ થશે. નૈયત કરીને કહાડવાં જરૂર નથી. પ્રથમ જમ-ણી તરફના બોડાવવા મુસ્તહબ છે. અને ગંગા માથા ઉપર તથા જમખી માથા ઉપર અસતરો ફેરવવો વાજેમ છે. જો જમખોને લીધે અસતરો પણ ફેરવી નહીં શકે તો એ વાજેમ પણ પડી જાય છે. અને મુડાવનારના જેવો હલાલ થાય છે. પણ એ બેહતર આ છે કે એવો માથુસ અથવા નહરની છેવટ એટલે બારમી તારીખ સુધી હલાલ થાય નહીં. અને મુડાવ

કે કતરાવા બાદ મુજો તથા નખ કતરાવવા પણ મુસ્તહબ છે. પણ જો માથું બોડાવવા પ્રથમ કતરાવશે અથવા પુશમો લગાડશે તો મુન્દગારી આપવી વાજેમ થશે. અને જો બોડાવવું હરામ છે, માથાની ચોથાઈ એક ટેરવા જેટલાં કતરાવે. અને આખા માથાના વાળ કતરાવવા મુસ્તહબ છે. જો જંગલમાં બોડાવવાનો કે કત-રાવવાનો હથીયાર નહીં મળે તો આ જીવંત ગણતરીના નથી જ્યાં સુધી બોડાવશે કે કતરાવશે સહીં ત્યાં સુધી હલાલ થશે નહીં ૪૨ી જ્યારે બોડાવશે કે કતરાવશે તો એકરમો લીધે જે કંઈ મના થઈ હતી તે સર્વ હલાલ થશે, પણ જો તે પર હલાલ થતી નથી.

૪૨ી મક્કા શરીફ જાય ને બેતુકાહનો તવાફ કરે. આ તવાફનું નામ તવાફે રફન તથા તવાફે છપારત છે. અને આ હજ્જનું ત્રીજું ૪૨જ છે. અને આ તવાફમાં પણ તવાફની નૈયત ફરજ છે. આ તવાફમાં ચાર શીત ફરજ છે, અને સાત પૂરા કરવા વાજેમ છે. અને જો ચાલી શકતો હોય તો પૈદલ કરવો, જમણે તરફથી શરૂ કરવો અને વોજુથી પાક રેહવું, શરમગાહ ઢાંકવી (સતરે ઓરત કરવી) અને અયામે નહરમાં કરવો એ પણ આ તવાફમાં વાજેમ છે. અને આ તરતીય (અનુક્રમ) કે રમી તથા બોડાવવું પછી તવાફ કરવો એ સુનત છે. અને આ તવાફ પોને કરવો ૪૨જ છે. અગર જો કોઈની બાધે હોય. ત્યારે એમાં કોઈને નાએમ બનાવવો ફર-સ્ત નથી. પણ જો બેહોશ હોય તો નાએમ કરવો પણ ફરસ્ત છે. અને તવાફને ફાસેદ કર-નાર કોઈ વસ્તુ નથી. અને નએ મરવા સુધી કળ થાય છે. અને ન એનો બદલો આપે થી એ અદા થાય છે. પણ જો અરકામાં કરવા પછી મરી જાય અને તે વસીયત કરી જાય કે મારી હજ્જ પૂરી કરાવશે તો ગાય અથવા ઉંટ જીવંત કરવું વાજેમ થશે. અને હજ્જ પૂરી થશે. અને એનો પ્રથમ વખત દસમી તારીખ-ના સુબહ નીકળવાથી છે અને દસમી તારીખ-માં અદા કરવો અફજલ છે. અને આવી રીતે અદા કરવો બેહતર છે કે દસમીની બેહર મ-કામાં પડે. નખી સાહેબે (સહ) એવીજ રીતે કર્યો

છે. અને જે મિનામાં જીવનમાં થતી હોય તો મિનામાં જીવનમાં પડે. અને આ તવાઈ આપરી ઉમર સુધી સહી થાય છે જે વગર અદા કરે મરશે તો વસીમત કરવી વાળેમ થશે, અને દીલ કરવાનો ગુન્હો માથે ફરશે. જે સમને તવાઈ કોદુમની સાથે કરી હશે તો આ તવાઈમાં રમલ, ઇતિયાઅ કરે નહીં અને સમ પણ કરે નહીં. જે સમ કરી હશે અને રમલ તથા ઇતિયાઅ ને જાણી બુજીને કે બુલથી છોડાં હશે તો પણ રમલ ઇતિયાઅ કરે નહીં. અને જે તવાઈ કોદુમની સાથે સમ કરી નહોય તો હવે આ તવાઈની સાથે પ્રથમ ત્રણ શોતમાં રમલ કરે ફરી સમ કરે, પણ ઇતિયાઅ આ તવાઈમાં તદન નથી. અને જે તવાઈ કોદુમમાં રમલ કરી હશે અને સમ કરી નહશે તો હવે આ તવાઈમાં રમલ કરવી જોઈએ. જે કોષ્ટએ હજીજનો એહરામ ખાંધિને હજીજના મહીના પેહેલાં તવાઈ કોદુમ અને સમ કરી હશે તો તવાઈ કોદુમ મકરહે તદરીમાંની સાથે અદા થશે પણ સમ ફરીથી કરવી વાળેમ છે. અને જે કોષ્ટ તવાઈ કોદુમ જનાયતની હાલતમાં કરે અને રમલ તથા સમ પણ કરે તો હવે સમ ફરીથી કરવી વાળેમ છે. અને રમલ ફરી કરવી સુનત છે. અને જે જે વોળુ કર્યો હશે તો ફરીથી સમ કરવી મુસ્તહક છે. મતલબ કે જ્યારે ફરજ તવાઈ કરી રહેશે તો હવે સ્ત્રી પણ હલાલ થશે. જે આ તવાઈને વર્ષો સુધી નહીં કરશે તો તેના અદા કર્યા સુધી ઝોરત એને હલાલ થવાની નહીં. અને આ સમજવું જોઈએ કે હલાલ કરનાર તે માથું મુદાવવું છે તવાઈ કરવો નથી તો જે કોષ્ટ તવાઈને માથું મુદાવવા કરતાં પહેલે કરશે તો એહરામમાં મના થયલી કોષ્ટ ચીજ પણ હલાલ થશે નહીં જે તવાઈ જીયારત નહીં કરશે અને એયામે નહર વીતી જશે તો દમ આપવો વાળેમ થશે અને જે સ્ત્રી હેજથી પાક થઈ હોય અને બારમી તારીખના સુર્યાસ્તમાં આટલી વાર છે કે ગુમલ કરીને મસજીદમાં જઈને તવાઈના ચાર શોત કરી શકે છે અને એ સ્ત્રીએ કર્યા નથી તો તે દમ આપશે. અને જે એટલો વખત ન હોય તો કશી હરકત નથી. તથા કોષ્ટ આપવું

પડતું નથી. અને જે કોષ્ટ સ્ત્રી જાણતી હોય કે હેજ આવનાર છે અને હેજ આવ્યા પેહેલાં તવાઈ જીયારતના ચાર શોત કરી શકે છે પણ કર્યા નહીં અને ફરી એયામે નહર બાદ હેજથી પવિત્ર થઈ તો પણ પોતાની મુસ્તીને લીધે દમ આપશે.

ફરી તવાઈ જીયારત પછી તવાઈનો દોગાનો પઢીને મિનામાં પાછો આવે અને મિનામાં રાત રહે, એ સુનત છે. અને એનું તરક કરવું મકરહ છે ફરી અગયારમીએ જવાલ પછી ત્રણે જમરાને સાત સાત કાંકરી મારે. અને સુનત આવી રીતે છે કે પ્રથમ પેહેલા જમરાની રમી કરે કે જે મસજીદે ખીફની પાસે છે. ફરી વચલાની ફરી પાછલાની રમી કરે. જે કોષ્ટ વચલાની અને પાછલાની રમી પ્રથમ કરશે અને પેહેલાની પાછલ કરશે તો વચલાની તથા પાછલાની રમી ફરીથી કરવી સુનત છે કે જેથી મસતુન તરતીય થાય. અને રમીમાં એક પછી એક સાથે કાંકરીઓ મારે. અને દરેક કાંકરીની સાથે બિરમી-ટલાહે અટલાહો અકબર કહે. અંત પેહેલા જમરાની રમી કરીને જરા આગલ વધીને નરમ જમીનમાં કિંબલા રૂખ ઊભા રહીને હાથ ઉઠાવીને દોઆ કરે. અને આ જઆ દોઆની જેમ હાથ ઉઠાવવાના છે. અથવા ખાંધા સુધી હાથેને ઉઠાવી અને હાથની હથેલીને કિમલા રૂખ રાખે. અને સુરા બકર જેટલું અથવા પોણા સો પારા જેટલું અથવા વીસ આયત જેટલું આ ત્રણેમાંથી જેટલું થઈ શકે તેટલું ઠેરે. અને તકબીર, તહલીલ, તમજીદ, તસખીહ, ઇસ્તીગ્શાર, દોહા શરીફ, અને દોઆ કરતો રહે. ફરી વચલા એવીજ રીતે રમી કરે અને જરા ડાબે તરફ થઈને નરમ જમીનમાં કિમલા રૂખ ઊભો રહીને તેટલી વારમાં જીકર કરતો રહે. ફરી પાછલાની તેવીજ રીતે રમી કરે પણ તે પછી ઉભો રહે નહીં. અને સર્વ જમરાની રમી પેદલ કરવી એહતર છે. અને આ મત ફતહુલ કહીરવાળા (રહી)નો પસંદ કરેલો છે ફરી બારમી તારીખે જવાલ પછી એવીજ રીતે ત્રણે જમરાની રમી કરે. અને મકરહે સર્વ આજનો તોની સંભાલ રાખે. ફરી તેરમીના પણ જવાલ

પછી એવીજ રીતે ત્રણેની રમી કરે. જે તેરમી તારીખે જવાલથી પેહેલાં રમી કરશે તો મકરંડ તનછીની સાથે દુરસ્ત છે. પણ અગયારમી અને બારમીના તો જવાલ પેહેલાં દુરસ્તજ નથી. અને જ્યારે અગયારમીના સુર્યે હુમે તો શ્રી બારમીના સુખ નીકળવા સુધી મકરંડ વખત છે જે બારમીના સુખ નીકળશે તો અગયારમીની રમી કમ થશે. એ રમીને પણ બારમીની રમીની સાથે કન કરે અને ગુન્હગારી આપે. અને બારમીના પણ એવોજ હાલ છે. પણ જ્યારે તેરમીના સુર્યે હુ-ગશે તો હવે રમીના વખત રહેતો નથી. નતો કનના અને ન અદાનો પણ દમ આપવો વાજેજ થશે.

મતબલ કે તેરમીના સુર્યાસ્તથી પેહેલાં જે ટલા દીવસની રમી કરવી રહી ગઈ હોય તેની કન કરે. સુર્યાસ્ત પછી તે દીવસની કન થઇ રાજિત નથી.

જે કોઇ બારમીની રમી કરીને બારમીના સુર્યાસ્ત પેહેલાં મિનાથી ચાલ્યો આવે તો તેને માથે તેરમીની રમી વાજેજ નથી. અને વગર કરાહતે આ ચાલ્યું આવવું દુરસ્ત છે. અને બારમીના સુર્યાસ્ત પછી તેરમીની ફરજ પેહેલાં આવવું કરાહીયતની સાથે દુરસ્ત છે. અને તેરમીની રમી કરવી વાજેજ થતી નથી પણ જે તેરમીની ફરજ મીનામાં થઈ હોય તો હવે તેરમીની રમી વાજેજ થશે જે વગર કરે ચાલ્યો જશે તો દમ વાજેજ થશે. અને એમાં મકાવાળા અને બહારવાળા સર્વ બરાબર છે. જે કોઇ આ દીવસોમાં અસખ્યા મકકામાં મોકળશે અને પોતે મિનામાં રહેશે અથવા મિનામાં અસખ્યા મુકીને અરક્ષત ઉપર જશે તો મકરંડ છે. પણ બહાર-એક વાળા સાહેબે (રહ) લખ્યું છે કે જે અસખ્યાની બાબતમાં અમન હોય અને તે તરફ દીલ લાગતું ન હોય તો મકરંડ નથી. કારણ કે આ કરાહીયત દીલ લાગવાને લીધે છે. એવીજ રીતે પોતાની કોઇ ચીજને નમાજમાં અથવા કોઇ ઇખાદતમાં પાછલ રાખવી જે તેમાં દીલ લાગેલું રહે તો મકરંડ છે. કારણ કે ઇખાદતમાં દીલ શરેજ નેહ્યો. અને મિનામાં રહેવું અને તેરમીની રમી કરવી ખેલતર છે.

શ્રી જ્યારે મકકામાં આવે તો સુનત છે મોહસ્તમ કે જે મકકાના કીનારા ઉપર છે ત્યાં જરા વારે પણ થોભીને દોઆ કરે. પણ પૂરી સુનત આ છે કે જેહર, અસર, મગરેજ, અમી ઇશા ત્યાં પહે અને શ્રી જરા મુખ જાએ ન શ્રી મકકામાં આવે.

શ્રી જ્યારે સફરનો ઇરાદો કરે તો વગર રમલ તથા વગર સઇએ સાત શેત નવાફ કરે. પણ જે પેહેલાં સઇ કરી નહોય તો હવે રમલ તથા સઇ પણ કરે કારણ કે સઇને માટે વખત નીમાયલો નથી. અને આ તવાફ બહારવાળાઓના હકમાં વાજેજ છે. જે વગર કરે જશે તો જ્યાં સુધી મિકાતથી નીકલે નથી પાછા આવવું અને તવાફ સફર કરવો વાજેજ છે. પણ જે મિકાત છોડી ગયા તો હવે અખ્તીયાર છે ચાહે તો ગુન્હ કરે અને આ ખેલતર છે કેમકે એમાં ફકીરોનો લાભ છે. અને ચાહે તો ઊમરાના એહરામ બાંધીને આવે પ્રથમ ઉમરો કરે, ફરી તવાફ સફર કરીને ચાલ્યો જાય. અને આ દીલ કરવાને લીધે કંઇ આપવું પડતું નથી. પણ વગર એહરામે આવે નહીં. કારણ કે જ્યારે મિકાતથી નીકળી ગયા તો હવે મકકામાં વગર એહરામે આવવું હરામ છે. અને આ તવાફનો પ્રથમ વખત તવાફ જ્યારે પછીથી છે, જે સફરનો કસદ હોય તો. ફરી જે સફરનો ઇરાદો કરીને તવાફ સફર કર્યો અને શ્રી રહી ગયો તો તવાફ સફર અદા થઈ ગયો અને એનો આખર વખત ફેરવાયેલો નથી જ્યારે ચાહે કરે. અગર જે વર્ષ દીવસ મકકામાં રહે, પણ મુસ્તહમ આ છે કે જ્યારે મકકાથી ચાલવા લાગે ત્યારે આ તવાફ કરીને જાય, કે જેથી બૈતુલ્લાહ સાથે છેલ્લો વખત થાય. અને તવાફ કર્યા બાદ રહી ગયા હોય તો પણ જતી વખત ફરી તવાફ કરવો મુસ્તહમ છે. અને જે કોઇ મકકામાં અથવા મકકાની આસપાસ મીકાતની અંદર બારમી જીલ્લજીથી પેહેલાં ઘર કરીને દેશ બનાવવા (વતન કરવા) ની નેયત કરશે તો તેના જીમ્માથી આ તવાફ સાકેત થશે (પડી જશે) પણ જે બારમી તારીખે કે તે પછી વતન કરવાની નેયત કરશે તો એ તવાફ કરવો પડશે. પણ આ તવાફ કરવું વતન બનાવવા પડશે.

નાવનારને મઝકાવાળાને અને ચિકાત અંદર રહે-
નારાને પણ મુરેતહય છે. અને વતન કયાં પછી
જવા લાગે તો તેને તવાફ સદર કરવો પડતો
નથી જેમકે મઝકાવાળો કેયે જાય તો તે પર વા-
જેળ થતો નથી. અને જો કોઈ મઝકામાં રહેવાની
નૈયત કરે પણ તેને વતન કરવાની નૈયત કરે
નહીં તો તે વર્ષો રહે તો એ તવાફ સદર તેને
માથેથી જતો નથી.

હવે સમજવું જોઈએ કે તવાઈમાં ફક્ત
તવાઈની નૈયત કરવી બસ છે. મુકર કરવાની કે
પ્રલાણી તવાફ હું કંઈ છું એ જરૂર નથી. તો
જો કોઈ મઝકામાં દાખેલ થતી વખતે તવાફ કરશે
અને તવાફે કોડુમની નૈયત નહીં કરશે તો પણ
તવાફે કોડુમ અદા થશે. અને એવાએ નહરમાં
નફલ તવાફ કરશે તો તવાફે ઊપારત અદા થશે.
જો સફરના ઇરાદાને વખતે નફલ તવાફ કરશે
તો તવાફે સદર અદા થશે.

ફરી તવાફે સદર આદ તવાફનો દુગાનો પ-
દાને કિયલા રૂપ થઇને યુગ પેટ ભરીને જમ-
જમને કેટલાક સાંસથી પીએ અને દરેક સાંસે
બૈતુલ્લાહની તરફ જુએ અને જમજમને એહરામ,
માથા, અને બદન ઉપર મસલે. અને જો થઇ
શકે તો બદન ઉપર પણ રેડે. ફરી દંહલીજ ને
કે જે જમીનથી ઉચી છે તેને ઓસો આપે અને
છાતી તથા જમણા ગાલને મુલતજમથી લગાડીને
જમણો હાથ ઉપર ઉચકીને બૈતુલ્લાહનો પરદો
પડડે. જાણે કોઈ જલીલ-ગુલામ પોતાના મૌલાના
કપડાં પકડે છે. અને જો પરદા સુધી હાથ પુગે
નહીં તો બંને હાથને માથા ઉપર સીધા ઉભા
રહીને પોહોલા રાખે મતલબ કે જેની રીતે
થઇ શકે ઘડી ઘડી જ્યાં તકબીર, તહલીલ, દો-
હલ, અને ઇસ્તીગશાર કરે. અને રડીને ઘણાજ
ખુદાના ખાફથી ઘણી કાશીશથી ઘણી દોઆ કરે
અને ઘણાજ રડે જો રડવું ન આવે તો મેહન-
તથી પણ રડવું લાવે. ફરી હજરે અસવદનો
ઇસ્તીલામ કરીને જોગટા પગે બૈતુલ્લાહને જોતો
રડતો ખાંથી ફરે, તે એટલાં સુધી કે મસજીદથી
બહાર આવે. વસ્લાહો આલમ.

ફસલ સમાપ્તી.

જે શખ્સ મઝકામાં ન આવ્યો અને બહો-
રા બહાર અરફાત ઉપર ગયો તો તેને માથે તવા-
ફે કોડુમ રહ્યો નથી. પણ સુનત છોડવાને લીધે
ગુલ્હો થશે. અને અરફાતના વખત નવમી તારી-
ખના સુર્ય નમવા પછીથી તે દસમી તારીખની
ફજર હોવા સુધી છે. જો આ દરમીયા
ન જરાવાર પણ અરફાતમાં આવશે અગર
જો સુતો સુતો ગુજરે અથવા બેહોશીમાં
અથવા દોડતો તોપણ અરફાતનું ઉલુ રેહવું અદા
થશે. જો કોઈ અરફાતમાં બેહોશ થયો હોય
અને એહરામ બાંધ્યું ન હોય તો જો બીજો
કોઈ તેના તરફથી હજજનું એહરામ બાંધશે
તો તેનું કરવું દુરસ્ત થશે. અને બીજાનું તેના
તરફથી એહરામ બાંધવું એટલા માટે શરત છે
કે અરફાતમાં દરવું વગર એહરામે માતખર નથી.
અને જો કે હજજની નૈયત તેની હતી કારણ કે
તે હજજને માટે આવેલો હતો તો નાએજ થવું
થઇ શકે છે. અને બેહોશીવાળાની તરફથી નૈયત
કરીને તલબિયા કહે તો તે એહરામવાળો થશે
અને તેના કપડાં કહાડવાની કંઈ જરૂર નથી.
અને બેહોશીવાળાથી કોઈ કામ એહરામમાં મના
થયલું થશે તો તેના બદલે બેહોશીવાળાને આપ-
વો પડશે. અને બેહોશ તરફથી એહરામ બાંધ-
નારા એહરામ બાંધેલો હોય તો પણ તેના તર-
ફથી એહરામ થઇ શકે છે. અને જે કોઈ બેહોશ-
ના તરફથી એહરામ બાંધશે અને પોતે પણ
એહરામવાળો હશે તેનાથી જો કોઈ મનાઇ કામ
થશે તો તેને એક ગુલ્હાગારી આપવી પડશે. ફરી
જ્યારે હોશમાં આવે તો આકીના કામો
પોતે અદા કરે. અને જો તેની બેહોશી આદવાજ
કરે તો જેણે તેના તરફથી એહરામ બાંધ્યું હતું
તે તેના તરફથી આકીના કામો પણ કરે બેહોશને
તવાફ વગેરેમાં કંઈ જવાની કંઈ જરૂર નથી.
પણ તે શખ્સ પોતાને માટે તવાફ સર્ધ બીજી
કરે. એક કામ બંનેને માટે બસ નથી. અને
જો એહરામ બાંધ્યા બાદ જો બેહોશ થયો હોય
તો તો તેને અરફાતમાં તવાફ વગેરે હાજર
થવાની જગ્યામાં લઇને દરવું વગર, અને જ્યારે

તેને ઉઠાવીને તવાફ કરે તો તેના ઉઠાવનારને તવાફની નૈયત કરવી શરત છે. એક તવાફ બં- નેના તસ્કથી બસ થશે. અને જો એહરામ બાં- ધ્યા પછી ગાંડો થાય તો તેના સાથી તેને સાથે લાઇને હજ્જના કામો કરે. અને એવીજ રીતે જો એહરામ પેહેલાં ગાંડો થયો હોય તો તેના તરફ થી એહરામ બાંધીને તેને સાથે લાઇને હજ્જના કામો કરે. અને વગર સમજવાળા બચ્ચાના તરફથી તેનો વાલી એહરામ બાંધે અને સમજદાર છોકરું બાલેગોની જેમ સર્વ કામ કરે, અને જે માણસથી અરકાતમાં ઠરવું નહીં બન્યું તેની હજ્જ તે વર્ષ જતી રહી. હવે તે શખ્સ જો મુકરેદ છે તો તવાફ અને સઘ કરી માથું બોડાવીને હલાલ થાય. અને આવતે વર્ષે હજ્જ અદા કરે. અને તેને દમ આપવું પડતું નથી. અને જો તે કારેન છે અને તે ઉમરો અદા કરી ચુક્યો હતો તો તે મુકરેદની જેમ તવાફ સઘ કરીને હલાલ થાય. અને જો ઉમરો પણ અદા કર્યો નથી તો પ્રથમ ઉમરો અદા કરે ફરી બીજો તવાફ તથા સઘ કરીને હલાલ થાય. અને કેરાનનો દમ તેને માથે રહ્યો નથી. અને જો તે તમ-ન્તોઅ કરનાર છે તો તેનો તમ-ન્તોઅ બાતેલ થયો ફરી આવતે વર્ષે હજ્જ કરી લે.

અને સ્ત્રી મરદની જેમ હજ્જ કરે પણ મા- શાને ખોલે નહીં. એહરામ ખુલ્લો રાખે અને જજરૂ કપડું એહરામ ઉપર એવી રીતે લટકાવે કે કપડું એહરામને લાગે નહીં એવું પારકા પુર- ષ આગળ વાજે છે અને નહીં તો મુસ્તહય છે. અને તે તક્ષિયા જેરથી કહે નહીં. પણ તે એવી રીતે કહે કે પોતેજ સાંભળે અને તે રમલ તથા ઇદતેયાઅ કરે નહીં. અને સઘ કરતાં બે નિશાનીયોની વચ્ચે તે દોડે નહીં પણ તે પોતાની ચાલ ઉપર ચાલે. અને તે બોડાવે નહીં પણ કતરાવે. અને તે સીવેલું કપડું પેહેર- લું રાખે. પણ તે બજરાન કે કોસબાથી રંગેલું હોય નહીં. જો એથી રંગેલું હોય તો ધુવે. અને મોજ તથા ધરેણું પેહેરી રાખે અને હાથના મો- જ પેહેરવા દુરસ્ત છે પણ તેનું છોડવું બેહતર છે. અને બીડમાં હજર અસવડની પાસે તથા મોજ મરવા ઉપર નાખ નહીં. અને તવાફનો

ફગાનો ઇન્દેહામ વેળા મકામે ઇબરાહીમ પાસે પડે નહીં. અને ખુનસો સ્ત્રીની જેમ હજ્જ કરે, અને હજ્જના કોઈ કામને હેજ રોકતું નથી પણ હેજમાં તવાફ કરે નહીં. અને જો હેજના ઉગરથી તવાફે જ્યારતને એવામે નહર પછી કરશે તો કંઈ હરજ નથી. અને દમ વાજેજ થતો નથી, અને જો તેણીએ તવાફે કાદુમની સાથે સઘ કરી ન હોય તો સઘને પણ રેહવા દે પવિત્ર થયા પછી તવાફની સાથે કરે. અને જો એહરામથી પેહેલાં હેજ આપ્યું હોય તો તે ન- હાઇને એહરામ બાંધે. અને આ નહાવું સુથરા- ઇ માટે છે. અને તવાફ તથા સઘ સિવાઇ સર્વ કંઈ કરે. અને જો અરકાતમાં ઠરવા પછી તથા તવાફે જ્યારત પછી હેજ આવે તો તવાફે સદર તેણીને માથે રેહતો નથી અને દમ પણ વાજેજ થતો નથી. પણ જો થોભે અને પવિત્ર થઈને તવાફે સદર કરીને બાય તો બેહતર છે. અને નિદાસ સર્વ મસલામાં હેજના સરખું છે.

અને મકકામાં કેટલીક જગ્યા છે જ્યાં દોઆ કયુલ થાય છે. હજરત હસન બસરીએ (૨હ) પોતાના પત્રમાં કે જે તેવણે મક્કાવાળાઓ ઉપર લખ્યો હતો તેમાં તે જગ્યાઓ લખી છે. તે આ છે. (૧) મતાફમાં એટલે જગ્યા તવાફ કરે છે, (૨) મુલતજમની પાસે (૩) બેતુલાહની અંદર (૪) મીન્નમની નીચે (૫) મકામે ઇબરા- હીમની પાછલ (૬) જમજમની પાસે. (૭-૮) સફા તથા મરવા ઉપર (૯) સઘની જગ્યા (૧૦) મિનાની જગ્યામાં (૧૧) અરશત ઉપર (૧૨) મુજદલશમાં અને ત્રણે (૧૩) જમરાઓની નજદીક આ પંદર જગ્યા તો હજરત હસન બસરી (૨હ) ના પત્રથી સાબેત થઈ પણ તે સિવાઇ બીજી જગ્યાઓ પણ છે જેમકે કાપાતે દેખતી વેળા, રૂકને ચમાનીની નજદીક, અને બે રૂકનોની વચ્ચે. અશ્લાહ ખુબ ગણે છે.

ફસલ ૨

ઉમરાના બયાનમાં

તું ગણ્ય કે આખી ઉમરમાં એકવાર ઉમરો કરવો મુનતે મોઅકકા છે. અને બીજા દીવસો

કરતાં રમજનમાં ઊમરો કરવો ઘણો અશ્વજ છે. જેમકે રમજનના ઊમરોનો સવાય હજીની બરાબર છે. એટલું નહીં પણ મુસફરે રિવાયત કરી છે. હજરતે (સાલ) કરમાયું છે કે રમજનનો ઊમરો મારે સાથે હજી કરી હોય તો તેવો છે. અને જીલહજીની નવમીથી તેરમી તારીખ સુધી ઊમરો લાવવો મકરૂહ છે. જે પ્રથમથી એહ રામ બાંધ્યો હોય અને આ દીવસમાં ઊમરો કરશે તો મકરૂહ નથી. જેમકે જે માણસની હજી ફાત થઈ હોય તો તે આ દીવસમાં ઊમરોના કામો બજાવી લાવીને હલાલ થાય. અને જે શખ્સ મકકાવાળાઓના હુકમમાં હોય એટલે મીકાતની અંદર રહેનારો અને જે શખ્સ હજીના મહીના પહેલાંથી મકકામાં રહ્યો હોય અને તેજ વર્ષમાં હજી કરવા ચાહતો હોય તો તેઓને હજીના મહીનાઓમાં ઊમરો કરવા મકરૂહ છે. અને જો તે વર્ષમાં હજી નહીં કરે તો હજીના મહીનાઓમાં ઊમરો લાવવો એ લોકોને મકરૂહ નથી.

અને ઊમરોનો તરીકે આ છે કે મીકાતથી એહરામ બાંધીને રમલ, ઇસ્તિયામની સાથે તવાફ કરે અને પ્રથમ ઇસ્તિલામની સાથેજ તલબિયાને છોડી દે. અને તવાફનો દુગાનો અદા કરીને ફરી હજીર અસવદનો ઇસ્તિલામ કરીને સફા મરવાની વચ્ચે સહ કરે. અને માથું ઘોડાવે અથવા કતરાવે. ઉમરામાં એહરામ તથા તવાફના ચાર શીત ફરજ છે. અને સાત શીત પૂરા કરવા, સહ, અને મુડાવવું (કે કતરાવવું) વાજબ છે. અને બાકી સુનત છે. અને મુસ-તહત છે. અને એહરામ, તવાફ, અને સહ જેવી રીતે હજીમાં બયાન થયાં તેવીજ રીતે ઊમરામાં પણ છે. અને એના સર્વ મસલા-આપેહુય પહેલી ફસલમાં છે, ત્યાંથી જાણો.

ફટલીક બાબતો સિવાય ઊમરો હજીના જેવોજ છે. ઊમરો ફરજ નથી અને હજી ફરજ છે. હજીનો વખત નીમાયશો છે અને ઊમરાનો વખત નીમાયશો નથી હમેશ થઈ શકે છે. ઊમરામાં અરફાત મુજલકામાં રહેવું ફરજી, બે નમાઝને ભેગી કરવી, ખુતબો તવાફ

કોહુમ, અને તવાફે સદર નથી, અને ઊમરાના ફાસદ કરવાથી અથવા જનાબતમાં તવાફ કરવાથી એક બકરી બસ છે, હજીમાં બસ નથી. જેમકે ઉપર જણાય ચુક્યું છે. અને મિકાતનું બયાન પહેલી ફસલમાં થયું છે.

ફસલ ૩

કેરાનનું બયાન

તું જાણ કે હનશિની નજદીક કેરાન તમ-તો-અથી અશ્વજ છે. અને મકકાવાળા, મીકાતની અંદર રહેનારા, અને જે શખ્સ હજીના મહીના પહેલાંથી મકકામાં આવી રહ્યો હોય એઓને કેરાન કરવું ફરજત નથી. અને એનો તરીકો આ છે કે હજીના મહીનાઓમાં એહરામ બાંધે અને દુગાના પછી કહે અટલાહુમ ઇન્ની આરીદુલ હજી વલ ઉમરાત ફયસ્સેરહોમા લી વ તકમ્મલ હોમા મિન્ની x અને ફરી હજી તથા ઉમરાની નૈયતે તલબિયા કહે અને બાકી એહરામનો તરજ જેવો મુફરેદમાં ગુજરો તેવો છે. અને જો હજીના મહીના પહેલાં એહરામ બાંધશે તો પણ મકરૂહ તહરીમીની સાથે કેરાન થાય છે. ફરી બ્યારે તવાફ કરે તો પ્રથમ ઉમરાનો તવાફ રમલ તથા ઇસ્તિયા-અની સાથે કરે ફરી ઉમરાની સહ કરે પણ ઘોડાવે (કે કતરાવે) નહીં કારણ કે હજીના એહરામમાં છે. જો ઘોડાવશે તોએ હલાલ થશે નહીં. અને બેદમ શુન્હગારીના બે એહરામનાં આપવા વાજબ થશે. અને ઉમરાની સહ કર્યા બાદ ફરી આવીને તવાફે કોહુમે રમલ તથા ઇસ્તિયાઅની સાથે કરીને સહ કરે, અને કારેનને તવાફે કોહમની સાથે સહ કરવી અશ્વજ છે. મુફરેદને અશ્વજ નથી. અને જો તવાફ જીયાતની સાથે સહ કરવી હોય તો તવાફે કોહુમમાં રમલ તથા ઇસ્તિયાઅ કરે નહીં. અને બાકી સર્વ મસલા જે પહેલી ફસલમાં બયાન થયા હતાં હયાં પણ તેવાજ છે.

અને કારેનને ઉમરાનો તવાફ પ્રથમ કરવો વાજબ છે. જો પહેલા તવાફમાં કોહુમની નૈયત કરશે તો પણ આ તવાફ ઉમરાનોજ થશે અને

અર્થ — આ અલાહ હું ઇરાદો કરું છું. હજી નો તથા ઉમરાનો તો તું તે બંને અને આસાન કર અને તે બંનેને મારા તરફથી કબુલ કરું છું. એ.

જે કોઇ પ્રથમ બે તવાર કરે એક ઉમરાનો અને બીજો કોહમનો ફરી બે સદ્ કરે એક ઉમરાની ને બીજી હજ્જની તો પણ કેરાન દુસ્ત છે. અને શુન્દગારીનો દમ આવતો નથી, પણ શુન્દગાર થાય છે. ફરી જ્યારે દસમી તારીખના જમરમે અકબાની રમી કરશે તો તેનાપર ગુપ્ત કરવું વાજે છે. અને આ દમને દમે કિરાન તથા દમે શુકર કહે છે. એક બકરી અથવા ગાય કે ઉટનો સાતમો ભાગ કુરબાનીની શરતો પ્રમાણે કરવો જોઇએ. અને સર્વ ભાગીદારો સવાખની નૈયતે ગુપ્ત કરે અગર. જે સવાખ સેવાના કારણે ગુદાં ગુદાં હોય. દાખલા તરીકે કોઇ કેરાનનો હિસ્સો છે. કોઇ કુરબાનીનો કોઇ નજરનો કોઇ નફલનો. જે કોઇ પણ ગોશત ખાવા હિસ્સો કશે તો કોઇના તરથી પણ અદા થશે નહીં જેમકે કુરબાનીમાં પણ એજ કાયદો છે. અને કુરબાની આ દમને ઠેકણે ગણી શકાતી નથી (પણ કુરબાની સિવાય બીજી બકરી આ દમ માટે કાપે) અને આ દમમાં કેરાનના દમની નૈયત દરવવી જોઇએ કે જેથી દમે જનાયત તથા દમે નફલથી એ ગુદુ પડે. ફક્ત ગુપ્તની નૈયત કરે નહીં. અને કારેનતું આવું આવું દુસ્ત છે પણ ત્રણ હિસ્સા કરીને એક સદ્દો કરવો અને એક દોસ્તોને ભેટ આપવો મુસ્તહય છે.

અને કારેનને આ ત્રણ ચીજમાં તરતીય વાજે છે. પ્રથમ રમી ફરી ગુપ્ત ફરી ખોડાવવું. અને તવાક્ષમાં તરતીય વાજે નથી. જે ત્રણેથી પેહેલાં કે છેલાં કે વચમાં કરશે તો દુસ્ત છે. પણ સુનત આ છે કે તવાક્ષને મુડાવવા પછી કરે. અને મુકરેદ ઉપર ગુપ્ત કરવું વાજે નથી પણ રમી તથા મુડાવવામાં તેના પર પણ તરતીય વાજે છે. જે કારેન પાસે આટલા પૈસા ન હોય કે તે દમ ખરીદે અને એટલું બચે કે તે ઘર સુધી પોહોચે અને તેની મિલકતમાં પણ કંઈ ન હોય તો તે દસ રોજ રાખે તેમાંના ત્રણ રોજ તો દસમીથી પેહેલાં રાખે. જે એક પછી એક સાથે રાખે તો અફજલ છે અને જે છુટા છુટા રાખે, તો પણ દુસ્ત છે. જે સાતમી આઠમી અને નવમીના રાખે તો ઘણું બેહતર છે. નહીંતો કેરાનના ઉમરાનો એહરામ પછી હજ્જના મહીનામાં જ્યારે ચાહે ત્યારે રાખે. દુસ્ત છે. પણ જે ખીલતો હોય કે રોજથી

નિર્જળ થશે અને અરશતમાં ડેરવામાં તુકસાની આવશે તો નવમીથી પેહેલાં ફરેમ થવું અફજલ છે. એટલુંજ નહીં પણ એવા શખ્સને અરશતે રોજે રાખવો મકરૂહ છે અને બાકીના સાત રોજ એવામે તશરીક પછી મક્કામાં અથવા જ્યાં ચાહે રાખે. એ સાત રોજને પણ એક પછી એક સાથે રાખવા અફજલ છે. અને છુટા રાખવા પણ દુસ્ત છે. અને જે એવામે તશરીકમાં રોજ રાખશે તો દુસ્ત થશે નહીં. જે આગલા ત્રણ રોજ ફોત થશે અને નવમી તારીખ ગુજરી જશે તો દમ આપવું ફરી જશે. જે શક્તિ ન હોય તો રમી બાદ ખોડાની હલાલ થાય. તેને માથે બે દમ વાજે રહેશે એક દમ કિરાનનો અને બીજો ગુપ્ત પેહેલાં હલાલ થવાનો અને જે તે એવામે નહરથી પેહેલાં અથવા એવામે નહરમાં પણ મુડાવા પેહેલાં શક્તિવાન થશે તો રોજના હુકમ બાતેલ થશે અને ગુપ્ત કરવું વાજે થશે. અને જે એવામે નહર પછી અથવા એવામે નહરમાં પણ મુડાવા પછી શક્તિવાન થશે તો બાકીના સાત રોજ રાખે અને જોઇએ તો ગુપ્ત કરે. જે કોઇ દમ હોવા છતાં પ્રથમના ત્રણ રોજ રાખે તો તે તે એવામે નહર (તા. ૧૨) સુધી દમ બાકી રહેશે તો તો દમજ વાજે થશે. રોજ બસ નથી. પણ જે ગુપ્તના વખત પેહેલાં દમ હલાલ થશે તો રોજ ગણતરીમાં આવશે.

જે કોઇએ પ્રથમ પ્રકત ઉમરાનો એહરામ બાંધ્યો ફરી ઉમરાના ચાર શોત પેહેલાં હજ્જનો એહરામ બાંધ્યો તો પણ કિરાન થશે અને જે ઉમરાના ચાર શોત પછી હજ્જનો એહરામ બાંધશે તો કિરાન થશે નહીં. અને જે હજ્જનો એહરામ બાંધીને તવાક્ષે કોહમ પેહેલાં ઉમરાનો એહરામ બાંધશે તો પણ કિરાન થશે અગર જે એવું કરવું સાફ નથી. બાકીની તદ્દસીલ મોતવવલાત (મોટી કીતાબો) થી દરવાજત કરે વસ્લા હો તઆલા આલમો.

કથા ૪

તમતોઅના બયાન વિશે.

હનરી મળહબમાં તમતોઅ ધરિદશી બેહતર છે. પણ મક્કીને, મીકાતની અંદર રેહના-રને અને જે કોઇ હજ્જના મહીનાઓ પેહેલા મક્કામાં હલાલ થઇને રેહતો હોય તેઓને તમ-તોઅ કરવો ફરસ્ત નથી. અને જે કોઇ મસલ (દાખલા તરીકે) રમજનમાં ઉમરાતું એહરામ બાંધીને મક્કામાં જાય અને ઉમરા કરે નહીં અને જ્યારે શવવાલ શોર થાય ત્યારે ઉમરા બગવી લાવે શરી તેજ વર્ષમાં હજ્જ કરે તો તમતોઅ થશે, અને જે કોઇ હજ્જના મહીનાઓ પેહેલાં મક્કામાં દાખલ થાય અને તે તમતોઅ કરવા ચાહતો હોય તેને માટે આજ હીલો છે કે એહરામ બાંધેલું રાખે પણ ઉમરાનો તવાફ હજ્જના મહીના શોર થાય નહીં ત્યાં સુધી કરે નહીં.

અને તમતોઅ સહી થવા માટે કેટલીક શરતો છે. એક આ કે ઉમરા અથવા ઉમરાના તવાફના ઘણા શોત હજ્જના મહીનામાં કરેલા હોય. અગર જો એહરામ હજ્જના મહીના પેહેલાં બાંધેલું હોય દાખલા તરીકે કોઇએ રમજનની ત્રીસમી તારીખે આશતાબ હુખવાથી જરા પેહેલાં એહરામ બાંધ્યું અને ઉમરાના એક બે તવાફ કર્યા હતા કે સુર્ય હુખ્યો તો બાકીનો ઉમરાનો તવાફ શવવાલની પેહેલી રાતમાં દાખલ થયો. બીજી શરત આ કે ઉમરાતું એહરામ હજ્જના એહરામથી પેહેલાં હોય. ત્રીજી આ કે હજ્જના એહરામ પેહેલાં ઉમરાના તવાફનો વધુ ભાગ કર્યો હોય. ચોથી ઉમરા અથવા હજ્જને શમેદ કર્યું ન હોય. જો એક પણ શમેદ થશે તો તમતોઅ બાતેલ થશે. પાંચમી બંનેને એકજ વર્ષમાં અદા કરે. છઠી હજ્જના મહીનામાં ઉમેરા કર્યા પછી મક્કાના વતન કર્યું નહોય. સાતમી બંનેને એક સફરમાં અદા કરે.

અને તમતોઅ કરવાનો તરીકો આ છે કે પ્રથમ ઉમરાનો એહરામ બાંધીને હજ્જના મહી-નામાં ઉમરાની ફસલમાં બયાન થયું તેજ પ્રમાણે ઉમરાને બગવી લાવે. ફરી બોડાવીને (કે કતરાવી

ને) મક્કામાં અથવા વતન સિવાયે જ્યાં ચાહે ત્યાં હલાલ થઇને રહે. શરી હજ્જનો એહરામ પોતાની મીકાતથી બાંધીને હજ્જ કરે. અને જો મક્કામાં રહ્યો હોય તો આઠમી તારીખે એહરામ બાંધીને મિનામાં જાય અને આઠમી પેહેલાં બાંધવું બેહતર છે. શરી ઇશરાદના બયાનમાં જેવી રીતે બયાન થયું તે પ્રમાણે હજ્જ કરે. અને તવાફે જ્યારતમાં રમલ કરે છતેબાઅ કરે નહીં. શરી સહ કરે અને તમતોઅ કરનાર ઉપર તવાફે કાદુમ નથી. અને જો તમતોઅ કરનાર હજ્જના એહરામ પછી નફલ તવાફ કરે અને તેમાં રમલ તથા સહ કરશે તો તવાફે જ્યારતમાં રમલ તથા સહ નહીં કરે શરી મોતમ-તઅ કારેનની જેમ રમી પછી જુબલ કરે. અને જો શક્તિ ન હોય તો દસ રોજ રાખે, જેમકે કિરાનની ફસલમાં જીકર થયું છે.

અને બાણવું જેઠાએ કે તમતોઅ કરનાર જો પોતાની સાથે હદી પણ લાવ્યો હોય અને એ લાવ્યું અફજલ છે તો મુસતહબ છે કે તે આવી રીતે કરે. પ્રથમ ઉમરાનો એહરામ બાંધે શરી હદીને ચલાવે અને સાથે લઇ જાય એને આગલથી ખેંચવા કરતાં પાછલથી હાંકવી બેહતર છે. પણ જો હાંકવાથી નહીં ચાલે તો કશી હરકત નથી. અને હદી તે જનવરને કહે છે કે જે ઇબ્રાહિમ તથા સવાયની નેયતથી હરમમાં જુબલ કરવા લઈ જવાય ગાય હોય અથવા ઉંટ બકરી હોય કે ગેટું હોય. અને ખુના ખાસ ગાય અથવા ઉંટને કહે છે તો જો હદી ખુદના હોય તો તેના બલામાં કેલાદો પણ નાંખે, અને કેલાદો આ છે કે બેડાનો કે જન્મીલનો કે બીજી કોઇ ચીજનો તુકડો ઉત્ત અથવા બાલોની દોરડીમાં બાંધીને જનવરના ગલામાં લટકાવે. અને ઇશઆર કરે એટલે ઉંટની ખુંધને નીચે ડાખે તરશી એવી રીતે ચીરે કે ફક્ત ચામડું ચીરાય મોસત સુધી જખમ પોહોંચે નહીં. અને તેમાંથી જે ખુન નીકળે તેથી તે જનવરની ખુંધને રમે, આ ઉશઆર મુરતહબ છે પણ જો નહીં આવે તેને મક્કર છે. અને ફરી ઉમરા

અદા કરે. પણ ઉમરા પછી હલાલ થાય નહીં. જે ખોડાવશે કે કતરાવશે તો પણ હલાલ થશે નહીં. ગુન્હગારીના દમ આપવો પડશે અને ઉમરાનું એક રામ બાકી રહેશે, જે કોઈ તક્સીર કરશે તો તેની ગુન્હગારી આપવી પડશે. ૧૨ી હજગનું એહરામ બાંધીને જેવી રીતે વર્ણ્યું તેમ હજગ કરે. અને ૨મી પછી ગુપ્ત કરીને ખોડાવે અથવા કતરાવે, હવે બંને એહરામોથી બહાર થશે.

હવે બાણુનું. જેમએ કે આ મોતમ-તેઅ જે હદી લાવ્યો છે તે એહરામ બાંધવા પછી તથા કારેન તથા હદી નહીં લાવનાર મોતમ-તેઅ જે ઉમરા પછી હલાલ થયો ન હોય અને હજગ ને માટે બીજું એહરામ બાંધવું હોય. આ ત્રણે શખ્સો બે એહરામમાં હોય છે. જે એઓમાંના કોઈથી કોઈ તક્સીર થશે તો મુશરેફ કરતાં ખેવડી-ગુન્હગારી આપશે. કારણ કે મુશરેફ ઉપર એક એહરામ છે, અને એઓ ઉપર બે એહરામ છે. અને વગર હદી ચલાવે તમ-તોઅ કરનાર બ્યારે ઉમરા અદા કરીને હલાલ થયો અને ફરી હજગનું એહરામ બાંધવું તો તે મુશરેફની જેમ હજગના એહરામમાં છે તે તક્સીરની ગુન્હગારી મુશરેફની જેમ એકજ આપશે અને હદી લઈ જનાર મોતમ-તેઅ બ્યારે ખોડાવે છે તો તે ઉમરામાંથી બીલકુલ નીકલી જાય છે. ઓરતની આપતમાં પણ. પરંતુ તવાફે જ્યારત કયાં સુધી હજગના એહરામથી ઓરતની આપતમાં હલાલ થતો નથી. તો જે તમ-તોઅ કરનાર ખોડાવવા પછી અને તવાફથી પેહેલાં જમા (સ્ત્રી મીલાપ) કરશે તો એક ગુન્હગારી આપશે. અને જે કારેન કરશે તો તે બે ગુન્હગારી આપશે. અને ખોડાવવા પેહેલાં બંને બે તક્સીરની ગુન્હગારી આપશે.

જે કોઈએ હજગના મહીનામાં વગર હદી હાંકે ઉમરા કર્યો અને માથું ખોડાવવા આગલ તે દેશ ચાલ્યો ગયો અને ફરી હરમમાં આવીને સર મુડાવ્યું તો જે એજ વર્ષમાં હજગ કરશે તો તમ-તોઅ થશે અને કાયદા પ્રમાણે એક સહર ગણ્યો. પણ જે વતનમાં જઈને માથું મુડાવશે તો દમ આપવું પડશે, કારણકે મુડાવવું હરમમાં વાજે છે. ફરી જે આવીને તેજ વ-

ર્ષમાં હજગ કરશે તો તમ-તોઅ થશે નહીં એવીજ રીતે જે માથું મુડાવીને જશે અને ફરી આવીને તે વર્ષમાં હજગ કરશે તો પણ તે તમ-તોઅ કરનાર નથી. અને હદી હાંકનાર જે ચાલ્યો જાય અને ફરી આવે તો પણ તે કાયદા પ્રમાણે એક સહરની ગણતરીમાં છે અને તે તમ-તોઅ કરનાર છે. અને કારેન જે વતન જશે તો કિરાન બાતલ થશે નહીં.

કસલ ૫

જનાયાત (તક્સીરો) વિષે.

તું બાણુ કે ગુન્હગારીનું તુરત આ કરવું વાજેમ નથી. બ્યારે વધુ ધારના પ્રમાણે આપરી ઉમરા થાય અને તેના ફાત થવાની બીક થાય તો તુરત અદા કરવી જેમએ હીલ કરવામાં ગુન્હ થશે. અને ગુન્હગારી આપવાની વસીયત કરવી વાજેમ થશે. અને વગર વસીયતે રોજ સિવાય જે વારસ એહસાનની રૂએ અદા કરશે તો પણ તે આદા થાય છે. અને જનાયાત બાણુબુજને કરે અથવા બુલચુકથી કરે, મસલાને બાણુતો હોય અથવા બાણુતો ન હોય, કોઈની જખરદસ્તીથી કરે અથવા પોતાની ખાદેશથી કરે, સુતામાં કરે અથવા જગતામાં કે નીશામાં કે બેહોશીમાં કરે, તંગ દસ્તીમાં કરે કે સુખ્યારી હાલતમાં કરે આપ કરે અથવા કાઢીને કરાવે સર્વ બરાબર છે દરેક હાલતમાં જગ (ગુન્હગારી) વાજેમ થશે. અને કેટલાક સાધારણ લોકોમાંના બાણુ બુજને તક્સીર કરે છે કે કોઈએ આપી લેશું તો આ સખત ગુન્હો છે બાણુ બુજને તક્સીર કરેલીને કોઈએ આપેથી ગુન્હ માફ થતો નથી. અને તે-ઓની હજગ મખર થતી નથી. આ તો એવું છે જેમકે કોઈ કહે કે હું જના કરું છું હદ બાબને પાક થઈશ. અને જે જગ્યા શખ્દ દમનો ખોડાય છે તેથી મતલબ બકરી ગેટુ અથવા ઉંટ ગાયનો સાતમો ભાગ કુરબાનીના કાયદા પ્રમાણે ગુપ્ત કરવું છે. અને આખો ઉંટ અથવા આખી ગાય ગુપ્ત કરવું એ બે જનાયાત વગર કેયે વાજેમ થવું નથી. એક ગુસલની હાજતમાં કે હેજ નિકાસમાં તવાફે જ્યારત કરવો. બીજી અરફામાં ઠેરવા પછી અને મુડાવવા પેહેલાં જમા કરવી. અને જ્યાં ખાલી સદ-

કાનો શબ્દ બોલવામાં આવ્યો છે તો તેની મત-
લપ અડધો સાચા ધર્મ અથવા એક સાચા જવ
સદા કિત્તની જેમ છે. અને જે જગ્યા કાંઈ
અંદાજે આપવાનો રહ્યો હોય તો ત્યાં તેટલો અં-
દાજે હોય છે. જે કોઇ એહરામનું કોઇ મના-
ધ કામ ઉગરથી પણ કરશે તો ગુન્હગારી આપ-
વી વાજેબ થશે. અને જે કોઇ વાજેબને ઉગર-
થી છોડશે તો તેના બદલો કાંઈ આપવો પડતો
નથી. અને જે વગર ઉગરે છોડશે તો ગુન્હગારી
આપવી વાજેબ થશે. અને એહરામ બાંધનાર છો-
કરા ઉપર કાંઈ ગુન્હગારી થતી નથી.

તો જે કોઇ બાલેગ એહરામવાળો પોતાના
પૂરા મોટા અળે (અવયવ) જેમકે રાનને કે પી-
ન્હલી કે એહરાને ખુશખોદાર ચીજ જાકરાન જે-
વીને આખા અળેએ લગાડશે. અગર જે જરા
વાર રાખી હોય તોએ તે દમ આપે. જે પૂરા
અળે ન હોય અગરજે તે વધુ બામ હોય તો
તેથી દમ આવતો નથી પણ સદકો આપે. અને
જે નાનો અળે કાન જેવો હોય તેમાં પણ સદકો
આપે. અને ખુશખો અથવા ખુશખોનું કુત્ર સુંગવું
મકરૂદ છે, પણ તેમાં કશારો કાંઈ નથી. અને જે
એહરામ પહેલાં એક અળેને ખુશખો લગાડી
હોય ને એહરામ પછી તે અળેથી ખીજે અળે
ખુશખોવાળો થયો હોય તો પણ કાંઈ ડર નથી.
અને જે એહરામવાળો ખીજના અળેને ખુશખો
વાળો દરે અથવા સિવેલું કપડું પેહરાવે તો તેના
ઉપર કાંઈ નથી. પણ જે લગડાવનારો એહરામ-
વાળો હશે તો તે ગુન્હગારી આપશે. જે જાકરાનને
વગર કોઇ ચીજમાં મેળવે તથા વગર પકવે
ચાખશે તો જે તે જાકરાન એટલી હોય કે મોહના
ધણા ભાગને લાગે તો દમ આપશે. અને નહીં તો
સદકો આપશે. અને જે કોઈ થોડા થોડા અનેક
આળેને ખુશખો લગાડશે તો જે તે સર્વ મેગી
કરવાથી જે આળેને લાગી છે તેમાના કોઇ પૂરને
ખુશખો લાગે એટલી હોય તો દમ આપે, અને
નહીં તો સદકો આપે. અને જે એક મજલેસ
(મેહક)માં બેસીને આખા બદનને ખુશખો લગાડી
હોય તો એક દમ આપે, અને જે અનેક મજ-
લેસમાં લગાડી હોય તો દરેક મજલેસનો કશારો
(ગુન્હગારી) જુદો આપે. અગર જે એક વારનો

કશારો પ્રથમ આપ્યો હોય. અને જે કેટલીક
તક્સીરો કરીને કશારો આપશે પણ તે તક્સીર
જનું ચાલુજ છે બંધ થઈ નથી તો ખીજે
કશારો વાજેબ થશે. જે ખુશખોમાં ખરડાયલા
કપડાને કોઇ પેહરે તો જે ખુશખો ધણી હોય
પણ તે એક વેંત ચોરાણ અને એક વેંત લંબા-
ણથી ઝોછી હોય અથવા તે ખુશખો ઝોછી હોય
પણ એક વેંત ચોરાણ અને એક વેંત લંબાણથી વધુ
લગી હોય તો એવા કપડાને જે આખી રાત અથવા
આખો દહાડો પેહરશે તો દમ આપે. અને જે
થોડી ખુશખો એક વેંત ચોરાણ લંબાણથી
ઝોછી હોય તો સદકો આપે. અને એક દીવસથી
ઝોછામાં પણ સદકોજ છે. અને આ કપડું જે
સિવાએલું પણ હોય તો ખીજે દમ સિલાખનો
આપવો પડશે. જે ચાદર અથવા લુંગીને છોડે
કાકુર કસતુરી વગેરે કાંઈ ખુશખોને બાંધે તો
જે એ ધણી હોય તો દમ આપે. અને થોડી
હોય તો સદકો આપે. જે સધળા માથાને મેંહડી
લગાડી હોય તો જે પાતલી પાતલી લગાડી હોય
તો એક દમ આપે અને જે જાડી જાડી થયેડી
હોય ને આખો દીવસ લાગેલી રહી હોય તો એ
દમ આપે. એક દમ ખુશખો વાપરવાનો અને
ખીજે માથું ઢાંકવાનો. અને જે દીવસથી ઝોછી
રહી હોય તો એક દમ અને એક સદકો થશે.
આ મસલો પુરૂષનો છે. અને સ્ત્રી ઉપર એકજ
દમ છે કારણ કે તેણીને માથું ઢાંકવું દુસ્ત છે.
નંત જેતુનનું કે તલનું તેજ જે મોટા આખા
અળેને લગાડશે અગર જે થોડી વાર લગાડી
રાખ્યું હશે તો પણ એક દમ આપે. અને અળેથી
ઝોછામાં સદકો આપે. અને જે ખાશી અથવા
નાકમાં ટપકાવશે અથવા જખમને લગાડશે તો
કાંઈ નથી, ન દમ અને ન સદકો. જે ચીજ ખુદ
ખુશખો હોય જેમકે મુશક અમ્મર જાકરાન
વગેરે એને અગર જે દવાની રૂએ વાપરશે તો
થોડામાં સદકો આપે અને ધણીમાં દમ આપે
અને વધારે એછાનો અંદાજે લોકોના ચક્ષુ
ઉપર છે. અને જે પાકેલા ખાવામાં લાગેલી ખાપુ તો
કાંઈ હરકત નથી. અગર જે ધણી હોય. અને પાકેલું
નહોય તો જે ખુશખોની ચીજ વધારે હોય તો
દમ વાજેબ થશે, ખુશખો નહીં આવશે તેઓ, અને

જે ઓછો હોય તો અગર જે ખુશખો અને તો પણ કંઈ આપે નહીં, નદમ અને ન સદાકા. પણ એ વાપરવું મફત છે. અને જે પીવા ની બીજામાં ખુશખો મેળવી છે તો જે તે વધારે હશે તો દમ આપે અને જે ઓછો હોય તો સદાકા આપે. પણ જે થોડી નાખેલી ને ઘણીવાર પીશે તો દમ વાળેય થશે.

અને જે સિવેલા કપડાને તે પહેરાવું હોય તેવી રીતે અથવા જેનાથી માથું ઢાંકે છે તેથી માથું ઢાંક્યું તો ખંતે સુરતોમાં આખી રાત અથવા આખા દહાડામાં દમ આપે, અને તેથી ઓછામાં અગર જે એક કલાક થાય સદાકા આપે અડધા સાથ. અને જે કલાકથી ઓછું હોય તો એક મુઠી ઘઉં આપે. અને એક દીવસથી વધારેમાં અગર જે કેટલાક દીવસ પેહેરી રાખે એકજ દમ છે. અને જે રાતના એવી નૈયતથી કહાડે કે દી વસના ૧રી પેહરીશ અને એવી રીતે કહાડા કરે અને ૧જરમાં પેહેરા કરે તો તો એકજ દમ થશે જ્યાં સુધી છોડવાની નૈયતથી ઊતારે નહીં. જ્યારે છોડવાની નૈયતથી ઊતારીને ૧રી પેહે રશે તો ખંતે કરશે થશે. પેહેલી તકસીરના કદારો આપે હોય અથવા નહોય. જે પુરો દીવસ પેહેરી રાખીને દમ આપે અને પેહેરીજ રાખ્યું તેને રોક્યું નહી તો ખીજે કદારો આપવો પડશે, અને જે વચમાં કદારો આપે નહોય તો એકજ કદારો આપવો પડશે. અને જે અનેક કપડાં પેહેરે જેમકે કુડતો, ઇગર ફેટો, તો જે તે સર્વને એકજ સમયથી પેહેરયા છે એટલે સર્વને કોઈ જરૂરતને લીધે પેહેરયા છે અથવા સર્વને વગર જરૂરતે પેહેરયા તે તો એકજ કદારો થશે. ફરી તે એકજ મળલીસમાં પેહેરયા હોય કે જુદી જુદી મળલીસમાં. અને જે કોઈ કપડાને જરૂરતને લીધે પેહેર્યું હોય અને કોઈને વગર જરૂરતે પેહેર્યું હોય તો બેવડો કદારો આપવો પડશે, અને જે કોઈએ મેલા કપડાંમાં એહરામ બાંધ્યું હોય તો જે તેને

એહરામ પછી પૂરા દીવસ સુધી પેહેરેલાં રાખશે તો દમ આપે અને ઓછામાં સદાકા. અને જે ઉંઘવામાં માથું ઢાંક્યું છે તો વચતના ઓછા વતાનાં પ્રમાણમાં કદારો આપે. કારણ કે ઉંઘવું જગવું આ બાબતમાં બરાબર છે પણ આટલું કે ઉંઘવામાં શુદ્ધ થશે નહી. જે બુખારને લીધે દાખલા તરીકે કપડું પેહેરે ફરી તે બુખાર ઉતરી ગયો અને ખીજે બુખાર ચડો અને કપડું ઉતાર્યું નહોતું તો ખીજે કરશે આપે. કારણ કે દરેક ખીમારી જુદું કારણ છે. જે એક કુડતાથી દાખલા તરીકે ગરજ સરતી હોય અને તેણે બે કુડતા પેહેરયા તો એકજ કદારો છે. પણ શુ નોંહ થશે. અને જ્યારે ખાતરી થાય કે હવે જરૂરત રહી નથી અને ફરી પણ સિવેલું કપડું પેહેરી રાખશે તો વચતના ઓછા વતાના પ્રમાણમાં વગર અખતીયારે કદારો આપે.

અને પા માથા પા ચેહરાને ઢાંકવા આખા માથા તથા આખા ચેહરાને ઢાંકવાના કાયદામાં છે અને શન તથા ગરદનના ઢાંકવામાં કરો કર નથી. અને નાક ઉપર વગર કપડે હાથ રાખવો દુરસ્ત છે. અને કપડાની સાથે મફતે તહરીમી છે. અને અસતરા અથવા દવાથી પા માથાના અથવા પા દાદીના વાળ કહાડે અથવા કોઈ તર-હથી ટુવે અથવા કતરાવે પોતાના અખતીયારથી અથવા વગર અખતીયારથી, અથવા રમડી ખેંચાવવાની જગ્યાને મુડાવીને રમડી ખેંચાવે અથ-વા એક આખી બગલને અથવા ફાંટી નીચેના સઘળા વાળને અથવા આખી ગરદનને મુડાવશે અથવા ચારે હાથ પગના નખને એક મળલીસમાં અથવા ખંતે હાથના અથવા ખંતે પગના એક મળલીસમાં અથવા એક હાથના અથવા એક પગના કપાવશે તો આં સર્વ સુરતોમાં દમ વાળેય થશે. અને જે રમડી ખેંચાવવાની જગ્યા મુડાવી પણ રમડી ખેંચાવી નથી તો સદાકા આપે અને જે એક મળલીસમાં એક હાથના અને ખીજી મળલીસમાં ખીજા હાથના નખ કાપશે તો બે દમ આપશે. અને જે પા માથું મુડાવ્યું અને દમ આપે અને ૧રી પા માથું મુડાવ્યું તો ખીજે દમ આપશે. અને જે પેહેરો દમ આપે ન હોય તો એકજ આપે. એવીજ રીતે જે સમ-

૧ જુદા જુદા કદારોના રાખ્દ આમ છે તે સદાકા અને દમ અને ઉપર બોલાય છે તો પૂરા કીયતમાં દમ અને ઓછામાં સદાકા છે એ બ્યાનમાં રાખવું જોઈએ.

જીં માથું એક એકમાં મુડાવશે તો એકજ દમ છે. અને જે ગંજે માથાના વાળ લેવડાવે તો જે તે માથાના ચોથાઈ વાળ જેટલા હશે તો દમ આપે, અને જે કમતી હોય તો સદેક આપે. અને સધળી છાતીના અથવા સધળી રાતના અથવા સધળી પીન્ડલી. વાળ મુડાવશે અથવા મુછો કતરાવશે અથવા ચોથાઈ માથાથી અથવા ચોથાઈ દાઢીથી ઓછાને મુડાવશે અથવા થોડી ગરદનને મુડાવશે અગર જે તે વધુ ભાગ મુડાશે હોય પણ આખી ગરદન મુડાઈ ન હોય તો સદેક આપે પણ કેટલાંક વાળમાં દરેક વાળને બદલે એક મુઠી ઘઉં આપે અને ત્રણ વાળથી વધુમાં પૂરા સદેક આપે.

જાણવું જોઈએ કે માથાની તથા દાઢીની ચોથાઈ આખા માથા તથા આખી દાઢીના કાંચ દામાં છે અને બાકીના બીજા દરેક અંગમાં પૂરા અંગેના મુડાવાથી દમ આપવો પડે છે. જે પુરો નહીં અગર જે ઘણું ભાગ હોય તો સદેક આપવાનો છે. પણ દાખલા તરીકે સીંતી રાત પીન્ડલી અથવા બાંધો કે જેનું મુડાવવું મકમુદ હોતું નથી તેના પૂરા મુડાવવાથી પણ સદેકજ આવે છે.

અને જે પાંચ નખથી ઓછાને અથવા પાંચ નખ છુટા છુટાને કતરાવશે દાખલા તરીકે બે એક હાથના અને ત્રણ બીજા હાથના અથવા સોલ નખ છુટા છુટા ચારે હાથ પગના ચાર ચાર નખ કતરાવશે તો ત્રણ સુરતોમાં દરેક નખને બદલે પૂરા સદેક આપવો પડશે. પણ તે સર્વ સદેકને ભેગા કરતાં દમની કીમત થાય તો કાંઈ ઓછું કરવું જોઈએ કે જેથી દમની કીમતથી ઓછું થાય.

અને જે એહરામવાળો બીજા એહરામવાળાનું ચોથાઈ માથું અથવા સધળી ગરદન મુડશે તો બોડનાર ઉપર સદેક છે અને બોડાવનાર ઉપર દમ છે. અને જે મોહરેમ (એહરામવાળો) હલાલ (વગર એહરામવાળાનું માથું બોડશે તો હલાલ ઉપર કંઈ નથી પણ મોહરેમ જે કંઈ ચાહે તે સદેક આપે અગર જે જરા સરખો હોય, અને જે હલાલ મોહરેમને મુઠે તો મોહરેમ ઉપર દમ છે અને હલાલ ઉપર પૂરો સદેક છે.

જે કોઈએ તવાફ કોડમને અથવા તવાફ સદરને જનામત (શુસલની હાજત) માં અથવા હેજ કે નિશાસમાં ક્યો અથવા ફરજ તવાફને બે વોળુ ક્યો તો દમ આપે. અને જે બદન ઉપર નળસત લાગી હોય અથવા કપડું નાપાક હોય તો કંઈ આપવાનું નથી પણ મકરહ છે. અને જે ફરજ તવાફ જનામતમાં અથવા હેજ કે નિશાસમાં ક્યો તો આખું હાટ કે ગાય આપવી વાજેમ છે. અને જાણવું જોઈએ કે જે તવાફ જનામત કે હેજ કે નિશાસની હાલતમાં ક્યો હોય તેને ફરી કરવો વાજેમ છે. અને જેને બેવોળુ ક્યો હોય તેને ફરી કરવો મુસ્તહય છે. અને બ્યારે ફરીથી કરશે તો કશારો માથે રેહશે નહીં. અને જે પેહેલા તવાફની સાથે સઘ ફરી હશે તો ફરીથી કરેલા તવાફની સાથે સઘ કરે નહીં. કારણ કે બીજો તવાફ તો તુકશાનનો બદલો છે અને પેહેલો તવાફ માતખર છે. અને જે તવાફ જ્યારત જનામતમાં ક્યો અને તવાફ સદર તહારતથી ક્યો તો જે તવાફ સદરને ઐયામે નહર માં ક્યો છે તો આ તવાફ તવાફ જ્યારત બની જશે. અને તવાફ સદર છોડવાનો દમ આપવો પડશે. પણ જે ફરી તવાફ કરશે તો આ તવાફ તવાફ સદર થશે અને દમ માથે રેહશે નહીં. અને જે તવાફ સદરને ઐયામે નહર પછી ક્યો છે તો પણ આ તવાફ જ્યારત થશે પણ હીઝ થવાનો દમ આપવો પડશે. અને બીજો દમ તવાફ સદર છોડવાનો આપશે. પણ જે બીજો તવાફ કરશે તો બીજો દમ તવાફ સદર છોડવાનો માથે રેહશે નહીં. અને જે તવાફ જ્યારત વગર વોળુએ ક્યો છે અને તવાફ સદરને ઐયામ નહરમાં ક્યો છે તો આ તવાફ તવાફ જ્યારત થશે. અને જે ઐયામ નહર પછી ક્યો હશે તો બદલાશે નહીં અને દમ માથે રેહશે. અને ઊમરાના તવાફ જે જનામતમાં અથવા બે વોળુ કરશે તો દમ આપે. અને ઊમરાના કોઈ પણ વાજેમ છોડવાથી હાટ, ગાય, કે સદેક આપવો પડતો નથી પણ દમ થાય છે. એક બકરી અથવા સાતમે ભાગ, ગાય, હાંટનો, અને ઊમરાના એહરામમાં પણ એહરામમાં મના થયેલા કામો કરવાથી હજજના એહરામની જેમ સદેક આપવો પડે છે. અને તવાફ કોડમ

અથવા તવાફે સદરને જે એવોજે કરશે તો સદરને આપે. અને જે તવાફે જીવારતમાંથી એક બે કે ત્રણ શીત છોડશે તો દમ આપે. પણ જે તવાફે સદરને એકો નહરમાં કર્યો હશે તો તવાફે સદરના શેવાથી બરતી કરીને તવાફે જીવારતને પુરો કરીશું અને દમ માથે રહેશે નહીં. પણ તવાફે સદરના નુકશાનને લીધે દરેક શીતને બદલે પુરો સદર આપવો પડશે. અને જે એવામે નહર પછી તવાફે સદર કર્યો હશે તો પણ પૂરણી કરીશું. પણ તવાફે ફરજના શીતને એવામે નહર થી દીલ કરવાને લીધે દરેક શીતને બદલે પુરો સદર આપવો પડશે. અને તવાફે સદરના ફેરા છોડાવવાને લીધે દરેક શીતને બદલે બીજો સદર આપવો પડશે. અને જે તવાફે જીવારતના ચાર શીત છોડશે તો જ્યાં સુધી અદા કરશે નહીં આખી ઉમર પણ સ્ત્રીની આગતમાં એહરામથી નીકળશે નહીં અને તેજ એહરામથી અદા કરવો વાજેય થશે નહીં અને કંઈ બદલો આપવો બસ થશે નહીં અને દરેક જીમાને બદલે કે જે જીદી જીદી બેઠકમાં (કે જીદા વખતમાં) કરી હશે તેની ગણતરી પ્રમાણે દમ આપવો વાજેય થશે. અને જે તવાફે સદર કે તવાફે કોદુમના એક બે ત્રણ શીત છોડ્યા હશે તો દરેક શીતની બદલે પુરો સદર આપે. અને જે ચાર અથવા ચારથી વધુ શીત તવાફે સદરના અથવા તવાફે કોદુમના છોડ્યા હશે તો દરેક શીતને બદલે પુરો સદર આપે અને સઘ અથવા સઘનો વધુ ભાગ વગર ઉગરે છોડ્યો હશે, અથવા વગર ઉગરે સઘને સવારી ઉપર કરી હશે તો દમ આપે ફરીજે ચાલીને બીજવાર કરશે તો દમ માથેથી ઉતરી જશે અને જે ઉગરથી કરી હશે તો કંઈ ડર નથી. અને જે સઘના એક બે ત્રણ ફેરા છોડશે તો દરેક શીતને બદલે સદર આપે

જે કે.ઠ અરશતથી સ્થાસ્તિ પહેલાં નીકળે અગર જે નાડેલા ઉટેને પકડવા ગયો હોય તો પણ દમ વાજેય થશે. પણ જે સ્થાસ્તિ પહેલાં જે પાછો હડી આવ્યો તો દમ માથે રહેશે નહીં અને જે ગોશ્ત ખાદ હટશે તો માથેથી ઉતરશે નહીં. જે મુજબલામાં ક્યોબાવાને વગર ઉગરે છોડશે તો દમ આપે. અને જે ચાર દીવસની

રમી તદન છોડશે અથવા એક દીવસની સમગી રમી છોડશે અગર જે તે દસમી તારીખની હોય, અથવા એક દીવસની રમીમાંથી વણી કાંકરીઓ છોડી હોય, દાખલા તરીકે દસમી તારીખની રમી થી ચાર કાંકરીઓ અથવા બીજા દીવસની કાંકરી થોથી અગયાર કાંકરીઓ છોડી હોય તો આ સર્વ સુરતોમાં દમ આપે. અને એક દીવસની કાંકરી થોમાંથી થોડી છોડે જેમ કે દસમી તારીખના ત્રણ કાંકરી અથવા એથી ઓછીને છોડી દે અથવા બીજા દીવસમાં દસ કાંકરી અથવા એથી ઓછી છોડી દે તો દરેક કાંકરી બદલે પુરો સદર આપવો વાજેય છે.

હવે જાણવું જેઠાએ કે જે મસાલામાં કેટલાક સદર આપવા પડે જેમકે રમીમાં દરેક કાંકરીને બદલે, અને તવાફ તથા સઘમાં દરેક શીતને બદલે, અને દરેક નખ અને વાળને બદલે તો આ સર્વ જગ્યા જે સદરના ટોટલ દમની કીમત સુધી પોહોચે તો કાંઈક ઓછું કરવું જેઠાએ કે જેથી દમની કીમતથી ઓછો થાય તથા મોટો તકરીર તથા નાધલી તકરીરનો ફેર રહે.

જે હજી અથવા ઉમરામાં હરમથી બહાર મુડાવશે તો દમ આપે. અને એવી રીતે જે હજીમાં એટલામે નહર પછી મુડાવશે તો દમ આપે પણ જે એહરામવાળો હરમની હદથી બહાર નીકળે અને ફરી હરમમાં આવીને મુડાવે તો કંઈ ડર નથી પણ જે હાજ એવામે નહર પછી આવીને મુડાવશે તો દીલ કરવાનો દમ આપશે. અને જે યુમે ભેરી અથવા શહવતથી હાથ લગાડશે અથવા મોખાશરતે શહેશા કરશે, અથવા સ્ત્રીની ખાસ જગ્યા સિવાય બીજે કંઈ જીમા કરશે ઇનગલ થશે અથવા નહીં થશે. અને જે જલક (હાથરસ) કરશે અથવા ચોપગા પ્રાણી થી જીમા કરશે તો જે તેથી મની નીકલશે તો દમ આપશે અને નહીં તો કંઈ આપવું પડતું નથી.

જે તવાફે જીવારત એવામે નહર પછી વગર ઉગરે કરસે તો દમ આપે.

અને જાણવું જેઠાએ કે દસમી તારીખે હજીના ચાર કામ છે. પ્રથમ રમી ફરી જીવન કરવું

ફરી મુડાવું ફરી તવાઈ. તો તવાઈને સર્વથી પાછલ કરવો સુનત છે. અને જે સર્વથી પહેલાં અથવા વચમાં કરશે તો કંઈ હજી નથી પણ મકરૂં છે અને (તવાઈ વગર) હજીના ત્રણ કામોમાં કારેન તથા મોતમ-તેમને તરતીય વાળે છે. અને મુશ્કેલી ફક્ત રમી તથા મુડાવવામાં તરતીય વાળે છે; કારણ કે એના ઉપર ગુપ્ત કરવું વાળે નથી. તો જે તેમાં આગલ પાછલ કરશે તો દમ વાળે થશે. અને તક્સીર તો દમ તે કિરાનના દમથી અદા થતો નથી પણ બીજો ગુદો દમ આપવો પડે છે. અને જે કોઈ કોઈ વાળે અને વગર ઉગરે તરક કરશે તો દમ આપે, અને જે ઉગરથી છોડશે તો કંઈ આપવું પડતું નથી.

અને એકરામમાં મના થએલી એવી વસ્તુને કે જેના સમયથી દમ આપવો વાળે થાય છે ચાહે તો હરમમાં ગુપ્ત કરનારને તેનું ખવું દુરસ્ત નથી. અને ચાહે તો જ મીસકીતને અડધો અડધો સાઅ ધડે અથવા એક એક જાનો માલેક કરી આપે. અને મક્કાના મીસકીતને આપવું ધણું અશ્વલ છે. અને નહીં, તો જ્યાં ચાહે ત્યાં આપે પણ દરેક મીસકીતને સદકએ શિવથી ઓહું આપે નહીં. નહીંતો દુરસ્ત થશે નહીં. અને જે વધારે આપશે તો વધારે ગણતરીમાં આવશે નહીં દાખલા તરીકે જે ત્રણ સાઅ ધડે સાત મીસકીતને બરાબર આપશે તો એકને આપેલું પણ ગણતરીમાં આવશે નહીં. અને જે ત્રણને આપશે તો બીજા ત્રણ માસકીતને આપવું પડશે. અને જે ચાહે તો ત્રણ રાજ રાખે જ્યાં ચાહે, હરમ હોયકે તે બહાર હો. અને જે ઉગરથી એવું મના કામ ક્યું હશે કે તેથી સદકો આપવો પડે છે તો તેને અખતયાર છે જોઈએ તો અડધો સાઅ ધડે એક મીસકીતને આપે અથવા એક રાજ રાખે.

અને બુખાર, ઠંડ, જખમ, માથું દુઃખવું અને એ ઉગર છે. અને બીજારીનું હંમેશ રહેવું અથવા હલાકીએ પુગવું એ શરત નથી. પણ ઉગર થતા માટે તકલીફ અને મશકત થવી અસ છે. અને જીવનમાં બાહોરી ઉપ અને ગરીબાઈ એ

ઉગર નથી. જે આ હાલતોમાં વગર કોઈ ઉગરે કંઈ તક્સીર કરશે તો તેની ગુપ્તગારી આપવી પડશે તેને ઉગરવાળા જેવો અખતયાર થશે નહીં જે ગરીબાઈને લોધે અને કુદરિ નહીં નજરો તો તેને માથે વાળે રહેશે. અને જે કોઈ ઉગરથી કંઈ કામ કરે તો તેના ઉપર વાળે છે કે જરૂર તેથી આગળ વધે નહીં. દાખલા તરીકે જે ટોપી પહેરવાથી જરૂરત ટલતી હોય તો ફેટા પાળે શે તો ગુનાહ થશે બીજો કુશરો આપવો પડતો નથી. પણ જે ટોપી સિવાય બીજી જગ્યામાંથી માથું ફેટાથી ઢાંકશે તો તેની ગુપ્તગારી ગુદી વાળે થશે.

સ્ત્રી મીલાપ (જમા) કે સોપારી જેટલું આદ મીને આગળ રસ્તે અથવા પાછળ રસ્તે દાખલ ક્યું હોય અગર જે મની નીકળી નહોય ઉધમાં ક્યો હોય અથવા કોઈ સ્ત્રીએ ગંધાના જરૂર અથવા માણસના કે કોઈ જનાવરનો કપાયલો જરૂર પોતાની ફરજ (પીશામની જગ્યા) માં દાખલ ક્યો હોય, તો જે એ કામ અરક્તમાં ગયા પહેલા ક્યું હોય તો હજી ફસેદ થશે. ફરી જેની રીતે સહી હજીમાં કરે છે તેવી રીતે હજી ના સર્વ કામ બળવી લાવે. અને મના થએલા કામોથી બચતો રહે. જે મના થએલા કામોને કરશે તો તેની ગુપ્તગારી આપવી પડશે. અને હજીના કામો ક્યાં વગર એકરામમાંથી નીકળશે નહીં. અને હજી ફાસેદ કરવાનો દમ આપવો વાળે થશે. અને આવતે વર્ષે તેની કળ કરે અગર જે તે નફલ હજી હોય. કારણ કે તે શરૂ કરવાથી વાળે થાય છે. અને કળ કરતી વેળા સ્ત્રીને ગુદી રાખવી વાળે નથી પણ જે ફરી જમામાં પઢવાની બીક હોય તો એકરામના વખતથી ગુદા થવું મુસ્તહબ છે. અને જે અર દામાં ગયા પછી આ કામ થયું હોય તો જે તે મુડાવવા તથા તવાઈ જ્યારતથી પહેલાં થયું હોય તો બદના (ઉંટ ગાય) આપે અને મુડાવવા પછી પણ તવાઈ પહેલાં થયું હોય અથવા તવાઈ પછી પણ મુડાવવા પહેલાં થયું હોયતો દમ આપવો વાળે છે. અને કારેન જે ઉમરાના તવાઈ તથા અરદામાં જવા પહેલાં જમા કરશે તો હજી અને ઉમરાનો અને ફાસેદ થશે. અને કિરાનનો દમ તેને માથે રહેશે.

નહી પણ હજી ઉમરો ખેને છોડાવવા માં એ દમ આપવા વાજેય થશે. અને સર્વ કામો પુરા કરીને એકરામથી બહાર આવે, જેમ કે ઉપર જણાવ્યું છે અને જે તે ઉમરાના તવાર તથા અંતરિક્ષામાં જવા પછી પણ મુડાવવા પહેલાં છામ કરશે તો યાદનો તથા દમ આપશે અને કિરાનનો દમ પણ આપવો પડશે અને જે મુડાવવા પછી કરશે તો એકદમ આપશે અને કિરાનનો દમ પણ અને ઉમરાના ખીખ કરીને એકરામથી નીકસે અને ઉમરાને કળ કરે અને જે ઉમરાના ચાર શોત પછી કરી છે તો દમ આપે ઉમરો શાસેદ થયો નથી.

મોહરેમ જે ખુશકીના જનવરને કે જેની પેદાએશ જમીન ઉપર થતી હોય અગર જે તે દરયામાં રહેતું હોય જેવી કે અતક તેને શીકાર કરી કતલ કરશે અથવા ઇશારાથી કે વાતથી કતલ કરનારને બતાવશે અને કતલ કરનાર તેને જુડાવે નહી તથા તેથી પેહેલાં તે તેને જાણુનો પણ નહોતો તથા જ્યાં બતાવ્યું હતું યુજ તે હતું તે કતલ થયું તથા મોહરેમ કતલનાં વખતે એકરામમાં હતો તો તેનો બદલો આપવો વાજેય થશે. જે કેટલીકવાર કતલ કરશે અથવા બતાવશે તો દરેક વખતનો બદલો જુડો આપશે અને ભુલચુક વગેરે હાતોએ એમાં સરખી છે અને જે મોહરેમ કતલ કરનારની કોઇ પણ રીતે મદદ કરશે જેમ કે છરી અથવા બાજો પકડાવે અથવા કતલ કરનારને કતલ કરવાનો હુકમ કરશે તો પણ તે બદલો આપશે. અને જે જનવર દરયામાં જન્મવું હોય શરી અગર જે તે ખુશકીમાં રેડવું હોય જેમકે દરયાઇ કુતરું દેડકું કેકરો મગર કા ચખો અને એ શીયાય ખીજુ કંઈ અગર જે તે ખાવામાં આવતું ન હોય તેનો શીકાર કરવો દુસ્ત છે. અને ખુશકીના શીકારમાં અગર જે તે હરામ હોય જેમ કે ખીનજર તેના શીકાર કરવાથી બદલો આપવો વાજેય થાય છે. પણ વરં, અકઅક સિયાય ખીજુ જાતનો કામરો, ચોલ વીંછુ, સાપ, બિંદર, કુતરું અગર જે તે જંગલી હોય, ખીલા-

હી ધરમાની, કીડી, ચાંચડ, જવા પ્રવાના, (મરમરેયુ) ખાંખ સીપકચી, સકાખાંખ, નોલેયો, અને સર્વ જન-

તનો જેહરેવાળા જનવર અને જે જે જનવર કે ખાવામાં આવતા નહોયને હીમશે કરે અને વગર કતલ કરે છે થતું ન હોય આ સર્વને કતલ કરવામાં કંઈ આ પવું પડતું નથી. પણ જે કીડી દુખ દે નહી તથા એવીજ રીતે ખીખ જનવરો જે ઇજા કરે નહીં તેને કતલ કરવા દુસ્ત નથી, અમર જે કતલ કરવાથી તેનો બદલો વાજેય થતો નથી. અને જે નહીં ખાવામાં આવતું જનવર જે હીમશે નહી કરે અથવા હીમશે તો કરે પણ વગર કતલ કરે તે છે થઈ શકે છે અને ફરી મારી નાખે તો જે તે કામની મીલકત ન હશે તો તેનો બદલો આપવો પડશે પણ બકરીની કીમતથી વધારે આપવું પડશે નહીં. અગર જે હાથી હોય. અને જે તે જનવર કામની મીલકત હોય અથવા તે જાંટ વગેરે ખાવામાં આવે તેનાં જનવર હોય તેણે હીમશે કર્યો હોય અને મોહરેમ તેને કતલ કર્યું તો માલિકને કીમત અપાવાશે જેટલી થાય અગર જે બકરીની કીમતથી વધી જાય. અને મોહરેમને બકરી જુનુંદુલ કરવી અગર જે તેનો બાપ હરણ હોય તથા ગાય, જાંટ, મરગી અને દેશી અતકને જુનુંદુલ કરવા દુસ્ત છે. પણ જંગલી અતક શીકાર છે તેનો શીકાર કરવાથી બદલો આપવો વાજેય થશે. અને હલાસે જે હિલ્લમાં શીકાર કર્યો હોય અને હિલ્લમાં જુનુંદુલ કર્યો હોય અગર જે તેણે મોહરેમને માટે શીકાર કર્યો હોય તો જે મોહરેમે બતાવ્યું નહશે તથા મદદ કે હુકમ કર્યો ન હશે તો મોહરેમને આ શીકાર ખાવો દુસ્ત છે. પણ જે એમાંથી કંઈ (મદદ વગેરે) કરી હશે તો મોહરેમને ખાવું દુસ્ત નથી અને હલાસને ખાવું દુસ્ત છે. અને હરણ વગેરે પાલેશે શીકાર તે શીકારનીજ ગણતરીમાં છે તેને કતલ કરવાથી બદલો તથા તેના માલિકને કીમત જુદી આપવી પડશે. અને જે જાંટ જંગલી થયું હોય તે શીકારની ગણતરીમાં નથી. અને કતલ અગર જે વગર અખીયારે કર્યું હશે તો પણ તેનો બદલો વાજેય થશે.

અને શીકારનો બદલો આ છે કે જે આદલ (અમાલિક) આદમી તે શીકારની કીમત દેવે અને

જે એક આદેશ હોય તો પણ બસ છે અને તે કીમત કતલ કરેલી જગ્યાની કીમતને માફક હોય. જો ત્યાં તેની કીમત નહોતી તો તેને પાસેની જગ્યાની કીમતને માફક ફેરવે અને કીમત કરવા માં તેની ખુબી અને ખુબસુરતી જે પેદાએશથી હોય તેની ગણતરી કરે. પણ જો તે શીખવેલું હોય તેની કીમત બદલામાં વધારાય નહીં પણ માલિકને કીમત અપાવવામાં શીખવવાની કીમત પણ અપાવાશે. ફરી કાતેલને અખીયાર છે ચાહે તો કીમતથી હદી ખરીદીને હરમમાં જીવન કરે. અથવા અનાજ ખરીદીને દરેક મિસકીનને સદકએ ફિતને અંદાજે જ્યાં ચાહે ત્યાં આપે ફિતના અંદાજથી વધારે એકાદ ગણતરીમાં આવશે નહીં જેમકે ઉપર બયાન થયું છે અથવા દરેક મિસકીનના ખાણુને બદલે એક એક રોજને જ્યાં ચાહે ત્યાં રાખે. અને જે અનાજ ફિતના અંદાજથી થોડો બચે અથવા મુલથીજ થોડો હોય જેમકે ચલ્લીના બદલે તો તેને યાતો એક મિસકીનને આપે અથવા એક રોજને રાખે. અને આ જગ્યા ઇમાલતની કાંઈ ખાવુ આપવું (બવડાવવું) પણ દુરસ્ત છે અને કીમત આપવી પણ દુરસ્ત છે. પણ દરેક મિસકીનને ફિતના અંદાજથી એકાદ વતી કીમતઆપે નહીં. અને જો દરરોજ એકજ મિસકીનને આપ્યા કરશે તો પણ દુરસ્ત છે. અને એસુલ (આપદાદા)ને તથા ફેર (દીકરા પોતરા) ને બાયડીને ગુલામને અને પૈસાદારને આપે નહીં. વાજેખ સદકાની જમ. અને જો કોઈએ રહેવાને માટે તંચુ ખડો કર્યો, અને તેમાં શીકાર ઊલજીને મરી ગયો તો કાંઈ ડર નથી અને જો શીકારને જખમી કર્યો અથવા તેનો પર ઉખેડો અથવા તેનો કોઈ અંગે કાપી નાખ્યો પણ તેથી તે જનવર મરણ નહોતી તો તેની કીમતની તુકશાની આપવી પડશે. દાખલા તરીકે સાજા શીકારની કીમત એક રૂપિયો હોય અને આ તુકશાન કે જે તેણે તેમાં કપડું લેધી તેની કીમત માર આના

ની થઈ તો માર આના કીમત તુકશાની આપવા વાજેખ થશે પણ જો શીકારના લાભને વીચાર હોય જેમકે બીલાડીથી છોડવામાં તુકશાની થાય અથવા મરી જાય તો તેમાં કાંઈ નથી જો જખમી થઈને શીકાર ગાએખ થાય અને તેના મરવા જીવવાનો હાલ જણાય નહીં તો પુરી કીમત આપવી પડશે, એહતેયાતને માટે અને જો જખમ સાંગે થાય અને કાંઈ અસર પણ બાકી નરહે તો પણ બદલો આપે. અને જો જખમની જગ્યા આપી નહોતી અને ફરી તે જનવર કતલ પણ થયું તો જખમની ગુન્હાગારી તથા કતલનો બદલો જુદો જુદો આપવો પડશે. અને જો શીકારની બાજુ કે ટાંગ એવી રીતની તોડી હોય કે તે પેતે પોતાનો બચાવ પોતાના દુશ્મનથી કરી શકે નહીં તો શીકારની પુરી કીમત આપવી પડશે. અગર જો તે મરે નહોતી. જો શીકારના ઇંડાને તોડ્યું હોય હવે જો તે ગંદુ થયું નહોતી તો તે ઇંડાની કીમત આપે. અને જો તેમાંથી બચ્યું નીકળે કે જે તોડવાના સખમથી મરી ગયું હોય અથવા નીકળા પછી મરી ગયું હોય તો જીવતાં બચ્યાની કીમત આપે. અને ઇંડું તોડવા પેહેલાંથી બચ્યું મરેલું હોય તો ઇંડું કે બચ્યું કોઈને પણ બદલો આપવાનો નથી. અને જો તોડવાથી પેહેલાં મરે છે કે તોડવાથી મરે છે એમ જણાયું નહોતી તો એહતેયાતને માટે જીવતા બચ્યાની કીમત આપે. અને જો મોહરેમે શીકારનું દુધ દોર્યું હોય તો દુધની કીમત આપે

હવે જાણવું જોઈએ કે શીકાર હરમનો હોય કે હિલ્લનો હોય મોહરેમના હકમાં સર્વ બરાબર છે. એ સર્વના કતલ કરવાથી તથા બતાવ્યાથી તથા તુકશાન ક્યાંથી બદલો આપવો વાજેખ થશે.

અને જો જૂ મારે અથવા કપડાને તડકામાં નાખે કે જેથી જૂ મરે તો એક જૂમાં રાટલીના એક તુકડો અને બેમાં એક મુઠી મુઠી અને ત્રણમાં ત્રણમાં પૂરા એક સડકો આપે. ત્રીસમાં

પણ એવીજ રીતે છે. એટલે ત્રણથી વધુમાં આપે. સામ થઈ અને ત્રણ સુધી જે આહે તે આપે. અને જે જૂઠા મારનારને બતાવશે તો સફાઈ આપે.

અને દિલમાં જે કાંઈ એહરામ બધે અને તેના હાથમાં શીકાર હોય તો તે શીકારને એવી રીતે છોડવું વાજે છે કે તે હલાક થાય નહીં. અથવા તેને પિંજરામાં રાખે અથવા કાંઈ હલાલની પાસે અમાનત રાખે. અને એહરામ બાંધતી વેળા જે શીકાર ધરમાં હોય અથવા પિંજરામાં હોય અગર જે પિંજર હાથમાં હોય અથવા શીકારના મળામાં દોરડી બાંધેલી હાથમાં હોય તો આ સુર તેમાં શીકારનું છોડવું વાજે નથી. જે આ શીકારને એહરામ પેહેલાં પકડ્યો હોય તો. પણ જે એહરામ બાંધ્યા પછી પકડ્યો હોય તો દરેક હાલતમાં તેને છોડવું વાજે છે. અને જે શીકારને એહરામ પેહેલાં પકડેલો અને એહરામની વખતે તેને છોડ્યો તો તે મોહરેમની મિલકતમાંથી નીકળતો નથી. જે કાંઈ તેને પકડશે તો તે તેનાથી લઈ શકે છે. અને જે એહરામ પછી પકડીને છોડ્યો હશે તો તેને લઈ શકતો નથી કારણ કે એહરામને લીધે તે તેનો માલિક થતો નથી. અને જે કાંઈ બીજે મોહરેમ આફેલ બાંધેલ તે શીકારને કતલ કરશે તો પકડનારો આ મારનારો બંનેને પુરો પુરો બદલો આપવો પડશે અને ફરી પકડ તો કતલ કરનાર પસંદ પાડેલો. અને જે હલાલ કતલ કર્યો હશે તો જે તે શીકાર હરમનો હશે તો કતલ કરનાર પણ બદલો આપે. અને જે તે દિલ્લો છે તે હલાલ કતલ કરનાર ઉપર કંઈ નથી. પણ પકડનારો બદલો આપે. અને જે માલનો બદલો આપ્યો હશે તો ફરી તેની પાસેથી લેવે પણ જે રેન્જ રાખ્યા હશે તો તેની પાસેથી કંઈ લેવે નહીં. અને જે બે મોહરેમ એક શીકારને કતલ કરશે તો બંને પુરો બદલો આપશે. જે મોહરેમ શીકાર પકડીને વેચશે તો વેચાણ બાતલ થશે. અગર જે ખરીદનારો હલાલ હોય અને મોહરેમનું શીકાર ખરીદવું ખાતેલ છે અગર જે વેચનાર હલાલ હોય. અને એવીજ રીતે હેબા વગેરેના શીકારનો પ્રાપ્તો મોહરેમનો કરેલો ખાતેલ છે. અને જ્યારે હરમમાં મોહરેમ અથવા હલાલ દાખલ થાય અને

તેની પાસે શીકાર હોય અગર જે પિંજરામાં હોય તો તેને છોડવું વાજે છે. કેમકે તે હરે હરમનો શીકાર થયો છે. જે મોહરેમ એહરામ પછી અથવા હલાલે હરમમાં દાખલ થતી વખતે શીકારનું વેચાણ કયું હશે તો વેચાણ રદ થશે. જે તે શીકાર હલાલ થશે અથવા ખરીદનાર બંને થશે, તો વેચનાર બદલો આપનાર છે. જે કાંઈની પાસે બાજ હોય અને હરમમાં દાખલ થતી વખતે તેણે તેને છોડ્યો, તો જે તે બાજ હરમના કબુલરને મારી નાખશે તો તે શાખ્ત ઉપર કાંઈ નથી. જે હલાલ આદમી હરમના શીકારનું દુધ દોહશે તો તે દુધ તો કીમત આપે અને જે હલાલ હરમના શીકારને શુદ્ધ કરશે તો શીકારની કીમત તેને માથે વાજે થશે. જેમકે તો તે કીમતથી હદી ખરીદીને હરમમાં શુદ્ધ કરે અથવા મિસકીનેને ખાવાનું આપે જેમ કે તે બયાન થયું છે. અને એને રાજો રાખવો બસ નથી. અને જે મોહરેમ હરમના શીકારને કતલ કરશે તો તેની શુદ્ધગારીમાં રાજો રાખવો પણ ફરવ છે. અને જે હલાલ હરમના શીકારને કતલ કરનારને બતાવશે તો શુદ્ધગાર થશે કાંઈ આપવું પડતું નથી. પણ મોહરેમ એથી ઉત્તર છે તેને બતાવવાથી પુરો બદલો આપવો પડે છે. જે બે હલાલ મલીને હરમના શીકારને કતલ કરશે તો બંને બદલો આપશે. જે હરમની હરથને બડકારીને કઢાડી મુકશે અને ફરી તે હરથ હરમથી નીકળીને જણશે અને બંને મરી જશે તો બંનેને બદલો આપવો પડશે પણ જે હરથ માટે બદલો આપ્યો હશે ને ફરી બચ્યું જણી હશે તો બદલાનો બદલો કાંઈ આપવો પડતો નથી. પણ તેને પાણી હરમમાં લઈ જવું વાજે છે. જે કાંઈની સવારીના આગલા પાછલા પગથી અથવા મોહથી શીકાર હલાલ થશે તો તેનો સવાર બદલો આપશે. જે હરમના ઝાડની ડાલી ઉપર બનવર હોય એવી રીતે કે જે તે પડે તો દિલ્લમાં પડે તો શીકાર દિલ્લો છે જે એવી રીતે હોય કે જે તે પડે તો હરમમાં પડે તો તે શીકાર હરમનો છે. અને જે બનવરના પગ હરમમાં હોય અને માથું દિલ્લમાં હોય તો તે શીકાર હરમનો થશે. અને જે શીકારને

મોહરમે જીવ્હ ક્યો હોય અમર જે તે દિલ્લોનો
હોય પણ તે હરામ મુદારના હુકમમાં છે. અને
હરમનો શીકાર જે હલાલ અથવા મોહરમે
જીવ્હ કરશે તો તે મુદારના હુકમમાં છે. પણ
ફેટલાંકની નજદીક જે હરમના શીકારને હલાલ
જીવ્હ કરશે તો હલાલ છે અને ગુન્હગારી આ-
પવી વાજેબ છે. જે હરમના શીકારનું ઈંદુ જુ-
ન્યું અથવા તેનું દુધ દોહ્યું અને તેના બાકે
આપ્યો તો તે ઇલાનો તથા દુધનો તે માસેક
થાય છે. અને તેનું વેચ્યું કરાહીયતની સાથે જા-
એબ છે પણ ખરીદના હક્કમાં તે મદરૂક નથી.

જે હરમની લીધી ધાસ કદાટશે તો તેની કી-
મત આપવી તેને માથે વાજેબ થશે પણ સુકા
ધાસ, ધજખેર અને ખંભીને તોડ્યા દુસ્ત છે.
અને જે હરમના ઝાડને કાપી નાખ્યું તો જે તે
આપે આપ ઊમરું હોય અને તે એવી જાતનું
પણ ન હોય કે સોઠ રેપના હોય તો તેના
કાપનારો હલાલ હોય કે મોહરમે હોય તેની
કીમત વાજેબ થશે. અને ઝાડ તથા ધાસની
કીમતથી અનાજ અથવા હદી ખરીદી ઉપર
વર્ણ્યુ તે પ્રમાણે સદકો કરે. અને કીમત
આપ્યા પછી ધાસ, લાકડી, કાપનારની મીકલ છે
અને તેને વાપરવા તેને દુસ્ત છે, અને વેચ્યું
મદરૂક છે પણ ખરીદના હક્કમાં મદરૂક નથી.
અને જે એ ઝાડ કાઢની મિલકતમાં પર્ય હોય,
દાખલા તરીકે જેમકે ખાવલ કાઢની માલકી
જમીનમાં ઉગી નીકળે તો બીજી કીમત માલેકને
પણ આપવી પડશે. અને જે ઝાડ કાઢનું રેપેલું
હોય ફરી રેપવાની જગતીનું હોય જેમકે દાડમડી
અથવા ન હોય જેમકે ખાવલ, તેને કાઢએ રેપી
યુ તો તેના કાપવાથી બાકો આપવો પડતો
નથી પણ તેના માલેકને કીમત આપવી પડશે.
અને જે ઝાડ રેપાવાં ઝાડની જાતીથી હોય
જેમકે દાડમડી અને તે વગર કાઢને રેપે જમી
ગયું આ તે કાઢની મિલકતમાં ન હોય
તો પણ મદરૂકો આપવો પડતો નથી. પણ
જે તે કાઢની મિલકતમાં હોય તો તેની કીમત
માલેકને આપે. અને જે ઝાડના પાંદડાં ટોડવાથી
ઝાડને નુકસાન થતું ન હોય તો તેના પાંદડાં

ટોડવા દુસ્ત છે અને જે નુકસાન થતું હોય
તો દુસ્ત નથી. અને જે ફલદાર ઝાડ જે આપે
આપ નીકળું હોય તો પણ તેનું કાપવું દુસ્ત છે.
પણ જે તે કાઢની મિલકતમાં હોય તો માલે-
કનો હુકમ ભેગો થયત છે. અને જે તંબુ ગાડવાં
અથવા મુરો તંદુર મોઢવાં અથવા ચાલવાં ધાસ
લાકડી ટુટે તો કથી હરકત નથી. અને સુકી
લાકડી અને ઝાડ અથવા હડીને ઊમેદાયલું
ઝાડ કે જે લીજ થઈ શકતું ન હોય તેને કાપવું
દુસ્ત છે. અને ઝાડની જડ પ્રમાણે ગણતરી
થાય છે જે કાળી હરમમાં હોય અને જડ હિ-
લ્લમાં હોય તો તે હિલ્લનું ઝાડ છે. અને જે જડ
હરમમાં હોય અને કાળીઓ હિલ્લમાં હોય
તો તે હરમનું ઝાડ છે. જે અડધી જડ હરમમાં
અને અડધી હિલ્લમાં હોય તો પણ તે હરમનું
ઝાડ છે.

હવે જણવું જોઈએ કે હદી ચલાવી વખતોઅ
કરનાર હજમના એદરામ પછી તથા કારેન જે
એદરામમાં મના થયેલું કાંઈ કામ કરશે તો
મુદરેદથી એવડી ગુન્હગારી આપવી પડશે. એ
એદરામનો ગુનોહ. અને જે તે કાઢ વાજેબ
છોડશે અથવા હરમના ધાસ ઝાડ કાપશે તો
મુદરેદની જેમ એકજ ગુન્હગારી આપે. અને
જે શખ્સ પોતાની મીકાતથી વગર
એદરામ બાંધે આગળ વધશે તેના પર દમ
વાજેબ થાય છે. પણ જે પાછો હદી મીકાત
ઉપર આવીને એદરામ બાંધી લેશે તો દમ માથે
રેહશે નહીં. અને જે પાછો નહીં ફરો અને મી-
કાતથી વધીને એદરામ બાંધ્યું તો દમ વાજેબ
થશે. પણ જે એદરામ બાંધીને હજમનું કાંઈ
કામ કર્યું ન હશે ને પાછો એદરામ બાંધેલો
મીકાત ઉપર ચાલ્યો આવશે અને મીકાતપર
આવીને તલમીયા કેંહશે તો દમ માથે રેહશે
નહીં. અને તવાફનો એક શોત કરવાથી પણ
હજમનું કામ કરવું ગણાશે, અને શોત પુરો થવા
પહેલાં ગણાશે નહીં. અને પાછું હડીને આવવું
એ શખ્સ ઉપર વાજેબ છે પણ જે હડીને
આવવામાં હજમ ફોત થવાની ખીક હોય તો પા-
છો ફરે નહીં. અને જે એ શખ્સ પાછો નહીં

ફર્યો અથવા પાછો ફર્યો પણ મીકાત ઉપર આવીને તલખીયા કહી નહીં, અથવા હજીજી કામ શરૂ કર્યા બાદ પાછો ફર્યો તો આ ત્રણે સુરતોમાં દમ આપવું જ પડશે. અને જે કોઈ કેરાન માટે જમ અને વગર એહરામે મીકાતથી આગલ વધે તો તે મુફરદની જેમ એક જ દમ આપે.

જે કોઈ મીકાતથી બહાર રહેનારો (આફ્રીકી) હિલ્લા એટલે મીકાત અને હરમની વચ્ચે કંઈ કામને માટે જમ, દાખલા તરીકે કોઈ સુંબઝથી જુદા કોઈ જરૂરતને માટે જમ, તો તે શખ્સને વગર એહરામે જવું ફરસ્ત છે. જ્યારે તે ત્યાં ગયો તો ત્યાંના લોકો તથા રહેનારાઓના હુકમમાં એ પણ આગ્યો. તો ફરી જો શખ્સ હવે મક્કામાં કોઈ જરૂરતને લીધે જશે તો વગર એહરામે એને જવું ફરસ્ત છે. અને જો હજીજ કરવા ચાહે તો હિલ્લામાંથી એહરામ બાંધી જેમકે ત્યાંના લોકો કરે છે. જો આફ્રીકી એટલે મીકાતથી બહાર રહેનારો વગર એહરામે હરમમાં જશે તો તેને હજીજ અથવા ઉમરો કરવો વાજેબ થાય છે. જો અનેકવાર ગયો હશે તો દરેક વાર વગર એહરામે જવાને બદલે એક એક હજીજ અથવા ઉમરો કરે. જો મીકાત ઉપર પાછો ફરીને એહરામ બાંધી લેશે તો છેલ્લી વેલાના (વગર એહરામે) જવાનો મદ્દો કાફી થશે. અને બાકી માથે વાજેબ રહેશે. અને જો આફ્રીકી વગર એહરામે જશે અને ફરી તેજ વર્ષમાં ફરજ હજીજ અથવા નજર (હજીજ) અથવા નજર ઉમરો આદા કરશે તો પણ વગર એહરામે દાખલ થવાનો કાયદો માથે રહેશે નહીં. પણ જો આગલે વર્ષ કરશે તો માથેથી ઉતરશે નહીં તેને માટે જુદું અહતમ બાંધાને આદા કરવું પડશે.

જે કોઈએ ઉમરો ફર્યો અને ફરી બોડાવવા કે કતરાવા પેહેલાં બીજા ઉમરાનું એહરામ બાંધ્યું તો દમ આપશે. પણ જો બીજો ઉમરો આદા કર્યા પેહેલાં મુકાવશે (અથવા કતરાવશે) તો બીજો દમ વરી આપશે. વધારાના વચ્ચાલ આશરો.

કુસલ ૬

હદી તથા કુરબાની વિષે.

હદી તે ઘેટું, બકરી એક વર્ષની છે. અને જિટ પાંચ વર્ષનું છે. અને ગાય બેઝ બે વર્ષની છે. અને તેને (મરદનમાં) કેલાદો નાખીને પ્રખ્યાત કરવી અથવા સાથે અરફાત ઉપર લઇ જવી વાજેબ નથી. પણ કેરાન, તમ-ગોમ, નરક્ક, અને નજરના દમને જો તે યુદ્ધના હોય તો કેલાદો નાખીને અરફાતમાં સાથે લઇ જવું મુસ્તહક છે. અને જો ઘેટું કે બકરી હોય તો મુસ્તહક નથી. અને જુગલ કરનારને (જેના તરફથી જુગલ થયું હોય તેને) કેરાન તથા તમતોઅના દમમાંથી ખાતું મુસ્તહક છે. અને નરક્ક દમ જો હરમમાં જઇને જુગલ થાય તો તેનું પણ ખાતું જુગલ કરનારને ફરસ્ત છે. અને જુગલગારીનો દમ હજીજથી રોકાયેલો દમ, નજરનો દમ, અને નરક્ક દમ જે માર્ગમાં જુગલ થાય અને હરમ સુધી પુગે નહીં તે જુગલ કરનારને તથા પૈસાવાળાઓને ખાતું ફરસ્ત નથી. જો ખાશે તો કોમલ આપવી પડશે.

અને હદીની મર્વ જાતને હરમમાં જુગલ કરવી જરૂર છે હરમથી બહાર ફરસ્ત નથી. પણ તે મિનામાં જ થાય એ અગવતું નથી. અને હરમના ફકોરોને આપવું અરજી છે પણ તેઓનેજ આપવું એવું બંધન નથી. અને કેરાન તથા તમ તોઅના દમને એવામે નહરમાં જુગલ કરે જો પહેલાં જુગલ કરશે તો મજલતરીમાં આવશે નહીં અને જો એવામે નહર પછી કરશે તો મજલતરીમાં આવશે પણ ફીલ કરવાનો એક દમ આપવો પડશે અને બીજી હદીમાં એવામે નહરનું બંધન (શરત) નથી.

અને હદીની નકીલ (અછોડો) તથા ઝુઝ (ઘોડો) ને પણ સહકો કરે. અને કસાઇની મજૂરી હદીમાંથી આપે નહીં પણ જો સહકો કે હદયાની રૂએ આપે તો કાંઈ હોશ નથી. અને હદી ઉપર સવાર થાય નહીં અને જો લાચારી હોય તો કંઈ હરકત નથી. પણ જો સવારી કરતાં અથવા યોગે

લાદવાં કંઈ નુકસાની થશે તો નુકસાનીનો ખદ્દો ફરીને આપવો પડશે. અને તે પૈસાવાળા અને આપવું પૂરું (કાઠી) થશે નહીં અને હાલું કંઈ દેહવું નહીં. જે તે ધણું ટપકવા લાગે, તો જે જીવન કરવાનો વખત પાસે આવ્યો હોય તો તેને ઠંડા પાણીથી બંધ કરે અને જે જીવન કરવાનો વખત આવે હોય તો દોહીને ફરીને કદકો આપે. જે પૈસાવાળા અને આપશે અથવા પોતે પીશે તો કીંમત આપવી પડશે.

જે હાલમાં તેની જગ્યાએ પુગવા પહેલાં એવું કંઈ નુકસાન થાય કે તેની કુર્યાની થઈ શકતી ન હોય તો જે તે હાલ વાજે છે તો તેના મદલામાં બીજી લાવે, અને નુકસાની વળીને આલે તે કરે. અને જે તે હાલ નહીં હોય તો જીવન કરે અને તેના કલાદાને તેના ખુનમાં ખરડીને તેની કાદાન ઉપર ખુનનો ડાગો લગાડે. આ વાતની નિશાની છે તેને પૈસાદાર ખાય નહીં.

હજી કરનાર જે મોસાફર હોય તો તેને માથે કુર્યાની વાજે નથી અગર જે તે પૈસાવાળો હોય. પણ જે મકામાં (પર દીવસની કે તેથી વધારેની નૈયત કરી) રહેવાને લીધે મોસાફર નહીં રહે અને મોક્ષી થાય તો પૈસાવાળો હોવાથી તેના પર કુર્યાની પણ વાજે છે. કેરાન વગેરેના કમથી કુર્યાની માથેથી ઉતરતી નથી. પણ કુર્યાની એક જીવ વાજે છે. તેનું બંધા કરવું પણ જે હાલ પૈસાવાળો તથા મોક્ષી હોય તો વાજે છે.

જે મોહરમ દુશમન કે હરીન્દા (કાઠી ખાનાર જનવ) કે બીમારીના ગલ્યાની બીકથી રોકાય જાય તેને મોહરમ કહે છે. તો જે એ મોહરમ સુદેહ છે અથવા ઉમરો કરનાર છે તો તે એક દાને અથવા દમની કીમતને આપીને કાદને હરમ શરીરમાં મોકલે કે તે શખ્સ હરમમાં જઈને જીવન કરે. અને જીવન કરવાનો વખત તથા વારીખ નીમે કે જેથી જીવન કર્યા બાદ એ હલાલ થાય. આ જીવન પછી એમાને નહર જર નથી (તેથી આગલ પાછલ જીવન કરશે તેઓ દુરસ્ત છે) અને જે દમ અથવા તેની

કીમતની શક્તિ ન હોય તો બધા સુધી હરમમાં જીવન જ થાય અથવા પોતે જઈને તવાર સંધ કરીને મુઠાવે નહીં વાહાં સુધી તે હલાલ થઈ શકતો નથી. જે તે મોહરમ કારન છે તો એ દમ મોકલે, જે એક દમ મોકલશે તો એક પણ એહરામથી નીકલશે નહીં. અને જે મોહરમ દમ મોકલે નહીં પણ બધાં સુધી રોકાય કરનાર દુર થાય નહીં ત્યાં સુધી સખર કરે, અને ફરી પોતે જ જાય તો પણ દુરસ્ત છે. ફરી જે હજીને વખત મલાં આવ્યો તો ફીક અને નહીં તો ઉમરાના કામો કરીને હલાલ થાય.

અને મોહરમ ફક્ત જીવનથી હલાલ થાય છે. મુઠાવે અથવા ન મુઠાવે. જે જીવનના વખતથી પહેલાં હલાલ થશે અથવા એવું જીવન કે જીવન હરમમાં થયું નથી પણ (દરમ બહર) થયું છે તો જનાયતનો કારો વાજે થશે. જે જનાયત અનેકવાર થશે તો કારો પણ અનેક આપવા પડશે.

અને જે મોહરમ હરમમાં જીવન કરીને હલાલ થાય છે તેને માથે કળ વાજે થાય છે, તો જે હજીના એહરામથી હલાલ થયો છે. અને તે હજી નહીં છે તો જે આજ વર્ષમાં કળ કરશે તો એક હજી કરે. અને જે આવતે વર્ષ કળ કરશે તો એક હજી અને એક ઉમરો કરે. અને જે કિરાન કરશે તો પણ દુરસ્ત છે. અને જે કિરાનથી હલાલ થયો છે તો જે આજ વર્ષ કળ કરશે તો કિરાન કળ કરે. અને જે બીજે વર્ષ કરશે તો જોછએ તો એક હજી અને એ ઉમરો કરે. અને જોછએ તો એક કિરાન અને એક ઉમરો કરે. અને ઉમરો કરનાર ફક્ત એક ઉમરાનીજ કળ કરે. ક્યારે પણ તે કળ કરે.

અને મોહરમ દમ મોકલી આપે અને ફરી રોકાય મટી જાય તો જે તે હાલ અને હજી બંનેને મોકલી શકે છે તો તેપર વાજે છે કે જઈને હજી અક્કા કરે. અને હાલને જોછએ તે કરે. અને જે હાલ અને હજી બંનેને મોકલી શકતો નથી અથવા હજીને મેળવી શકતો નથી. તો જવાની કંઈ જરૂર નથી. જોછએ જાય અને જોછએ તો નહીં જાય અને જે હાલને

તો મળી શકે નથી. પણ હજીનો વખત મળી શકે છે તો અહજ આ છે કે જમને હજી કરે. જે નહીં કરશે તો કશો પાપ નથી. અને જે અરદાતનાં કરાવ પછી રોકાયું થઇ હોય તો તે મેહસરની મજૂરીમાં નથી કારણ કે તવાઈ જ્યારન (એને માથે રહેલો છે અને તે) નો વખત આખી ઉમર છે. પણ જે તવાઈ એવામે નહરથી પાછલ પડશે તો પાછલ કરવાનો દમ આપવો પડશે. જે મક્કામાં હજીના બે રકનો (અરદામા ઠેરવાથી તથા તવાઈ જ્યારન)થી રોકાશે તો તે મોહસર થાય છે પણ જે તે અકથી રોકાયો હોય તો મોહસર નથી. કારણ કે જે તે અરદામાં જવાથી રોકાયો છે તો તે ઉમરાના કામો કરીને હલાલ થશે. અને જે તે તવાઈ જ્યારવથી રોકાયો છે તો એ તવાઈનો વખત નીમાયશે નથી. આખી ઉમરમાં થઇ શકે છે. વલ્લાહો તમાલા આલમો મિરસવાય.

રસલ ૭

પારકાના તરફથી હજી કરવા વિષે.

હવે જાણવું જોઇએ કે હજી તથા ગિમરો નાએમ બનાવાથી પણ થઇ શકે છે. કે કોઇ કોઇના તરફથી અદા કરે. તો ગિમરો તથા નફલ હજીમાં તો નાએમ કરવા માટે કોઇ શરત નથી હાં તે કરનારમાં લાએકાન એટલે ઇસ્લામ, અકલ, અને સમજ હોવી જોઇએ, પણ ફરજ હજી અદા કરવા માટે કેટલીક શરતો કે તે વગર ફરજ હજી નાએમપણથી અદા થઇ શકતી નથી.

પેહેલાં આ કે જે સખ્સ પોતાની હજી કરાવે તેપર પ્રથમ હજી ફરજ થઇ હોય. તથા હજી ફરજ થયા પછી તે પોતે જવાથી કંઈ ઉગરને લીધે આજીજ હોય. અને મરવા સુધી આજીજ રહ્યો હોય. તો જે કોઇએ હજી ફરજ થયા પેહેલાં હજી કરાવી, અને તે પછી તેપર હજી ફરજ થઇ તો તેને માથે હજી ફરજ રહેશે અને પેહેલાં હજી નફલ રહેશે. અને એવીજ રીતે જે તેના ઉપર હજી ફરજ થઇ પણ અશક્તિ હોવા પહેલાં હજી કરાવી અને ફરી

આજીજ થયો તો હજી ફરજ અદા થતી નથી. ફરી કરાવી વાજેમ થશે. અને જે ઉગરને લીધે આજીજ થઇને હજી કરાવી છે તે જે એવો ઉગર હોય કે તેના જતા રહેવાની આશા છે દાખલા તરીકે જેમકે તે ઘણો ખીનાર હતો અને હજી કરાવ્યા પછી તે ગિમર દુર થયો તો ફરજ હજી અદા થશે નહીં. ફરી પોતે કરવી લાજેમ થશે. અને જે તે એવો ગિમર હતો કે તેના સારા થવાની આશાજ હતી નહીં દાખલા તરીકે જેમકે કોઇની આંખો જતી રહી હતી અને ફરી હજી કરાવ્યા પછી હજી વઆલાની કુદરવથી તે સાજ થઇ તો હવે ફરીથી હજી કરવી તેને માથે ફરજ નથી, તેની ફરજ હજી અદા થઇ ચુકી.

ખીજી શરત આ છે કે જે સખ્સ આજીજ થયો હોય તે ખીજી માણસને હજી કરવાનો હુકમ કરે અને માર્ગ ખરચ તેને આપે. અને જનારો તેનાજ ખરચથી સવાર થઇને હજી અદા કરે. અને જે મરેલો માણસ હજી કરાવવાની વસીયત કરી ગયો હોય તો તેના વારસ અથવા વહી (તરસી) તેવીજ રીતે ખીજીને હુકમ કરે અને વાટ ખરચ આપે. તો જે કોઇ માણસ જીવતા તરફથી વગર તેના હુકમે હજી કરી દેશે તો જીવતાનું ફરજ માથેથી ગિતરશે નહીં. અને મુરદ પણ જે વસીયત કરીને મર્યું હોય તો વારસને વગર હુકમે મુરદાની ફરજ હજી અદા થઇ શકતી નથી. પણ જે હજીની વગર વધીયને મુદ્દું મરી ગયું હોય તો જે કે.ઇએ વારસ હોય કે પારકો હોય મેહરમાનીની રૂએ તેની ફરજ હજી અદા કરી તો મુદ્દાની ફરજ હજી અદા થશે. ઇનશા અલ્લાહો તમારા એવીજ રીતે આજીજ (અશકત) અથવા મુદ્દાના વારસે (હજી કરવાનો) હુકમ તો કયો પણ (માર્ગ ખરચના) રૂપીયા આપ્યા નથી તો પણ હજી ફરજ અદા થશે નહીં. અને જે રૂપીયા તો આપ્યા પણ જેને હુકમ કરીયો તેણે પોતાના રૂપીયાથી હજી કરી તો જે તે હુકમ કરનારના રૂપીયામાંથી મળેરે લેશે તો ફરજ હજી અદા થઇ જશે. અને જે મળેરે નહીં લેશે તો અદા થશે નહીં. એવીજ રીતે જે માર્ગમાં સવાર થયો નહીં પણ

પેદલ ચાલીને હજી કરી તો પણ આમેરની * ફરજ હજી અદા થશે નહીં, અને રૂપિયા પાછા આપવા પડશે. અને ખરચમાં તથા સવાર થઈ ચાલવામાં ધણીની ગણતરી છે. જે ધણી રૂપિયા આમેરના ખરચના અથવા માર્ગના મોટા ભાગમાં સવાર થશે તો ફરજ અદા થાય છે. અને જોછામાં નથી. પણ હા, જે મુઠ્ઠા વસીયત કરીને મર્યાદા અને તેના તેહાવ (વતીયાંસ) માલમાં એટલી ગુનજએશ નથી કે તેના વતનથી સવાર થઈને હજી કરી શકે તો જ્યાંથી થઈ શકે ત્યાંથી સવાર થઈને અદા કરે. અને બાકી ચાલતાં કરે તો મુઠ્ઠાની ફરજ હજી અદા થાય છે. જે માણસને હજી કરવાનો હુકમ આપેલો તેણે જે આમેરના રૂપિયાને પોતાના રૂપિયામાં ભેગા કર્યા અને ફરી ભેગા કરેલાથી હજી કરી તો જે આમેરના ધણી રૂપિયા ખરચ થયા છે તો આમેરનું ફરજ અદા થશે, અને રૂપિયાનો બદલો આપવાથી છુટકારો થશે.

ત્રીજી. હજી કરનારો હજી કરવાની લાએ-કાવ રાખતો હોય. એટલે તે મુસલમાન, આકેલ સમજદાર હોય. ગાંડો કે છોકરું ન હોય.

ચોથી. જે માલમાં ગુનજએશ હોય તો આમેરના વતનથી હજી કરે. અને નહીં તો મીકાતથી આગળ જ્યાંથી થઈ શકે ત્યાંથી કરે.

પાંચમી એહરામની વખતે આમેરના હજી-ની નેયત કરે. જે ગુમાનથી કહે લખ્ખૈક અફ્રાહાનીન* મસલ* તો ધણું સારું છે. અને નહીં તો દીલથી (નેયત કરવી) પણ ખસ છે. જે એહરામ* પાંધવી વેળા મુખદમ (હુગમ) એહરામ પાંધું કોઇના તરફની નેયત કરી નહીં તો હજીના કામો શરૂ કરવા પહેલાં નેયત કરી લે. જે હજીના કામો શરૂ કર્યા પછી નેયત કરી હોય તો ફરજ થતી નથી. જે હજી કરે છે તેની હજી થશે અને આમેરનો ખરચ પાછો આપવો પડશે. અને પોતાના તરફથી હજીની નેયત કરશે તો પણ રૂપિયાનો બદલો આપશે. અને એવીજ

રીતે જે કોઇ ખીજ સખ્સની નેયત સાથે કરશે રૂરી તે ખીજે શખ્સ પણ આમેર હોય અથવા ન હોય તો બંને સખ્સોની હજી થશે નહીં પણ હજી કરનારની હજી થશે બંનેનો ખરચ પાછો આપવો લાજેમ થશે. જે કોઇ શખ્સે વગર હુમે પોતાની તરફથી જે પારકાઓના તરફથી અથવા પોતાના બંને મા બાપોના તરફથી એક એહરામમાં નેયત કરશે તો એહરામ પછી હજીના કામો શરૂ કરવા પહેલાં અથવા હજીથી ફારેગ થયા પછી જે એકની તરફથી ઠેરવશે તો ફરજ છે. કાળજી કે આ હજી અદા કરનારના તરફથી થઈ છે તે બંને ની નેયત નકામી ગઈ. હવે જેને ચાહે તેને સવામ આપે. અને જેમણે તે બંનેને સવામ આપે દરેક રીતે ફરજ છે.

છઠ્ઠી. જેને હુકમ થયો હોય તે પોતે હજી કરે ખીજથી કરાવી શકતો નથી. જે માર્ગમાં તે માદો થશે અને ખીજ શખ્સને મોકલશે તો રૂપિયા પાછા આપવા પડશે. આમેરની હજી થશે નહીં પણ જે આમેરે ખીજને હુકમ કરવાની ઇજાજત આપી હોય અને તેની રાયપર સોંપીયું હોય તો કરી હરકત નથી.

સાતમી. હુકમ કરનારની મીકાતથી હજીનું એહરામ બાંધે અને આમેરના હુકમ વિરૂદ્ધ કરે નહીં. તો જે આમેરે હજીનું કહ્યું અને મામુરે વમતોઅ કર્યો તો રૂપિયાનો બદલો આપશે અને હજી આમેરની નહીં પણ મામુરની થશે. એવીજ રીતે જે એહરામની જગ્યા કિરાન કરશે તો વિરૂદ્ધ કરનાર થયો અને રૂપિયા પાછા આપશે પણ જે આમેરે ઇજાજત આપી હોય કે કિરાન કર્યો તો ફરજ છે અને કિરાનનો દમ પોતાના માલથી આપે આમેરના માલથી ફરજ નથી. અને વમતોઅ કરવો તો તેને કઇયજી રીતે ફરજ નથી. આમેરે હુકમ આપ્યો હોય તો જ. કાળજી કે આમેરની મીકાતથી (વમતોઅ) કરવાથી હજી થશે નહીં પણ આમનું કે આમેરના હુકમથી જે વમતોઅ કર્યો તો આમેરની હજીનો અદા થશે નહીં પણ રૂપિયા પાછા આપવા પણ પડશે નહીં.

આ મજકૂર ખાખોની સંબાળ પછી જે

૧ અર્થ - ફલાણના તરફથી લખ્ખૈક* બોલતી વેળા "ફોલાન"ની જગ્યાએ જેણે હુકમ કર્યો હોય તેણે નામ લે. શા. મો.

માસુર આમેરના તરફથી હજી કરશે અને તે પરી કરશે તો ઠીક છે. પણ જો હજીને ફાસેદ કરશે તો પણ માસુર રૂપિયાનો બદલો આપશે. અને ફરી જે હજી કરશે તે પણ માસુરની તરફથી થશે અમેરની હજી અદા થશે નહીં.

જો માસુર આમેરની હજી અદા કરવા પછી પોતાની તરફથી ઉમરો કરશે તો એ દુસ્ત છે. આમેરના હજીમાં નુકસાન આવશે નહીં પણ પોતાના ઉમરામાં જેટલું રહે તેનો ખર્ચો આમેર પાસેથી લેશે નહીં. અને હજી અદા કર્યા પછી બેહતર આ છે કે આમેરના વતને જ્યાંથી ગયો હતો ત્યાં માસુર પાછો આવે જો મકામાં રહી જશે તો પણ કંઈ કર નથી. કારણ કે હજી અદા કરી ચુક્યો છે. પણ પાછું આવવું અશક્ય છે કે આમેરના અદા કરવાની જેમ નાએમનું અદા કરવું થાએ. જો કોઈએ કોઈને હજી કરવાનો હુકમ કર્યો. તેણે બીજા ત્રીજા વર્ષ હજી કરી તે વર્ષ હજી કરી નહીં તો કંઈ હરકત નથી. આમેરનીજ હજી થશે,

અને હજી કરાવવામાં ઉગરત (મજદૂરી)થી હજી કરાવે નહીં. અને હુકમ કરતી વેળા એવા શખ્સોથી હુકમ નહીં કરે કે જેથી મજદૂરી સમજાએ. પણ જો મજદૂરીથી હજી કરાવશે તો પણ હજી આમેરનીજ થશે. અને મજદૂરી પાછી આપવી પડશે. અને આ હજી કરનારને ખર્ચ જેટલા રૂપિયા અપાવાશે.

જે શખ્સે પોતે હજી કરી નહોય અને તે બીજા શખ્સની તરફથી હજી કરશે તો આમેરની હજી અદા થશે પણ મકરૂદ છે. જો સ્ત્રી પુરુષની તરફથી હજી કરશે તો આ પણ દુસ્ત છે. પણ પુરુષથી કરાવે તો બેહતર છે. અને અશક્ય આ છે કે માસુર મસલાઓથી બાણીનો હોય કારણ કે અવામ મસલાથી અંબણ હજી અદા કરવામાં ધણું ખર્ચ નુકસાન કરે છે.

જો માસુરથી હજી ફાત ચાલ તેની કસુરથી તો રૂપિયાનો બદલો આપવો પડશે પણ જો બીજા વર્ષ પોતાના રૂપિયાથી આમેરની હજી અદા કરશે તો આમેરની હજી અદા થઈ જશે, અને રૂપિયા પાછા આપવાથી છુટકારો થશે. અને જેઓ આસુરની કસુર નહોય તો રૂપિયા પાછા આપવા

પડતા નથી. ફરી નાએમ બનાવનારની તરફથી બીજા વર્ષ હજી કરે, અને રોકાણ (દેસાર)નો દમ આમેરના માલમાંથી આપે અને ફિશન તથા તમતોઅ ત્રિષે જો આમેરે હુકમ આપ્યો હોય તો માસુર પોતાના માલમાંથી ફિશન તથા તમતોઅનો દમ આપશે. અને એમાં વિરૂદ્ધ પડવાનું તથા રૂપિયાનો બદલો આપવાનું બધા ઉપર આવી મળે છે. અને જીનાયતનો દમ પણ માસુર પોતાના માલથી આપશે.

જો કોઈ વસીયત કરી ગયો હોય કે મારી હજી અદા કરાવશે તો તેના ત્રીયાંસ માલથી હજી કરાવાશે. જો ત્રીયાંસ માલમાં યુનમએશ હોય કે વસીયત કરનારના વનથી હજી થઈ શકશે તો બેહતર છે. (ત્યાંથી કરાવે) અને નહીં તો જ્યાંથી થઈ શકે ત્યાંથી કરાવે. અને જો એટલો માલ પણ નહોય કે મોકાવથી કરાવાય તો વસીયત ખાતેલ થશે.

માસુરનો નફો જે તેને જરૂર હોય છે તે આ છે. રોટલી માસ, શાક, ધી, દીવાનું તેલ. એહરમના કપડાં, પીવાનું પાણી. સફરના કપડાં, કપડાં ધોવાનો મસાલો અથવા મજદૂરી. અને માર્ગની જરૂરી ચીજો મશક, વામણો. હજીમ વગેરેનો ખર્ચ, મકાનનું બાડું સંભાલનું કરાવું (અથવા મજદૂરી) અને માસુરની લીયાકાત તથા હજીવતે લાગે જે જે ચીજો જરૂર હોય તે આપવી જોઈએ વધારે આપે નહીં અને કમી પણ કરવી જોઈએ નહીં. પણ સદકો (હદયો) તથા જીયાદત આમેરના માલથી કરે નહીં કોઈને ઉછીના આપે નહીં. વેળું જનાયતનું યુમદ અને ફાત મેયતના માલથી કરે નહીં પણ પોતાના માલથી કરે. પણ જો આમેરે હજીમ આપી હોય તો આ સર્વ દુસ્ત છે. જે રી માસુર ને જોઈએ કે આમેરથી દરેક રીતની રજા લે. કે જેથી વગી તથા બાંગી પડે નહીં. અને માર્ગમાં જો કરવું પડે તો જો કારલાની (કે આમોહનો) ઇમને જરાને લીધે ઠરે તો જેટલા દોરસ રહ્યો હોય તેના ખર્ચ આમેરના માલથી લે અને જો પોતાની ગરજ રહેશે તો પોતાની પાસેથી ખર્ચ કરે. એવીજ રીતે હજી પછી જો વહાણ કે કારલાને લીધે રહેવું પડે તો આમેરના માલથી

અરથ કરે. અને નહીં' તો પોતાના માલથી અરથ કરે. ફરી જ્યારે ત્યાંથી આવે તો આમેરના માલથી અરથ કરવા લાગે. પણ જે હજી પછી ત્યાં રહેવાના વિચર કર્યો હેય, અને ઉપર લખાયું છે કે એ દુસ્ત છે તો હવે માનુરનો અરથ આમેરના માલથી ખર્ચ થયો. ફરી જે દેશ આવવાના વિચાર થશે તો હવે પોતાને પાસેથી અરથ કરે આમેરના માલથી અરથ કરવો દુસ્ત નથી. એવીજ રીતે જે મક્કામાં જીલહજજ પેહેલાં પોહોયે તો પણ પોતાની માંડતું અરથ કરે ફરી જ્યારે જીલહજજ શરૂ થાય તો આમેરના માલથી અરથ કરવા લાગે. ફરી હજી પછી જ્યારે આમેરના વતનમાં પાછો ફરે અથવા મક્કામાં રહેવાનું ઠેરાવે. તો જે કંઈ નગદી અસમાજ આમેરના માલથી ખર્ચી રહેશે તે સર્વ આમેરને હવાલે કરે. જે આમેર પોતાની મેહરબાનીથી આપે તો લેવું દુસ્ત છે. (અને મદીના શરીફ આવવા જવાનો અરથ આમેરના માલથી અરથવો દુસ્ત નથી.) વધારાનો તમાલા આલમો.

અંથ સમાપ્તી

હવે જાણવું જોઈએ કે સરવરે કાએનાવ (સલ)ના રાજા મોતહદરની જ્યારત કરવી એ મુસ્તહબોમાં એક અફજલ કામ છે. એટલુંજ નહીં પણ કેટલાકોએ વાજેમની પાસે લખી છે. અને ફરમાને (સલ) શરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારી કબરની જ્યારત કરશે તેને માટે મારી શકાયત લાજેમ થઈ. અને ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારી જ્યારતે આવશે અને તે આવવામાં તેને માત્ર જ્યારતજ કરવી મતલબ હશે ખીજી કોઈ ગરજ ન હશે તો મારા ઉપર હક થયું કે હું તેને કયામતમાં શકાયત કરું. અને ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ મારા ઇનતેકાત પછી મારી કબરની જ્યારત કરશે તેની મીસલ એવી છે કે જેણે મારી જીવંતીમાં મારી મુઝાકાત લીધી. તો જે શખ્સ ઉપર હજીજ શરજ થાય તો પ્રથમ તેને અપ્પીયાર છે જોઈએ પ્રથમ હજીજ કરે અથવા પ્રથમ મદીના મોતવરમાં જાય.

જ્યારે મદીના શરીફની તૈયારી કરે તો ખેલતર આ છે કે કબર મોતહદરની જ્યારતની નૈયત કરીને જાય કે જેથી આ હદીસ—“જે

કોઈ માત્ર મારી જ્યારતનેજ માટે આવશે તો તેની શકાયત મારા ઉપર હક થઈ ગઈ—તેના ઉપર ખરી આવે. અને જ્યારે મદીના શરીફ આલવા લાગે તો મારામાં દોરફ શરીફ પણ પડે રહે. ફરી જ્યારે ત્યાંના ઝોડો દેખાયા લાગે તો વરી ધણું પડે. જ્યારે ત્યાંની ઇમારત દેખાય તો દોરફ શરીફ પછીને કહે અલ્લાહુમ્મ હાજા હરમો નખીયેક ફજઅલહો વેકાયતલ લી મિનન્નાર વ અમાનમ-મિનલ અન્નએ વ મુહલ હિસાબ * અને મુસ્તહબ છે કે ગુમલ કરે. અથવા વોગ્યુ કરે, અને કપાં પાક સાફ સારો લીવાસ પેહેરે. અને જો નવાં કપડાં હેય તો ખેલતર છે, અને ખુશમો લગાડે, આગવધીજ (સવારીથી કિતરી મડી) પેદલ આવે, અને ખોશુઅ ખોશુ (નંત્રણ) તવાળે જોટલાં થઈ શકે તેટલાં કરે, કમી કરે નહીં અને તે જગ્યાની મોટાઇ ખીયાલમાં રાખી દોરફ શરીફ પડે તો પડે ત્યાં આવે, જ્યારે મદીના મોતહદરમાં દાખલ થાય તો આ કહે, રખે અહ ખેલની મુઠખલ સિદકીવ વ અખરેજની મુખરજ સિદકીવ વજઅલ લી મિલ લ-હુનક સુલતાન નસીરા અલ્લાહુમ્મ—ફતહ લી અખવાળ રહમતેક વરજેકની મિન જેયારતે રસુલેક (સલ)માં રજકત અવલેયાઅક વ અહલ તાઅનેક વગફરલી વરહમની યા ખેર મસઉલ + અને અદબ તથા હોશુરે કલમ કરે, અને દોઆ તથા દોરફ શરીફ પણ પડે, ત્યાં દરેક જગ્યા રસુલુ-દલાહ.

* અર્થ આ અલ્લાહ આ તારા નખીનો હરમ છે તો હું તેને મારે માટે અગિતો ખયાવ કર અને અજબ તથા ખુરા હીસાબથી અમન કર ગા મો.

x અર્થ—આ મારા પરવરદીયાર દાખલ કરું મને સારી જગ્યામાં અને કહાડું મને સારી જગ્યામાં અને હું મારે માટે તારી પાસેથી મજબુત મદદગાર આ અલ્લાહ હું ખોલ મારે માટે તારી રહમતના દરવાજા મને આપ અને તારા રસુલ (સલ)ની જ્યારતથી જે ચીજ કે આપી છે તે તારા દોસ્તીને અને તારી બંદગી કરનારને. અને હું મને ખુશ અને મારાપર રહમ કર આ ખેલતર સવાલ થયેલાં ગુ. મો.

(સહ)ના કદમ પડેલા છે. પ્રામામ માત્રેક (રહ) મદીના મોનવવરમાં સવારીએ ખેસતા નહેતા. તેવણ શરમાવતા દતા કે મને શરમ આવે છે કે જે જમીનમાં હળીયુંલ્લાહ (સહ) ચાલેલા ફરેલા હોય તેને હું સવારીની સુમ (કે ખુરી)થી રાહું. અને શરી જ્યારે મસજદે નખવીમાં દાખલ થાય તો પ્રથમ જમણો પગ દાખલ કરે અને મસજદમાં દાખલ થવાની દોઆ તથા દોરદ શરીફ પઢે. અને બાબે જીઅરદહથી દાખલ થવું ખેલ-તર છે. ફરી કબર શરીફ અને મીનખરની વચ્ચે જે જમીન છે જેવું નામ રોદા મુઆરક છે અને જે જનતનેા તુકડો છે તેમાં તફીયતુલ મસજદ પઢે. તે એવી રીતે કે મીનખર જમણા ખયાની સિધ ઉપર રહે અને જે થાંભલાની નીચે પેટી છે તે સામે રહે. આ હળીયુ-લ્લાહ (સહ)ના ડેરવાની જગ્યા છે. અને તહીયતુલ મસજદ પછી સિનદો (શુકરનો) કરે કે દકક તઆલાએ આ નેમત અને નસીબ કરી અને જે ચાહે તે દોઆ કરે ફરી કબર શરીફની પાસે દાબર થાય. અને શિઆણાની દીવારના ખુશામાં જે થમ્મ છે તેથી ત્રણ ચાર હાથને ફાસલે ઉભો રહે. અને કિબલાની તરફ પીટ કરીને જરા ડાબો તરફ ઝુકેલો રહે કે જ્યાં ચેહરા મુઆરકનો ખરાબર સામનો થાય. અને પૂરા અદખ તથા નમ્રતાથી ઉભો રહે. અને ઘણો કરીય થાય ન-હી. અને દીવારને હાથ લગાડે નહીં કેમકે તે અદખ તથા હેઅતની જગ્યા છે. અને હજરત (સહ) ને લહદ શરીફમાં કિબલા તરફ ચેહરા મુઆરક રાખીને લેટેલા છે એવું ધ્યાન કરે. અને કહે. અરસલામો અલૈક યા રસુલ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા ખેર ખલકિ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા ખેયરત-લ્લાહે મિન ખલકિ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા હળીખ-લ્લાહ અરસલામો અલૈક યા સૈયદ વુલદે આદમ અરસલામો અલૈક એયોહ નખીયો વ રહમતુ-લ્લાહે વ ખરકા તોહ યા રસુલ લ્લાહ ઈન્ની અશહદો અન લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહો વહદહુ લા શરીક લહ વ અશહદો અન્નક અખદોહુ વ રસુલો

હુ:અશહદો અન્નક ખલ્લગત—રેસાલત વ અદદેતલ અમાનત વ નસહતલ ઉમ્મત વ કશફતલ ગુમ્મત ફજ્જક-લ્લાહો ખેર જન્નક-લ્લાહો અન્ના અફલહ મા જાજ નખીય અન ઉમ્મતિહી અલ્લાહુમ્મ આતે લેસેયેદેના અખદેક વ રસુલેક મોહ-મ્મદેનીલ વસીલત વલ ફેહીતલ વહ દર જત—રફીઅત વખઅસહુલ—મકામલ મ હમુહ—લલજ વઅત્તહુ ઇન્નક લા તુખલે કુલ મીઆદ વ અનજેલુલ—મુનજલલ મોકરફ ઇન્નક ઇન્નક સુખહાનક જુલ ફેહલીલ અજમ * શરી હજરત (સહ) ના વસીલાથી દોઆ કરે અને શફાઅત ચાહે તે આવી રીતે. યા રસુલ-લ્લાહ અસઅલોકશ શફાઅત વ અતવરસલો ખેક એલ-લ્લાહે ફી અ અમુત મુસલેમ અલા મિદલતેક વ મુનતેક + અને આ શબ્દોમાં જેટ-

* ઓ રસુ-લ્લાહ તમારા ઉપર સલામ થા-ઓ. ઓ અલ્લાહની મખયલુકના ખેલતર તમારા ઉપર સલામ થાઓ ઓ અલ્લાહની મખલુકમાંથી અલ્લાહના પસંદ કરેલા તમારા ઉપર સલામ થાઓ ઓ અલ્લાહના હળીખ તમારા ઉપર સલામ થાઓ. ઓ બની આદમના સરદાર તમારા ઉપર સલામ થાઓ ઓ નખી તમારા ઉપર સલામ થાઓ અને અલ્લાહની રહમત તથા તેની ખરકત થાઓ. ઓ અલ્લાહના રસુલ હું શાહેદી આપું છું કે અલ્લાહ શિવાય કોઇ પુન્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ જાગિયા નથી અને હું શાફી આપું છું કે તમે તૈના બંદા છો અને તેના રસુલ છો હું શાફી આપું છું કે તમે એ રીસાલતને પુગવી છ. અને અમાનતને અદા કરી છે. અને ઉમ્મતની ખેરખાહી ફરી છે. અને ગમને દુર કર્યો છે તો અલ્લાહ તમને સારો ખદલો આપે. અને નખીને તેની જમ્મત તરફથી જે ખદલો ખુદાએ આપ્યો છે તેથી અફજલ ખદલો તે અમા-રા તરફથી તમને આપે ઓ અલ્લાહ હું અમારા સરદાર તારા બંદા અને તારા રસુલ મોહમ્મદને નજદીકનો મસ્તખો, જુનુરગી અને હુસે મસ્તખો આપ. અને તેમને મક્રમે મદમુદે પોહોંચાવ કે જેનો તેં તેમને વાએહો આપ્યો છે. અને હું વાએહા વિરહ કરતો નથી અને તેમને હું તારી નજદીક નજદીકના ઉતારામાં ઉતાર. ખેશકક તને પવિત્રાઇ છે મોટા ફજલવાળો છે." શા.૦ મો.૦ + ઓ રસુલ-લ્લાહ હું આપની પાસે ફરશઅત

હો ચાહે વધારો કરે પણ તે અદમ તથા અનજનના શબ્દો હોય. અને આગલા ભેદો આ જગ્યા ટુક શબ્દો કહેવાને બને ત્યાં સુધી થોડું હોય એને સારું જણે છે. અને ધણુ પુકારીને બોલે નહીં પણ આદીરતા નરમાઇ તથા અદમથી અરજ કરે. અને જેનું સલામ કહેવું હોય તે કહે, આવી રીતે. અરસલામો અલૈક યા રસુ લલાહ બિન ફાલાની બને ફાલાનીન યસ તશફ્ફો એક એલા રબેક * ફરી એક હાથ જેટલો પાછળ હટીને હજરત અયુબકર સિદ્દીક (રદી) ઉપર સલામ કહે અરસલામો અલૈક યા ખલીફત રસુલીલાહ વ સાનીહે ફીલ ગારે રફીકહુ ફીલ અસફારે અમીનહુ અલલ અસરાયે આપા બકરેની—સ્સીદ્દીકે જબ ક—લાહો અન ઊમ્મતે મોહમ્મદીન ખૈરા. ફરી એક હાથ જેટલો વરી પાછળ હટીને હજરત આમર (રદી) ઉપર સલામ કહે અસલામો અલૈક યા અમીરલ મુમેનીન આમર—લ ફારૂકી—લલજ અઅજજ—લાહો બેહી લ ઇસ્લામ એમામલ મુસલેમીન મરદીય હૈય વ મૈયેત જબક—લાહો અન ઊમ્મતે મોહમ્મદીન ખૈરા. + અને આ જગ્યા પણ વધારે આજા શબ્દો કરવાનો અખ્તીયાર છે અને જેણે કહ્યું હોય તેનું સલામ પોહાંચવે ફરી જરા આગલ વધીને કહે અરસલામો અલૈક યા હજુએ રસુલી—લાહો (સલ) વ

ચાહુ છું અને હું આપને વસીલા અલ્લાહની પાસે લાડું છું આ આખતમાં કે હું આપના દીન ઉપર તથા આપની સુનત ઉપર મુલસમાનીમાં મરે શા. મો.

+ અર્થ—ઓ અલ્લાહના રસુલ તમારા ઉપર ફલાણુનો છોડો ફલાણુની તરફથી સલામ થાઓ. તે તમારી શક્તિ (સીફારસ) ખુદા પાસે લઇ જાય છે શા. મો.

+ અર્થ—ઓ રસુલુલ્લાહના ખલીફ પહાડની ખોમા તેમના સાથી સફરોમાં તેમના સાથી બેદો ઉપર તેમના બરોસેદાર અયુબકર સિદ્દીક તમારા ઉપર સલામ થાઓ. અલ્લાહ તમને હમ્મતે મોહમ્મદના તરફથી સારો બદલો આપે શા. મો.

+ ઓ અમીરલ મુમેનીન આમર ફારૂક જેનાથી અલ્લાહે ઇસ્લામને ઇજત આપી મુસલમાનોના ઇમામ જીવતાં તથા મરાયાહ પસંદ થએલા અલ્લાહ તમને હમ્મતે મોહમ્મદ તરફથી સારો બદલો આપે શા. મો.

રફીકહે વ વજરહેવ જબકોમ—લાહો. અહસનલ જબઅ જેઅના કોમા નત-વસલો બેકોમા એલા રસુલી—લાહો (સલ) લેયશફ્ફ લના વ ચદજી લના રખખ ના અં થોહાયેયના અલા મિલલતેહી વ સુનતેહી વ ચહશોરના ફી જુમરતેહી વ જમીઅલ મુસલેમીન ફરી આગળ વધીને મુહ મુબારકને સામે ઊભા રહીને જે કંઈ થઈ શકે પોતાને માટે માયાપને માટે તથા સર્વ મુસલમાનો માટે દોઓ કરે. ફરી ત્યાંથી નીકળીને આસતોવાનએ અયુબેઆપા (અયુબેઆપાનુ થામલો) ની પાસે આવીને બે રકઅત પઢીને દોઆ કરે. ફરી રાદા શરીફમાં આવીને નફ્ફો પઢે. જે મકરૂહ વખત હોય તો જકર ઇતીગફાર અને દોઆ કરતો રહે. ફરી મિન્મરની પાસે આવીને રૂમાનએ મિન્મર (મિન્મરના ગોળા) ઉપર હાથ રાખે. કારણ કે હજરત (સલ) તેપર હાથ મુબારક રાખતા હતા ફરી આસતવાનએ હન્નાના (રકનારે થાંબલો) પાસે આવે. અને સર્વ જગ્યા દોરદ શરીફ અને દોઆથી ગફલત કરે નહીં. જેમ ધણું થાય તેમ બેહતર છે. અને જ્યાં સુધી મદીના મોનવરામાં રહે તિલાવત તથા જકર કરતો રહે. અને દુરદ સલામ ખુમ કરતો રહે. અને રાતોમાં ઘણો જાગે અને વખતને નકામો ખોએ નહીં, અને જ્યાં સુધી થઈ શકે મસજિદે નજવીમાં નમાજ પઢે કબર

શરીફની જીયારત પછી દરરોજ અથવા જુમઆ ના બકીઅ (ફરરસ્તાન)ના મજરોની જીયારત પણ જરૂર કરે. કેમકે હજરત ઉસમાન (રદી) તથા હજક અખ્યાસ (રદી) તથા હજરત હસન

૧ અર્થ—ઓ રસુલુલ્લાહ (સલ) સાથે લેટલા અને તેમના સાથીઓ તથા તેમના વજરો તમો બંને ઉપર સલામ થાઓ. તમો બંનેને અલ્લાહ તઆલા સારો બદલો આપે. અમે તમારી પાસે આવ્યા છીએ અમે તમારો વસીલો રસુલુ—લાહો (સલ) પાસે લઇએ છીએ કે તેવળુ અમારી શક્તિ અપે કરે તથા અમારે માટે અમારા પરવરદીગારથી દોઆ કરે કે તે અમેને તેમના દીન તથા તેમની સુનત ઉપર જીવડાવે અને અમને તથા સર્વ મુસલમાનોને તેમના ટોલામાં જોડાવે શા. મા.

(રદી) તથા હજરત હમ્મરાહીમ (રદી) તથા અ-
ન્બાજે મોતહહરાત (હજરતની પવિત્ર ખીબચો
રદી) માં તશરીફ ગળે છે. અને હજરત
અમીર હમ્મન (રદી) અને શોહદા એ ઝોહોદ
(રદી) ની પણ હયાત કરે. અને ફાતેમા (રદી)
ની મસજીદમાં જઈને નમાજ પઢે. અને સતીવારે
મસજીદે કાળામાં જઈને નમોજ પઢીને દેખા
કરે. અને જ્યારે 'મદીનાથી' રૂખસત થાય તો બે
રકઅત મસજીદે નખવીમાં પઢીને હજરત (સલાની)
કબર મોખારકની પાસે હાજર થઈને મજકર
તરીકાએ સલામ પઢે અને ફરી થઈને આવે.
વલ્લાહો આલમો વ ઇલમોહુ અતરમ્મ વ
અહકમો અલ હમ્દો લિલ્લાહે રખીલ
આલમીન વરસલાતો વરસલામો અલા
હખીખિહી સેયેદના મોહમ્મદીન વ આલેહી
વ સહખીહી અજમઈન વ અલા જમીઈલ
મલાએકતે વલ અખીયાએ વલ મુરસલીન
રખના તકળલ મિન્ના વરજેકના રેદાક

હુયવ વ મેયેત' ચારખલ આલમીન
આમીન મુમ્મ આમીન.²

સમાપ્ત

તા. ૨૭ રજબ સને ૧૩૨૧ હીજરીના
ગ્રમખાને દીવમ થાશતના મુખારક વખતે આ
કિનાબને તરજુમો ક્રવાથી મારા કલમે આગમ
લીધી છે. અલ્લહમે લિલ્લાહ ખુદા તઆલા એને
ખખલ કરે. અને જેમ એ હાજરો મારે હજર
વિષે બાથું તરીકે છે તેમ એ મારે જોડે આપે.
રતન' બાથું થાય આમીન વસલ્લ-લાહો અલ
નખી.

² અર્થ—અલ્લાહ વધારે જાણનાર છે અને તેનો
ઇલમ સંપુરણ તથા મજબુત છે. સર્વ સ્તુતી અ-
લ્લાહ સર્વ જહાનના પાલનાર મારે છે, અને દોહદ
તથા સલામ તેના હખીખ અમારા સરદાર મોહમ્મદ
ઉપર તથા તેમની આલ ઉપર તથા તેમના તમામ
સહાબા ઉપર તથા તમામ ફિરશતા, અખીયા, અને
રસૂલો ઉપર થાય એ અમારા પરવરદીગાર વું અ-
મારે કબુલ કર અને જવતાં તથા મરતાં તારી ખુશી
અમને આપ. એ સર્વ જહાનના પાલનાર? આમીન
શા. મો.

પ્રસ્તાવના.

ખુદાના નામથી જે મોટો મેહરબાન રહમ કર્તા

અલ્લાહ તઆલા મારે હજરો હજર હમ્દ
તથા શુકર છે કે જેણે અમારા ઇમાનની ટેનક
વધારવાના તરેહ તરેહના માર્ગ બનાવ્યા કે તે
પર ચાલવું તે ઇમાનને ખીલવવું છે અને નહીં
ચાલવું તે ઇમાનને મુરઝાવવું છે અને હજર
હજર દોહદ અને સલામ તેના હખીખ સરવરે
આલમ હજરત મોહમ્મદ મારે છે કે જેવણે તે
માર્ગોને ખુલ્લા કર્યા અને તરેહ તરેહના ખ્યાન
થી તે સર્વથી આગાહ કર્યો તથા તેમની આલ
અસહાય તથા સર્વ મુસલમાનો મારે છે.

એ પછી શુલામ મોહમ્મદ ખી. હાજ હાફેજ
સાદેક અરજ કરે છે કે શુજરાતી બાષામાં
દીની કિતાબોની ધણી જરૂર છે અને તે જ.

રતનો કેટલોક ભાગ ખુદાએ તેના ફજલથી
મારેથી પુરા કરાવ્યો છે અને બાકીના હીરસા
પુરા કરવાની હું તેનાથીજ આશ્વાસનું છું તેના
સિવાય કોઈ મદદનો કર્તા નથી.

મારી કીતાબ માલાખુદ મિન્હો અથવા અ-
મત્તની વસતુમાં જો કે અકાએદ નમાજ રોજે
જકાત વગેરે કેટલાક વિષયોથી તે સંપુરણ છે
પણ પાંચ ખીનાએ ઇસ્લામમાં માત્ર હજજના
વિષયની તેમાં ખોટ હતી તે આ ચોપડી પૂરે છે.
મેં તેમાં જે વાચદો કર્યો છે કે હું હજજનું બ થું

ફીકહ હિન્દી જે તરીખુસ સલાતના હાશયાર
છપાહ છે તેમાં છે ઇલમે શરીઅત સીખના જે કોઈ
હોય જબાનઅરબી તુરકી ફારસી હિન્દી યા અફગાન
શા. મો.

લખીશ તે આ કીતાબનેજ સમજવું એ હજીના બાધા તરીકેજ છે.

હજીના બયાનની ઉર્ફે ધણી કીતાબો છે અને તે સુખાઇ વગેરે ગ્રંથોમાં છપાયેલી મળે છે તે સર્વ કરતાં ગુપ્તલ મનાસેકમાં ધણી ઉમદગીની સાથે બયાન છે જેથી મેં એનો તરજુમો કર્યો છે. એમાં કેટલાક મસલા એવા છે કે જે આપણા તરફના ધણા હાજીઓને કઠી કામ આવતા મંથી પણ તે કર્તાની મેદનત તથા શોધ ખોલવું ફળ છે જેથી મેં કંઈ પણ કમા નહીં કરતાં પુરેપુરી કીતાબનો તરજુમે કર્યો છે અને અરબી દોઆઓનો તરજુમો પણ નોટમાં દાખલ કર્યો છે કે જેથી દોઆ કરનારાઓને લજત મળે. અને હજીના બયાનમાં કેટલાક વપરાતા શબ્દોને મેં અરબીમાંજ રાખ્યા છે કે જેથી કોઈ જગ્યા વાંચનારને સમજ નહીં પડે તો ગુજરાતી નહીં જાણનાર મોલવીથી પણ તે શબ્દને આધારે સમજી શકે. એમ છતાં તે શબ્દો નો ખુલાસો પણ કેટલીક જગ્યા કરવામાં આવ્યો છે.

આ કીતાબના મુળ કર્તાએ પોતાનું નામ તવજ્જો તથા કસરે નક્શીને માટે લખ્યુંજ નથી પણ તેવજ્જ ગંગોહ જીએ સહારપુરના રહીસ કુતુબે જમાં હજરત મોલાના મોલવી રશીદ અહમદ સાહેબ છે (પ્રુદા એમના ફજને ચાલુ રાખે) કે જેવજ્જ ઇલમે જાહેર તથા બાતેનના જામેઅ છે સેંકડો એવજ્જના મદ્રાથી મોલવી

થયા છે અને હજરો ગુમરાહ, તહજ્જુદ ગુમરે થયા છે. હજરત શાહ ફજ્જુર રહમાન મંજ મુગદાબાદી (રહ) કેહતા હતા કે હું મેંથી રશીદ અહમદ સાહેબ ઉપર એક એવું તુર જાઉં છું કે જે આકાશ સુધી લેવે છે. કુતુબે આલમ હજરત હાજી ઇમદા ફુલાહ (રહ) પોતાની કીતાબ જ્યાકિલ કોલુખ પૃષ્ઠ ૬૦માં લખે છે “જે કામ મારેથી મોહમ્મત અકીદો તથા ઇરાદો રાખે છે તેણે મોલવી રશીદ અહમદ સાહેબ તથા મોલવી મોહમ્મદ કાસેમ સાહેબને મારી જગ્યામાં જાણે. કારણ કે એઓ જાહેરી અને બાતેની ખોલુમના સર્વ કમાલાતના જામેઅ (સંગ્રહ કરનાર) છે. એટલુંજ નહીં પણ મારેથી ઉંચી પદવીના જાણે. અગર જે મામતો ઉલટો થયો કે એઓ મારો જગ્યામાં હતા. એઓની સંગતને ગનીમત જાણે કેમકે એવા લોકો આ વખતમાં મલતા નથી.

આ કીતાબમાં તેમ બીજા હજીના ઉર્ફે રીસાલાઓમાં માત્ર હજીના મસલાજ છે પણ તેમાં શુબારીકી તથા નુકતા છે તથા એમાં શું શું લાભ છે એ જો જાણવું હોય તો ‘માયતુશ શાહર’ ફારસી વાંચે એ કીતાબ ધણી ઉમદા છે.

છેવટમાં હું વાંચનારાઓથી આશા રાખું છું કે આ કીતાબમાં મારેથી કંઈ ભુલ થઈ હોય તો તેને સમારે ખુદ તેનો સારો બદલો આપશે. અને મારા હક્કમાં તથા મુલ કર્તાના હક્કમાં દુઆએ ખેર કરે. અલલાહ કયુલ કરનાર છે.

જાહેર ખબર.

માલા ખુદ મિન્હો નામની જગત જાણીતી શરસી કીતાબ મહા વિદવાન વલીયે કામેલ જનાય કાજી સનાહિલાહ પાણીપતી (રહ)ની રચેલી કે જે ધણા શેહરોના ધણા ગ્રેસોમાં ધણીવાર છપાઇ માન પામી દરેક ઇસ્લામી મદરસાઓમાં ચાલુ છે તેનો તરજુમો ગુજરાતીમાં આવૃત્તિ બીજી છપાયો છે. મજકુર કીતાબનો તરજુમો ઉર્ફમાં પણ થઈ ધણો માનીતો થયો છે પણ તે ફક્ત કીતાબનો તરજુમો છે. અને ગુજરાતીમાં કીતાબના તરજુમા સાથે તેની નોટોનો તરજુમો થયો છે કે જેમાં નમાજ રોન, જકા, અકાએદ વગેરેના હજરો મસલાઓનો મેરો ખજનો સમાઇશે છે. અને એજ કારણથી ફારસી માલા ખુદ મિન્હોની સાથે દરેક ગ્રેસવાળાએ એ નોટને છાપી છે. એ તરજુમો ૫૦ રતલી ઉમદા કાગલ ઉપર છપાઇ બહાર પડ્યો છે. કી. શં ૨ પોષ્ટ જુદ.

મનેજર કુતુબખાના સાદેકીચહ રાંદેર ૭૦ સુરત.

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૧-૭-૦
 તોલકાનું કિંદ ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 નોલકાનું કિંદ ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦

નોટ—જે વતરોએ પીછા કાઢી કીતાબો ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ભાષામાં કીમતવાળી તથા બેરની
 કી. ૨-૮-૦, હાલમાં હમારે ત્યાં મલતી કીતાબોની નવી પ્રાપ્ત સીટ જેમાં તમામ કીતાબોનો
 કી. ૨-૮-૦ છે. કમ્પાઇઝ બહાર પડી છે પોરટ રકમ જે પૈસાનું મોકલવાથી મોકલવામાં આવશે.

(૩) સાક્ષી આરશીકાથી જે સાહેબને કીતાબો મોકલવાની હિમત મેળોને આથી અગર આપ-
 માં આવે છે કે હિંદીમાં પોરટના કામદા ગુજરાતીમાં સાક્ષી આરશીકા પાસેથી આવે નીચે
 ગાંધીજીના ચરિત્રની કી. ૨-૮-૦ મોકલવાથી કીતાબો મોકલવામાં આવશે.

મિત્ર ગુજરાતી સાહિત્ય,
 મુ. રાંદેર, જા. મુ. મુ. મુ.

